

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 2002

<https://hdl.handle.net/1874/9633>

JAARBOEKJE

2002

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

‘NIFTARLAKE’

Ereleden en bestuur

Erelid Mr J.H. van den Hoek Ostende, Amsterdam

Lid van verdienste A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis

Bestuur Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280,
e-mail: emunnigs@worldonline.nl

Jurgen Wasser en Bridgina van Elk, secretariaat.
Rijksstraatweg 160, 3603 CT Maarssen (0346) 550872,
fax (0346) 555610, e-mail: BridginavanElk@cs.com

Godelief N.F.M. Hofman-van Miert, ledenadministratie.
Zandpad 83, 3621 NG Breukelen (0346) 261201,
fax 264961, e-mail: HofmandeBK@hetnet.nl

Mw Drs G. Recter, bibliotheek, Bijdorp, Oud Over 8,
3632 VD Loenen a/d Vecht (0294) 234653

Drs Eric F.L. Stubbé, penningmeester, Dorpsstraat 20, 1393 NH
Nigtevecht, (0294) 252873, fax 253659

Leden Anthony J. A. M. Lisman
Margot M. Welle

Redactie Drs E. Munnig Schmidt
voor 2003 Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280
fax (0294) 232651, e-mail: emunnigs@tiscali.nl

Contributie voor 2003: €12,50 op Postbank nr. 513805
t.n.v. Penningmeester Niftarlake te Vreeland

ISBN 90-6550-758-2

Correctie op Jaarboek 2002: De afbeeldingen nrs. 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 13 bij het artikel over 'De schilder Jan Adam Kruseman etc.' zijn aangeleverd door het Iconografisch Bureau in Den Haag.

Ledenlijst 2002

van het Oudheidkundig Genootschap 'NIFTARLAKE'

Abcoude

Drs J. Baalbergen
R. Bianchi
I. ten Brink
Mw Dr M. Carasso-Kok
Mr G. van Donkersgoed
J. van Doorn
Prof Dr A.J. Dunning
Mw J. Elema
Mw B.S.J. Elzinga
W.J. Engel
Gemeente Abcoude
H. de Graaf
J. de Groot
Hist. Kring Baambrugge/Abcoude
J.Th. Kemme
Mw M. Kok
Mw I. Montijn
Mw A.A. van der Most-De Ridder
J.J. Pabon Jr
Mw T.W. van de Poll-Suijs
E.F. Rehbock
J. van Santen
Mw E.M. Scholte-Vis
Ir D.L.H. Slebos
W.W. Timmer
Mw A. den Toom-Naafs
Mw C. Uiterwaal-van Zijl
Mw M.A.J. Vreeken-van Brink
J.E. Wustenhoff

Almelo

C.J.M. Bak

Amersfoort

Mw Dr M.A. Dukes-Greup
Mw J.T.T. van Goudzwaard
L.R.C. van der Molen
Museum Flehite
Rijksdienst Oudheidk. Bodemonderzoek

Amstelveen

J.W.N. van Achterbergh Jr
E.H. Glasius
Mw I. Oberman-Smit

Sandbergstraat 8, 1391 EL
Meerzicht 1, 1391 AR
Kerkstraat 18, 1391 HC
Dr. Koomansstraat 21, 1391 XA
Folkert Postlaan 6, 1391 AV
Broekzijdselaan 37, 1391 ZA
Angsteloord 63, 1391 ED
Dr Koomansstraat 1 h, 1391 VZ
Ereprijs 27, 1391 TA
Angsteloord 5, 1391 EB
Gemeentehuis, 1391 EL
Meerweg 19a, 1391 HG
Gein Noord 26, 1391 GZ
Piet van Wijngaerddlaan 58, 1391 AX
de Tourton Bruijnsstraat 3, 1391 EM
Garshen 3, 1391 RP
Stationstraat 17, 1391 GL
Papenhof 9, 1391 BD
D. v. Troostwijkstraat 51, 1391 ER
Papenhof 11, 1391 BD
Torenlaan 52, 1391 AN
Heinkuithof 14, 1391 TS
Sandbergstraat 14, 1391 EL
Leo Dorgelmanstraat 8, 1391 EW
Achter de Kerken 40, 1391 LP
Kievitsheuvel 37, 1391 AP
Kerkplein 12, 1391 CJ
D. v. Troostwijkstraat 46, 1391 ET
Koppelland 11, 1391 EV

Horstlaan 76, 7602 AN

Torenstraat 14, 3811 DL
J. van Oldenbarneveldtdaan 17, 3818 HA
Celsiusstraat 71, 3817 XE
Brecstraat 80, 3811 BL
Postbus 1600, 3800 BP

Amsterdamseweg 270, 1182 HN
Amsteldijk N76, 'Nieuwer Amstel', 1183 TE
Amsteldijk N37, 'Oostermeer', 1184 TD

Amsterdam

*Mw D.J.K. Beynes-Heymeyer van Heemstede

Bibliotheca Philosophia Hermetica

Bibliotheek Universiteit

Bibliotheek Rijksmuseum

Mw E.G.H. Blauwkuip-Haker

Mw J. Boers

Jhr Ir R.G.M.P. Bosch van Drakestein

Mw L. Deen-van Leeuwen

G. van Heusden

*Mr J.H. van den Hoek Ostende

K. Hoen

*Instituut P.J. Meertens

Mw Mr E.L. de Jongh

M.M.W. Kasteleyn

Drs K. de Leeuw

Y. van der Linden

Mw A.M.J. Oostenbroek-Smilde

Ir J.G.S.M. Philips

W.A.C. Reesink

Dr R. Schoorl

Hr en Mw Siewertsz van Reesema

J.M. Tor

Mw U. Weller

Dr C.J.J. Westermann

Arnhem

Mw E.J. Quarles van Ufford-de Zoeten

J.E. van der Slesens

Baambrugge

H.F. Anger

M. Blokhuis

Prof Dr K.E. Bos

F. Eckels

H. de Cock

F. Eckels

Mw M. van Erven Dorens-Vinke

H. Kegel

Mw Drs L.B. Lugt

Dr R.O. Schlingemann

A.W. Steenhof

J.W. Verloop

*J.N.W. Voorhoeve

Baarn

Mw C.E.B. van den Arend Schmidt-Oost Indië

Drs J. van der Meulen

Jhr A.E. Rutgers van Rozenburg

Prinsengracht 849, 1017 KB

Bloemgracht 31-35, 1016 KC

Singel 425, 1012 WP

Postbus 74888, 1071 DN

Prinsengracht 1043, 1017 KP

Ceintuurbaan 221N2, 1074 CW

Beethovenstraat 46³, 1077 JJ

Keizersgracht 207, 1016 DS

NZ Voorburgwal 286, 1012 RT

B. Wieringerstraat 22, 1013 EB

Dirk Schäferstraat 59, 1076 BB

Postbus 94264, 1090 GG

P. de Hoochstraat 38^{hs}, 1071 EG

Olympiaplein 77, 1077 CR

Pracanalaaan 80, 1060 RC

Blasiusstraat 74-G, 1091 CW

Nic. Maesstraat 38^{hs}, 1071 RB

Michelangelostraat 20^{hs}, 1077 CB

Koninginneweg 40, 1075 CZ

J.J. Viottastraat 5, 1071 JM

Keizersgracht 546, 1017 EL

Egelantiersstraat 10b, 1015 PL

Keizersgracht 416, 1016 GC

Prinsengracht 1029a, 1017 KP

Van Heemstralaan 13, 6814 KA

Bergstraat 97, 6811 LE

Pr. Beatrixstraat 13, 1396 KD

Rijksstraatweg 25, 1396 JD

Rijksstraatweg 75, 1396 JE

Rijksstraatweg 119, 1396 JJ

Prins Johan Frisostraat 4, 1396 KB

Rijksstraatweg 119, 1396 JJ

Rijksstrweg 147, 'Valk en Heyning', 1396 JK

Binnenweg 24, 1396 KM

Rijksstraatweg 91, 'Geinwijck', 1396 JG

Rijksstraatweg 87, 1396 JG

Kleiweg 14, 1396 HW

Rijksstraatweg 159, 1396 JK

Donkervlietse Binnenweg 11, 1396 LN

Prinses Carolinalaan 2, 3743 JH

Stationsplein 8, 3743 KL

Koningsweg 2 - flat 70, 3743 EV

Bilthoven

Mw B. Bleeker-Eeuwens
A.J. Crucq
R.E. Kamp
Mw A.A. Mertens zur Borg
Mw L. Quispel-de Langen
S.H.M. Vrind

Blaricum

J.N. Bastert
Jhr D.J.A.A. van Lawick van Pabst
Mw H.E. Rote-de Raad
Drs E. Verschuijl

Bloemendaal

J.W. van der Linden

Bosch en Duin

Mw Ir A.M.W. Verloop-van Utenhove

Breda

J.H. Peck

Breukelen

T.C. Akkerman
Mw M. Albers
Archief Gemeente Breukelen
Mw R. Bakker
Mw M. Balk-van Kampen
Mw Mr L.G. Baud
Mw G. Bekker-Jonker
Ir G.G. van den Berg
Bibliotheek Breukelen
Mw J.M. Bierman-Polman
J.W.M. de Boer
C.A.M. Brugman
J.W. de Bruyn Kops
P.J. Burggraaf
Mw A.C. Crietee-Hoogerbeets
JAC. van Dam
Mr J.H.M. Deiters
Mw Mr M.W. van Dijk-Witjas
Mw Mr M.L. Dingemans
Mw Mr P. van Dobbenburgh-Rossberg
W. Dobber
H.H.J. Doude van Troostwijk
W.F.E. baron van der Feltz
B.T. Freijters
J. Funken
P.L. van Gent
D.W. Gerwig
R. van Gessel

Soestdijkseweg 95, 3721 AA
Bosuillaan 147, 3722 XJ
Vermeerlaan 5, 3723 EM
Sweelincklaan 69, 3723 JC
Noord Houderingelaan 32, 3722 BR
Lassuslaan 55, 3723 LH

Torenlaan 47, 1261 GC
Vliegweg 17, 1261 GK
Holleweg 11, 1261 BW
Heideweg 4, 1261 GR

Koepellaan 2, 2061 CV

Baarnseweg 8, 3735 MG

Ginnekenweg 84, 4818 JH

Rijksstraatweg 43, 3621 BH
Zandpad 43, 'Vecht en Hoff', 3621 NE
Postbus 116, 3620 AC
Longkruid 2, 3621 TX
Kerkstraat 7, 3621 AK
Kerkplein 16, 3621 BA
Heerenstraat 58, 3621 AR
Straatweg 78, 3621 BR
J. Dircksenstraat 20, 3621 CB
Zandpad 82, 3621 NG
Willink van Collenstraat 79, 3621 CL
Keizerskroon 18, 3621 RS
Zandpad 61, 3621 NG
Kerkbrink 26, 3621 BS
Linnaeusdreef 44a, 3621 XX
Orttswarande 55, 3621 XN
Straatweg 80, 3621 BR0
G. van Nijenrodestraat 90, 3621 GM
Zandpad 81, 3621 NG
Griftenstein 52, 3621 XL
Zandpad 27, 3621 ND
Straatweg 244, 3621 BZ
Stünzenlaan Zuid 201, 3621 TC
G.W. van Couwenhovenstraat 12, 3621 CD
Oud Aa 41, 3621 IA
Zandpad 86, 3621 NG
Dannestraat 33, 3621 AE
Linnaeusdreef 23, 3621 XT

Dr J.W. Gunning
 Drs H.C.J. Hendriks
 Hist.Kring Breukelen
 R.J. Hofman
 Drs E.W.Th. Hollemans
 Mw W.H. Hollemans-Sterken
 Mw L. Hunsucker
 Mw G.J. van Julsingha
 A. Kalkman
 Mw C. Knulst
 J. de Koning
 Mw A.E.C. Koole-Quarles van Ufford
 R.G.H.W. Korstjens
 H.T. Langerak
 H.K. Lenstra
 A.C. Menke
 R.W.C. Molenkamp
 J. Molenkamp
 T. Mur
 Mw L. Paulson
 Prof Dr.R. Plomp
 Jhr Mr W.H.D. Quarles van Ufford
 J.R. van Raay
 P.C. Roeleveld
 Mw A.C.K. Roosjen
 Mw I. Rot
 W.G. Scheurer
 P.I.M. van Schoonhoven
 C. van Schothorst
 T.N. Simonis
 R.H. Smoorenburg
 Ir W.F. Staargaard
 Prof Dr A.H. Stouthamer
 G.S. Streefland
 Universiteit Nijenrode
 Mw J.H.Ch. Vegter-Bal
 G.H.M. Vehmeijer
 Mw M.G.S. Vehmeijer-Segerink
 Ver. B.v.W. in Asfalt
 Mr J.A. Vermeulen
 Mr G. Versluys
 *Mw A.J. Verweij-Volmer
 Mw J.C.M. Voormolen-Van der Blom
 Mw H.A. Wasterval
 A.J.B. Willemars
 *Mw J. van Zadelhoff-Hortulanus
 Straatweg 204, 3621 BX
 Julianastraat 25, 3621 EG
 Stationsweg 37, 3621 JL
 Zandpad 83, 3621 NG
 Rietland 7, 3621 GZ
 Anna Pergensstraat 15, 3621 GR
 Silverstein 80, 3621 PD
 Linnaeusdreef 21, 3621 XT
 Nassauplein 1, 3621 EA
 Vrijheidslaan 81, 3621 HL
 Linnaeusdreef 13, 3621 XT
 Zandpad 53, 'Boommijk', 3621 NE
 Straatweg 111, 3621 BK
 Straatweg 184, 3621 BX
 Broekdijk Oost 37, 3621 LM
 Oud Aa 1a, 3621 LA
 Dannegracht 16, 'Vecht en Dam', 3621 AA
 Straatweg 79, 3621 BJ
 Straatweg 76a, 3621 BR
 Watertoren 6, 3621 XZ
 Straatweg 220, 3621 BZ
 Zandpad 48, 'Gunterstein', 3621 NE
 Zandpad 46, 3621 NE
 Straatweg 115a, 3621 BK
 Eendrachtlaan 33, 3621 DD
 Kerkplein 12, 3621 BA
 Zandpad 88, 3621 NH
 Straatweg 192, 3621 BX
 Straatweg 12, 3621 BN
 Straatweg 224, 'Klein Vechtvlief', 3621 BZ
 Stinzenlaan Zuid 258, 3621 TJ
 Stinzenlaan 18, 3621 RD
 Straatweg 248a, 3621 BZ
 Zandpad 87, 3621 NG
 Straatweg 25, 3621 BG
 Dannegracht 11, 3621 AA
 Zandpad 80, 'Oudaen', 3621 NG
 Zandpad 55, 3621 NE.
 Straatweg 68, 'Vreedenoord', 3621 BR
 Brouwerij 1, 3621 AD
 Straatweg 61, 3621 BH
 Mecklenburgstraat 6, 3621 GP
 Straatweg 47, 3621 BH
 Zandpad 9, 3621 NC
 Brugstraat 19, 3621 AG
 Zandpad 37, 'Groenevecht', 3621 ND

Breukeleveen

Mw G.C. Geel-Krijgsman
Drs M.M. van Kesteren
Ir F. Roelofs

Bussum

Mw Mr E. Barendsen-Polak
Mw W.C. van den Bergh
Mw J.M.E. Blickman-Lette van Oostvoorne
Mr F.A. Doude van Troostwijk
Mw K.J. Hartman-Pesman
Mr R.R. Hazewinkel
Mw A.E. Koch-van de Stadt
M. Langelaar
Mw P.A.C.E. Ooiman-van Auteb
Mw drs H. Visser-Brouwers
Mw R.M. de Vries

Diemen

W. Groen

Doorn

Mw M.A.H. Beks
Mw W.E.E. Bernt-Scheffer
Ir H.J. Doude van Troostwijk

Ermelo

Drs R.Th. Schoenmaker

Gouda

Hist. Vereniging 'Die Goude'

't Goy

S.S. Hesselink

's-Graveland

Bibliotheek Natuurmonumenten
P. Honig

's-Gravenhage

Centraal Bureau Genealogie
Mw L.J. Doude van Troostwijk
Genootschap Belle de Zuylen (Secr.)
Rijksbureau Kunst- & Doc.
*Mr R.J. Nieuwland

Groenekan

J.O.J. Copijn
Mw J.C.L. Gregory

Haarlem

Archief Rijks Prov. N.Holland
J.T. Burggraaf
J.W. Hageman

Haarzuilens

L.J. Huisinga

Heerenweg 52, 3625 AG
Heerenweg 47a, 3625 AB
Heerenweg 109, 3625 AE

Koedijklaan 10, 1406 KZ
Vosmaerlaan 8, 1401 CA
Koningslaan 51a, 1406 KG
Waldecklaan 10, 1405 CR
Graaf Wichmanlaan 22a, 1405 HA
Nw <'s-Gravelandseweg 67, 1406 NC
Koedijklaan 21, 1406 KX
Mecklenburg 52, 1404 BJ
Groot Hertoginnelaan 29, 1405 EB
Generaal de la Reijlaan 8, 1404 BR
Wilhelminaplantsoen 23, 1404 JP

Agaatvlinder 14, 1113 KP

Berkenweg 2a, 3941 JB
Park Boswijk 598, 3941 AN
Parklaan 40, 3941 RE

Anna van Burenlaan 1, 3851 RV

Vlietenburg 32, 2804 WT

Tuurdijk 16, 3997 MS

Noordereinde 60, 1243 JJ
Spanderswoud 5, 1243 HZ

Prins Willem Alexanderhof 22, 2502 AT
Therèse Schwartzestraat 30, 2597 XJ
Van Slingelandtstraat 62, 2582 XS
Postbus 90418, 2509 LK
Willem de Zwijgerlaan 105, 2582 EK

Groenekanseweg 90, 3737 AH
Versteeglaan 34, 3737 ZA

Kleine Houtweg 18, 2012 CH
Laan v. Osnabrück 32, 2034 TD
Nieuwe Gracht 20, 2011 NG

Ockhuizerweg 20, 3455 RW

Heemstede

Mw C. Lugt

Hilversum

Archief Gooi en Vechtstreek

DWR/RPV (Mevr M.A.E. Laloup)

Mw J. Janmaat

Mw E.H.A. Korthals Altes-Kamerling

Ing D.M.C. Mol

C.W. van Nie

T.W. Ploeg

Dr J. Rechsteiner

Dr W.J. Steyling

Mw A.J. Swanenburg de Veye-v.Wieringen

A. van Vredendaal

Kockengen

Prof Dr J.A. van Dongen

G.F.W. Herngreen

Koedijk

P.J. Prett

Kortenhoef

Mw T. van Essen-Tiggers

W. Spaan

Mw M.A. Sprenger

Laren

Mw A. Blijdenstein-van Berckel

Mw A. van Helden

Mw J.C.F. Mulders-Baljon

Ing H.C. Oortman Gerlings

W.J.H.M. Resink Ottenhof

H.W. Schouwnaar

Jhr Mr G.C. Six

Mw A.A. Steffens

G.N. Verhoef

Leerdam

A. van Kralingen

Leiden

Mw A. Vroom-van der Leeden

Lochem

Mw H. van Weede-Vaandering

Loenen

Archief Gemeente Loenen

Mw J.M.R. Baas-van der Werff

P.M. Bakker

N. Bakker

H. Bakker

Bibliotheek Loenen

B.J. Blijdenstein

Provincielaan 5/33, 2101 SP

Postbus 9900, 1201 GM

Larenseweg 30, 1221 CN

Corverslaan 20, 1217 TN

Bussumer Grintweg 38, 1217 BR

Acaciapark 134, 1213 LD

Van der Lindenlaan 27, 1217 PJ

O. Amersfoortseweg 44, 1213 AE

Regentesselaan 30, 1217 EG

Koninginneweg 18, 1217 KZ

Diependaalsedrift 6, 1213 CP

Calvijnhof 86, 1216 LA

Wagendijk 12, 3628 EP

Godinweg 2, 3628 BA

Postbus 10, 1830 AA

Kortenhoofsedijk 83, 1241 LS

Kortenhoofsedijk 171, 1241 LZ

Oranjeweg 34, 1241 XS

Tafelbergweg 15, 1251 AB

Drift 1a, 1251 CA

Hein Keeverweg 17, 1251 BT

Pastoor Hendrikspark 9, 1251 MB

Zevenend 13, 1251 RK

Zevenenderdrift 22, 1251 RC

Wally Moesweg 1, 1251 AT

Barbiersweg 3, 1251 PA

Mendes da Costalaan 2, 1251 NP

Wilna 9, 4141 MX

Antonie Duycklaan 2, 2334 CD

Lange Voren 2, 7241 HS

Postbus 99, 3632 ZS

Vreelandseweg 19, 3632 EP

Wallestein 66, 3632 WR

Oud Over 3, 'Vegrlust', 3632 VA

Wallestein 52, 3632 WP

Postbus 47, 3632 ZR

Oud Over 86, 'Nedervecht', 3632 VE

Mw E. de Boer-Berendsen
M.C. Boevée
Mw E.E.C. Bon-Meyer
F. Bonniema
M. Bootsma
Mw E. Bootz-Nieuwenhuys
D.M. Bouman
A. Dalen Meurs
C. Dierdorp
Mw M.M.C. Dijkstra-Dreesmann
J.P. Dullaert
Drs R.A.J. Ernst
J.T.G. Ernst
Drs J.C. van Essen
A. Gelderman
Mw E. de Geus-Goossen
H. Goemans
Jhr L.A.O. Groeninx van Zoelen
W. Grunfeld
Mw M.S. Harms-van Estrik
P.M. Hiensch
M.J. graaf d'Hollosy
Mw M.A.G. van Iperen
W.B. Jagt
H.J. de Jong
M.C. de Jongh
P.J. Kastelein
Mw R.T. Knol-Smit
Drs G.J. Koелеmey
C.J. de Kruyter
W.F. Kuijper
L. Kusters
Mw Mr M. Lafarre
Drs A. Ledeboer
Mw F.M. Luxwolda
A. Mak van Waaij
C.P.G. Molenkamp
Mr A. Mostert
Drs E. Munnig Schmidt
Cor Nab B.V.
Mw W.M.J. Nootboom-Bonarius
Mw C. Pacenti-Batterman
Mw Dr H.H. Pijzel-Dommisse
A.A.J. Plateyn
Drs W.M. van der Poel
M.J.B. Popma
Mw Drs G. Recter
Vreelandseweg 20, 3632 EP
Hofbergen 52, 3632 WC
Dorpsstraat 10, 3632 AT
Oud Over 152, 3632 VH
Hofbergen 42, 3632 WC
Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
Wallestein 45, 3632 WN
Dorpsstraat 8, 3632 AT
K. Ottolaan 30, 3632 BW
Vreelandseweg 24, 3632 ER
Grutterstraat 12, 3632 EJ
Dorpsstraat 41, 3632 AR
Molencind 4, 3632 DA
Kerkstraat 6, 3632 EL
Oud Over 39, 3632 VA
't Rond 13, 3632 BN
Oud Over 6, 3632 VD
Hoefijzer 2g, 3632 WB
Dorpsstraat 98, 3632 AW
Hoflaan 1, 3632 BT
Westerklip 54, 3632 TG
Mijndensdijk 20, 3632 NV
Oud Over 10, 3632 VD
Middenhoek 34, 3632 TB
Vreelandseweg 25, 3632 ER
Rijksstraatweg 90, 3632 AD
Rijksstraatweg 96, 'Middelhof', 3632 AD
Graaf Janlaan 2, 3632 CB
't Rond 9, 3632 BN
Kickestein 77, 3632 WK
Kon. Julianaweg 22, 3622 EE
't Rond 1, 3632 BN
Rijksstraatweg 82, 'Klein Cronenburgh', 3632 AD
Dorpsstraat 4, 3632 AT
Oud Over 28, 3632 VD
Dorpsstraat 68, 3632 AV
Dorpsstraat 69, 'LeeuwenDijk', 3632 AS
Rijksstraatweg 95, 3632 AA
Rijksstraatweg 78, 'Nieuwerhoek', 3632 AD
Oud Over 43, 3632 VA
Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
Dorpsstraat 16, 3632 AT
Dorpsstraat 28, 3632 AT
Postbus 150, 3632 ZV
Rijksstraatweg 81a, 3632 AA
Oud Over 48, 3632 VD
Oud Over 8, 'BijDorp', 3632 VD

Drs A.H.J. Risseeuw
Mr P.J. Rogaar
A.C. van der Sande Lacoste
Mw M.W.H. Sanger-Kleine
Mw S.A. van Schaik
Mw M.A.H.M. Schoorl-Nooteboom
Mw A. Schras
Drs K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal
Mr B. Schuit
Mw Mr A.A. Schwartz
Mw Drs C.H. Smithuijzen
R.E. Spee
Mw A. Sprenger-den Uijl
Stichting Culturele Raad Loenen
Jhr Mr J.P.E. Teding van Berkhout
Mw R.A. Thiadens
Mw G. Thijs-Mantel
C.J.M. Thijssen
W.G. Tober
G.C.J. Tukker
Mw M.B.P.van der Veen-Wajer
R.J.M. Vehmeijer
Mw E. Vesseur-Murck Jansen
R.J. van Vliet
Mw R. Vor der Hake-Campfens
*Drs S.G. de Vries
Mr A. Vrij
A.R. van Well
Mw H.L.M. Wennink
Mw N.F. Westerhuis-Klijnstra
Prof Dr H.C. Zanen

Loenersloot

P. de Boer
Mr J.M.F. Dingemans
Mw L.J. Loeff
Mr J.Ch. Smit
Mw E.G.M. Wieling-de Rijk vd Gracht

Loosdrecht

H. Aalberts
J.P.B. Biemans
Mw P.M. Bijl-Lazoe
Mw J. Bruna
Ph. Burggraaf
Hist.Kring Loosdrecht
Mw A.J. Visscher

Maarsbergen

Mw J. Guntenaar

Oud Over 168, 'Warande', 3632 VH
Oud Over 59, 'Vecht en Lommer', 3632 VB
Wallestein 65, 3632 WR
Spinnerie 13, 3632 ET
Keizer Ottolaan 28, 3632 BW
Dorpsstraat 21, 3632 AP
Torenstraat 1, 3632 EK
Rijksstraatweg 70, 3632 ZR
Cronenburgherlaan 1, 3632 AN
Oud Over 93a, 3632 VC
Dorpsstraat 17, 3632 AP
Vreelandseweg 1, 3632 EP
Ter Beekhof 7b, 3632 BK
De Werf 7c, 3632 AE
Oud Over 1, 3632 VA
Oud Over 138, 3632 VG
Rijksstraatweg 75, 3632 AA
't Rond 7, 3632 BN
Brugstraat 10, 3632 EH
Hoefijzer 108, 3632 WD
Oud Over 55, 3632 VB
Oud Over 152a, 'Terra Nova', 3632 VB
Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
Mijndensedijk 9, 3632 NT
Rijksstraatweg 85, 3632 AA
Dorpsstraat 40, 3632 AV
't Rond 5, 3632 BN
Hofbergen 34, 3632 WC
Hoefijzer 24, 3632 WB
Dorpsstraat 53a, 3632 AR
Vreelandseweg 23, 3632 ER

Hollandstraat 6, 3634 AT
Rijksstraatweg 206, 'Geynzicht', 3634 AN
Stichtstraat 5, 3634 AR
Rijksstraatweg 214, 3634 AN
P.N. Kruiswijkstraat 1, 3634 AX

Rembrandtlaan 1, 1231 AR
Larixlaan 20, 1231 BL
Breukeleveense Meentje 10a, 1231 LM
Nw Loosdrechtsedijk 234, 1231 LG
Veendijk 4, 1231 PB
Acacialaan 2, 1231 BT
Rembrandtlaan 8, 1231 AC

De Driest 2, 3953 BS

Maarssen

Mw W.J.R. Baardman-Dusseldorp	Boomstede 686, 3608 BT
D. van Barneveld	Schippersgracht 15, 3603 BC
Mw M. van de Beek-Bomgaars	Zandpad 30, 'Midden Gansenhoeft', 3601 NA
Mr W. Beerman	Zandweg 33, 3601 AE
J.H.W. van Bemmcl	Kuyperstraat 29, 3601 VE
G.J. van den Berg	Zandpad 42, 'Cromwijk', 3601 NA
Bibliotheek Maarssen	Harmonieplein 2, 3603 BM
Bibliotheek Maarssenbroek	Bisonspoor 1161, 3605 KV
Mw G.J.M. Bierling-Berg	Klokjeslaan 4, 3601 HE
Mw A. Bink-van der Steen	Lange Gracht 13, 3601 AH
Mw R. van Bloemendaal	Zandweg 38, 3601 AE
J.P. Boelens	Reigerskamp 171, 3607 HJ
A. Bohnenn	Diependaalsedijk 33, 'Vechtoever', 3601 GJ
Dr Ir H.A. van den Boogaard	Zandpad 22, 3601 AN
Prof Dr T.A. Boon	Straatweg 17, 3603 CV
B. Borkus	Diependaalsedijk 31, 3601 GJ
J.J. de Bos	Duivenkamp 504, 3607 BJ
Mw S.M. Bos-Jansen	Vechtensteinlaan 37a, 3601 CM
W.M. Bos	J. van Galenstraat 32, 3601 HW
Mw M.L.C.C. Braakman-Dolmans	Langegracht 33, 3601 AJ
Drs S.W.G.de Clercq	Straatweg 17, 3603 CV
Mw A.C. Cosijn-Gouda	Straatweg 17b, 3603 CV
A.R.A. Croiset van Uchelen	van Houtenstraat 16, 3601 XJ
Mw E.H. du Croo Kampmeindert-van den Berg	Zandpad 14, 3601 AN
Mw M. van Dam-Smallenbroek	Langegracht 30, 3601 AJ
Mw E.H.Th.M. barones van Dedem-von Martels	Zandweg 45, 3601 AE
Mw T.H.H. van Duin-Furstner	Peerlenburgh 29, 3601 JA
Mw M.L. Gasau-Muller	Diependaalsedijk 74, 3601 GM
Mw Mr M.B. Geeris-Vehmeyer	Zandpad 29, 'Gansenhoeft', 3601 NA
A.J. Gelderblom	Binnenweg 60, 'Hazenburgh', 3603 AG
Gemeente-Archief Maarssen	Postbus 11, 3600 AA
J.H. de Graaff	Diependaalsedijk 37, 3601 GJ
Dr Ir A. Graveland	Diependaalsedijk 84, 3601 GM
S. Haisma	Stationsweg 5, 3603 ED
D.J. Hamoen	Wilhelminaweg 9, 3603 CR
Mr H.F. Heerkens Thijssen	Hcerengracht 21, 3601 AM
J.H.H. Heuschen	Klokjeslaan 16, 3601 HE
IHistorische Kring Maarssen	Postbus 90, 3600 AB
Mr Z.O.H.M. baron v.Hövell tot Westerflieer	Zandweg 44, 'Huis ten Bosch', 3601 AE
Mw R.E.M. barones v.Hövell tot Westerflieer	Vechtensteinlaan 111, 3601 CP
Mw J.H.M. Kamp-Schweers	Diependaalsedijk 52, 3601 GL
J.J. van Kerkvoort	Zogweteringlaan 17, 3601 JJ
D.J. Klokke	Vechtensteinlaan 78, 3601 CL
C.H. Knaake	Fazantenkamp 721, 3607 DS
D.P. Koets	Straatweg 17, 3603 CV
S. Komdeur	Straatweg 162a, 3603 CS

J. Kraayenhagen
Mw M. Kraneveld-Lokker
Mw C.M.L. Kruisheer-Brunt
Drs A. Kuiper-Mokkenstorm
Mr P.M. van der Laan
K. ter Laan
J.C. de Lang
G. Loomans
J.J.C. Louet Feisser
Dr A.P. Messer
M. Meysen
D. Niesing
Mw J.M. Nijhoff
Mw J. Onnes-van der Noordaa
J. Plas
J.C. Plomp
C.J. Rijsterborgh
E. van Rossum
Mw J.G. Roukema-van de Berg
Mw G. Ruys
Mw L. Schwartz
C. Siero
A.F. Smorenburg
E. Spetter
Mw I.M. Staal
N.E. Stolk
R. Taal
J.H. van Tongeren
H.M. Vaessen
W. ter Veld
J.F.M. Versteegh
*B.J. Visschedijk
Y. Visser
P. Vleming
J. van Vliet
Mw B. Vos
E. Vriesinga
Mw Mr L.F. Vriesinga-Uitzinger
J. van Waay
D. van der Wal
J. Wasser
Mw M.M. Welle
Mw P. Westenburg-de Groot
B.G. Wiegeraad
B.B. van der Woude
Drs H. de Zoeten
W. Zweers

Julianaweg 19, 3603 AP
Zandweg 34, 3601 AE
Heerengracht 19, 3601 AM
Zandweg 1, 'Vechtestein', 3602 AC
Veenkade 16, 3601 CH
Heerengracht 6, 3601 AL
Machinekade 9, 3601 AR
Zandweg 5, 3601 AD
Binnenweg 39, 3603 AE
Kerkweg 9, 3603 CL
Zandpad 6, 3601 AN
Royaardslaan 2, 3601 HA
Langegracht 22, 3601 AH
Rogier van Otterloolaan 44, 3604 BH
Straatweg 23, 'Leeuwenvecht', 3603 CV
Zandpad 40, 3601 NA
Parkweg 41, 3603 AB
W. Barendszaan 1, 3603 GM
Gerbrandystraat 12, 3601 BW
Kerkweg 41, 3603 CL
Heerengracht 22, 3601 AM
Nassaustraat 71, 3601 BC
Kuyperstraat 27, 3601 VE
Herengracht 7, 3601 AL
Machinekade 11, 3601 AR
Buitenweg 223, 3602 XB
Rooyaardslaan 10, 3601 HA
Duivenkamp 851, 3607 WG
Van Lingelaan 17, 3602 PA
Veenkade 5, 3601 CH
Langegracht 44, 3601 AJ
Schippergracht 16, 3603 BC
Kuyperstraat 17, 3601 VE
Zandweg 4, 3601 AD
Diependaalsedijk 31a, 3601 GJ
Straatweg 152, 3603 CS
Diependaalsedijk 78, 3601 GM
Diependaalsedijk 78, 3601 GM
Van Lingelaan 100, 3602 PB
Zandpad 31, 3601 NA
Straatweg 160, 3603 CT
Maire Hofstedelaan 12, 3601 BR
Kerkweg 23, 3603 CL
Lelystraat 20, 3601 BV
Straatweg 33, 'Vredenhoef', 3603 CW
C. de Houtmanlaan 9, 3603 GE
Bloemstede 387, 3608 VD

Maartensdijk

Mw M. Martens
G.H. van Walbeek

Muiden

B. Honig

Mijdrecht

W. Bos
J.C.A. Dalmeyer

Naarden

Mw N. Beyers-Kalkman
J.F. Dudok van Heel
Mw B. Gordijn
Mw E. Kamp-Sonneveldt
Mw J.C.M. van der Lande
Mw D. Rutgers van Rozenburg-Hartung
Mw E.A.M. Scheltema-Vriesendorp
Jhr Mr F.O. Sickinghe

Nederhorst den Berg

J.F.A. Baar
Prof Dr D.P. Blok
Drs F.H.B. Cladder
Prof Dr E.N.G. van Damme
Mw C.P.M. Jonker-Leurs
Prof Dr J. Joosse
B. Noordanus
B.F.P. van Royen
Dr Ir H. Spekreijse
A.A.A. Vendrig
R.J. Verkaik

Nieuwer ter Aa

Mw K. ten Brink
Mw Mr M. Lispet

Nieuwersluis

J.C. Braun
R.E.J. Bus
Drs W.F.J. Kels
A. Kroymans
P.T. Lakeman
A.J.A.M. Lisman
C.M. Oostveen
Mr Drs H.W.G. van Schaik
Mw L. Simons-Smit
J.H. Stefels
Mw I. Teijema
P.R.E.J.A. Woltering

Nigtevecht

H.C. Brinkman

Kon. Wilhelminaweg 128, 3738 MC
Maertensplein 85, 3738 GN

Herengracht 101, 1398 AE

Botdrager 8, 3641 LA
Postbus 1032, 3640 BA

Thierenseweg 36, 1411 EX
Valkeveenselaan 56a, 1411 GT
Gansoordstraat 24a, 1411 RJ
Nagtglaslaan 20, 1412 EH
Verdilaan 7, 1411 HV
Rijksweg 46, 1412 BB
Turfpoortstraat 39, 1411 EE
Oud Blaricummerweg 7, 1411 JR

Kerkstraat 6, 1394 CX
Ankeveensepad 7, 1394 GW
Hinderdam 18, 1394 JB
Hinderdam 15, 1394 JB
Slotlaan 4, 'Nederhorst', 1394 BK
Hinderdam 15, 1394 JB
Hinderdam 6, 1394 JB
Slotlaan 2, 1394 BK
Voorstraat 11, 1394 CS
Dammerweg 111, 1394 GT
P. de Hooghlaan 24, 1394 GK

Laantje 2, 3626 AN
Wilhelminastraat 3, 3626 AL

Rijksstraatweg 14, 'Over Holland', 3631 AC
Zandpad 29, 'Weeresteijn', 3631 NL
Mijndensedijk 86, 3631 NR
Rijksstraatweg 18, 'Sterreschans', 3631 AC
Zandpad 18, 3631 NK
Rijksstraatweg 53, 'Vreedenhoff', 3631 AB
Rijksstraatweg 35, 3631 AA
Mijndensedijk 60, 3631 NP
Mijndensedijk 62, 3631 NP
Rijksstraatweg 24, 'Rupelmonde', 3631 AC
Mijndensedijk 29, 3631 NN
Stationsweg 3, 3631 AJ

Garstenstraat 1, 1393 NS

J.W. Brouwer
P.H.M. Dankelman
B. Heeren
Mr Th. van Hilst
P.F. Kenninck
R.A. de Koning
C. Kootstra
C. Lipsius
J.W. Nieuwenhuijs
P.N. Pikaar
Mw M.E.C. Rehbock-Beyers
Drs E.F.L. Stubbé
Ophemert
L.D.J. Walraven
Oud Zuilen
H.O. Barneveld
Ir A.M. Bunjes
H.K. Klijnsma
Mr J.G. van Rossum du Chattel
Ouderkerk
E.J. Jonker
Putten
Th.J.C. Oudemans
Rotterdam
I. Germeraad
Rijsbergen-Br
Mw E. Kalkman - Klep
Schoorl
M.F.L. Mol
Soest
Mw E.M. Verlaan-Dikker
Tienhoven
W.T. de Boer
Mw B. Jansen
Mw C.D. de Jong-Mesker
Th. Schouten
G.P. Termohlen
Uithoorn
A. Koornneef
Mw E. Schreuder-de Muinck Keizer
Ulvenhout
A. Met
Utrecht
Archief Gemeente Utrecht
*Mr D.A.N. Bartels MRE
Drs J. Berghoef
Bibliotheek Provincie Utrecht

Vreelandseweg 42, 1393 PG
Klompweg 26, 1393 PJ
Dorpsstraat 118, 1393 NK
Petersburg 30, 1393 PT
Klompweg 72, 1393 PM
Raadhuisstraat 16, 1393 NW
Dorpsstraat 142, 1393 NL
Dorpsstraat 18, 1393 NH
Klompweg 41, 1393 PJ
Dorpsstraat 130, 1393 NK
Dorpsstraat 152, 1393 NL
Dorpsstraat 20, 1393 NH

Dreef 1, 4061 BL

Vechtzijde 1, 3611 AM
Groeneweg 1, 3611 AT
Dorpsstraat 1, 3611 AD
Dorpsstraat 52, 3611 AG

Binnenweg 2, 1191 AA

Peppelerweg 54, 3881 NA

Schiebroeksingel 9, 3051 JL

Overasebaan 22, 'Vinkenbosch', 4891 RG

Postbus 60, 1870 AB

Van Burenlaan 7a, 3761 BZ

Laan van Niftarlake 22, 3612 BS
Nieuweweg 19, 3612 NB
Laan van Niftarlake 30, 3612 BT
Looydijk 81, 3612 BE
Dwarsdijk 20, 3612 AP

Achterberglaan 109, 1422 CZ
Tesselschadelaan 17, 1422 HZ

Postbus 67, 4850 AB

A. Numankade 199, 3572 KW
Museumlaan 2, 3581 HK
Hengeveldtstraat 116, 3572 KJ
Postbus 80300, 3508 TM

Bibliotheek Rijks Universiteit
 Mw A.M. Biegelaar-Boogaardt
 Mw E. Birnie-de Vries
 G.J. Esser
 Federatie Stichts Cultureel Erfgoed
 Mw J.H. de Graaf
 Mw C.E. Hefting-Beerendonk
 Hist. Vereniging Oud-Utrecht (P. Kroes)
 Mw A. van Kuyk
 Mw H. van Kuyk
 Mw C.A.A. Mac Lennan-Hamminga
 W.C.M. de Meyer
 Museum, Centraal (att. Mw M. Verduijn)
 Mw Drs M.C. van Oudheusden
 J.P. Prevooy
 Mw E.CH. van Sandick-Doude van Troostwijk
 Jhr Ir D.L. Six
 Stichting De Utrechtse Molen
 Ir A.J. Vlaardingerbroek
 *Ir L.B. Wevers
 Mw Drs C.C.S. Wilmer
 Mw Drs H.J.M. Winkelman
Venray
 Mw B. Wijnen
Vinkeveen
 Mw J.H.W. van der Linden
 Prof/Dr L. Mur
 Mw I. van Raalte
Vogelenzang
 G. Koopman
Vreeland
 Jhr C. Beelaerts van Blokland
 Mw G. Beelaerts van Blokland-Kalff
 F. van den Berg
 E.J. Bink
 J. Boerstra
 Mw E.E. Brandes-de Lestrioux Hendrichs
 Broex-Vliet BV
 F.H. Bruna
 Mw H.W.B. van Dranen-Aleven
 Mw A. Driessen-Hermsen
 Mr J.E. Goldhoorn
 Mw H.C. Greevelink-Swaving
 R. Groenink
 Mw M.H. Happee
 J.H. Hatink
 Historische Kring Loenen
 Witte Vrouwenstraat 7-11, 3512 CS
 Koningslaan 98, 3583 GR
 Lange Jansstraat 21, 3512 BA
 Burg. Norbruislaan 23, 3555 ED
 Postbus 10058, 3505 AB
 Bemuurde Weerd o.z. 76 bis, 3514 AV
 Emmalaan 3, 3581 HL
 A. Numankade 199-201, 3572 KW
 Koningsbergerstraat 7, 3531 AJ
 Koningsbergerstraat 5, 3531 AJ
 Kantonnaleweg 11, 3542 DB
 Weth. D.M. Plompstraat 41, 3555 BS
 Agnietenstraat 1, 3512 XA
 Havikstraat 12, 3514 TP
 Fien de la Marlaan 77, 3584 ZW
 Wilhelminapark 12a, 3581 NC
 A. Romerostraat 611, 3573 AT
 Postbus 10058, 3505 AB
 Oudegracht 187G, 3511 NE
 Oudegracht 187G, 3511 NE
 Jacob v. Ruisdaelstraat 104, 3583 CH
 Cayennedreef 49, 3563 SC

 Kiosk 70, 5802 NS

 Groenlandsekade 59-25, 3645 BB
 Demmerik 21, 3645 EA
 Scholeksterlaan 18, 3645 KC

 Vogelenzangseweg 41a, 2114 BB

 Bergseweg 18, 3633 AK
 Bergseweg 18, 3633 AK
 Floris van Boekhorststraat 11, 3633 CN
 Boslaan 21, 3633 VZ
 Nigtevechtseweg 10, 3633 XS
 Voorstraat 7, 3633 BA
 De Vliet 18, 3633 EL
 Nigtevechtseweg 196, 3633 XX
 Otto van Schonauwenstraat 1, 3633 CP
 Kleizuwe 105a, 3633 AG
 Singel 10, 3633 CR
 Voorstraat 18, 3633 BB
 Nigtevechtseweg 24, 3633 XJ
 de Vliet 8, 3633 EL
 Lindengracht 24, 3633 AT
 De Vliet 4, 3633 EL

S. Joosten
J. Kohnstamm
J. Kok
Mw R. Kooperberg
Mw I. Monasch
Mr J.A.H. Olde Loohuis
E. Roosegaarde Bisschop
Mw W. Sandberg
Drs M. graaf Schimmelpenninck
J.J.J.-M. Schipper
Mw A.Th. Schot-Dolman
Drs C. Schuurman
Mw M. Smit Sibinga
M.H.L. Stubbé
C. Verhaar
Mw A.M.G. Vlam-Voorhoeve
J.H. Vrij
D.R. Wijnschenck
Mw H.J. Winkel

Waalre

Mw A. Krijgsman-Spoor

Wassenaar

F.P. Buis
A. Klaver
C.R. von Lindern
*J.H.P. Roeland
Mw M.A. Stubbé-Butôt

Weesp

J. van Baars
Bibliotheek Weesp
Mw H.J. Bodisco Massink-Jongejans
Mw M.J.M.M. Diepenhorst-Sandberg
C. Draijer
Mw H.M. Gerschtanowitz-Pauw
J.J.M. Koks
Museum Gemeente Weesp
F.G. van Reijen
B. Timmers
Mr J.A. Schepel
A. Stork
Ir L. Vuyk
Drs A.J. Zondergeld-Hamer

Wilnis

H.W. van Soest
Mw G.J. van Staveren-Jaski

Woerden

J.C.M. van Capel

Sluisje 12, 3633 AC
Voorstraat 16, 3633 BB
Voorstraat 9, 3633 BA
H. van Viandenstraat 6, 3633 CH
Klapstraat 13, 3633 BH
Boterweg 44, 3633 ER
Duinkerken 12, 3633 EN
Alambertskade 4, 3633 VX
Voorstraat 5, 3633 BA
Bergseweg 18a, 3633 AK
Kerkplein 4, 3633 BG
Voorstraat 6, 3633 BA
Ruitersstraat 13, 'Vreedenhoek', 3633 AV
Vredelantstraat 20, 3633 EC
Floris van Boekhorststraat 5, 3633 CN
Alambertskade 5, 3633 VX
Vredelantstraat 71, 3633 EB
Postbus 62, 3633 ZV
Voorstraat 17, 3633 BB

Hoge Duinlaan 18, 5582 KG

Lange Kerkdam 63, 2242 BS
Acacialaan 4, 2243 BW
Kievietslaen 9a, 2243 GB
Postbus 599, 2240 AM
Kerkeboslaan 3, 2243 CM

Dammerweg 5, 1385 HT
Postbus 5146, 1380 GC
Dammerweg 5a, 1383 HT
Dammerweg 10, 1383 HT
Fijnvandraatlaan 5, 1381 ES
Horn 23, 1381 GZ
Horn 3, 1381 GX
Nieuwstraat 41, 1382 VV
Zeeburgstraat 37, 1382 BM
Casparuslaan 515, 1382 KR
Dammerweg 5b, 1383 HT
Utrechtseweg 59, 1381 GT
Nieuwstad 100, 1381 CE
Heerensingel 162, 1382 VV

Dorpstraat 59, 3648 AG
Dr Mees ten Oeverlaan 17, 3648 XA

Oostdam 12, 'Rijnoord', 3441 EN

Zeist Rijksdienst voor de Monumentenzorg t.a.v. Bibliotheek P.L. de Vries	Postbus 1001, 3700 BA Bachlaan 81, 3706 PW
Zoelen *Mr R. Barendsen	Kasteel Soelen, 4011 EN
Zutphen Mr J.A. Alleman	Halterstraat 20, 7201 MX
Zwammerdam A.P.J. Strookman	Brugstraat 16, 2471 AT
BELGIË *Mw C.J. van der Seys	Keizer Karelstraat 36a, B-3920 Lommel
ENGELAND Mw Drs M.C. barones van Tuyll van Serooskerken-Huygen	'Quarr House' Gillingham, Dorset, SP8 5PA
ZWITSERLAND A.H.R. Hoogezand	Burgerweg 1, CH-3800 Interlaken

*=lid voor het leven

NB. Van verschillende zijden is het Genootschap verzocht een lidmaatschap voor het leven in te stellen. De volgende regel is daarvoor uitgewerkt: voor leden jonger dan zestig jaar bedraagt de eenmalige contributie €300,- en voor ouderen €200,-. Inmiddels hebben enige leden hun lidmaatschap op deze wijze voor het leven bestendigd. Voor hun naam staat *.

Jaarbericht voor het 90-ste Genootschapsjaar

Het begon al goed op 19 Januari met de Nieuwjaarsreceptie op het gastvrije huis Gansenhoef te Maarssen. De familie Geeris- Vehmeijer kreeg een honderdzestigstal nieuwsgierige leden te verstouwen, wat wonderwel lukte. Het is nauwelijks genoeg te waarderen, dat leden hun huizen voor een dergelijke invasie openstellen. Hulde aan hen allen.

12 Februari vond de heer Godefroy, landschapsarchitect, een gewillig oor van een zestigstal leden op slot Zuylen voor zijn prikkelende voordracht over de toekomst van het bouwen aan de Vecht. Hij bereidt een "Vechtvisie" voor (als U dit leest is die net verschenen) in het kader van de Belvedere nota van de Ministeries VROM, LNV en WVC. De Stichting Vechtplassen commissie, om het kort te houden, kreeg daarvoor een flinke subsidie.

In het VOC-jaar moest dat onderwerp natuurlijk aan bod komen hetgeen andermaal Ruud Spruit, directeur WestFries Museum, voor zijn rekening nam. De 75 leden moesten naar de grotere zaal op de 2^e verdieping op kasteel Zuylen om zijn onderhoudende betoog op 12 Februari te ondergaan.

Een groot succes was de excursie op 20 April, begunstigd door goed weer, naar de tuinen van Sterreschans in Nieuwersluis. Ruim honderd leden kwamen af op de nieuw gebouwde koepel en oranjerie en de heringerichte moestuin. Als grote verrassing kon men ook de stal, het tuinmanshuis en zelfs het grote huis bezoeken: een zeer gewaardeerde gastvrije geste van de familie Kroymans. Vóór de Eerste Wereldoorlog woonde de heer Kroymans' grootvader al in Nieuwersluis in het huis waar nu de familie Schuckink Kool woont en hij was reeds autohandelaar.

Tien dagen later volgde, op 1 Mei, het jaardiner voorafgaand aan de jaarvergadering op de "Vereniging" in Loosdrecht. Daaraan namen 50 leden deel en als steeds was het een levendige samenkomst, die evenals de Nieuwjaarsreceptie de Vechstreekbewoners gelegenheid biedt nieuwtjes uit te wisselen en actieplannen te beramen.

Op 20 September werd met een dertigstal leden de oude maar mooie binnenstad van Hoorn verkend. Men begon in het West Fries Museum, lunchte in restaurant De Hoofdtoren en wandelde met twee gidsen langs de fraaie 17^e en 18^e eeuwse gevels.

Mevrouw Oldenburger en haar dochter, specialisten oude tuinen, behandelde op slot Zuylen, die 16^e October de bestelling door Koning-Stadhouder Willem III bij de VOC voor exotische gewassen. Dit uiteraard eveneens in het ka-

der van het VOC jaar. Het Hof gaf als steeds de toon aan en het verzamelen van dit soort planten werd in de 18^e eeuw een ware rage voor hen, die dat konden betalen.

Een maand nadien trok de heer Scheers, in Monumentenland beroemd als originator van moeilijke restauraties in Groningen, een volle gobelin-zaal met zijn inspirerende lezing met veel dia's over de veertig gerestaureerde panden, die hij op zijn naam bracht. Dat was op 13 November.

Het Noord Brabants Museum ontving dertig leden op 21 December voor de tentoonstelling over de Vier Jaargetijden in de Kunst. Een aanrader voor tuinen kunstliefhebbers, beide gebieden komen goed uit de verf. Heel fraai zijn de drie marmeren beelden van putti, die de lente en de herfst uitbeelden van Artus Quellinus en vader en zoon Van Logteren uit de vroege 18^e eeuw.

De tentoonstelling werd na een goede lunch in het Museumrestaurant verhelderend ingeleid met behulp van een eerst wat nukkige *beamer*, die toch niet zo goed was als een dia-projector zou zijn.

In zowel de late winter als de herfst vonden twintig de – klassieken – toegewijden hun weg naar Nieuwerhoek in Loenen waar als steeds Heleen Visser-Brouwers het lezen van Ovidius en Euripides begeleidt. Haar dia-collectie van hoog niveau brengt het gelezene op erudiete wijze tot leven.

Het toenemend aantal deelnemers wijst op enthousiasme voor haar educatieve gaven.

Het Genootschap prijst zich gelukkig met de geestdrift waarmee het bestuur excursies en lezingen weet te organiseren, waarbij mevrouw Munnig Schmidt niet genoeg geprezen kan worden voor haar creativiteit en inzet.

U zult zien dat dit jaarboekje de hoge leeftijd van het Genootschap eer aan doet: het bevat een groter aantal pagina's dan normaal. Dat onderstreept wellicht ten overvloede dat het Genootschap nog lang niet uitgeschreven is.

De voorzitter

Loenen, Januari 2003

Concept Staat van baten en lasten

Baten	2001	2002
Contributies	€ 6.956	€ 8.037
Excursies en lezingen	6.037	5.814
Rente	624	654
Verkoop jaarboekjes	360	66
	<hr/>	<hr/>
Totaal	€ 13.977	€ 14.571
Lasten		
Excursies, lezingen, receptie, jaarvergadering	€ 5.819	€ 7.061
Secretariaat & ledenadministratie	2.108	1.134
Jaarboek	3.765	4.790
Donaties	779	690
Bibliotheek	387	915
Diversen	44	—
Positief saldo	1.075	21
	<hr/>	<hr/>
Totaal	€ 13.977	€ 14.571
Tegoeden		
Postbank, Fortis, ABN AMRO, Fortisspaar, Postbank Kap.rek., Kas	€ 15.920	€ 15.899
Overig bezit		
Bibliotheek	€ 45.400	€ 45.400
Overig	3.222	2.677

Nigtevecht, Januari 2003

Penningmeester
drs E.F.L. Stubbé

Mededelingen

Trouwe lezers weten dat de Stichting Plaatsen a/d Vecht een aantal boeken over de Vecht en andere zaken heeft voorgefinancierd.

Daarvan zijn de volgende nog voorradig:

- Genootschapsdassen €18,50
- Fotopostkaarten uit 1900, herdrukt, €2,50 per zes.
- P.J. Lutgers' originele Vechtgezichten uit de 19e eeuw €45 met een katern in het Engels met een wat uitgebreidere tekst per afbeelding à €2,80
- Losse prenten uit dit boek €5 voor zwartwit en €10 voor de gekleurde
- Het Monumentenboek van de gemeente Loenen €23 als pocket
- Het boek over Vredenhoff door Anthony Lisman €28,70
- Private Country Houses in the Netherlands €55, hét cadeau voor buitenlandse vrienden

Even bellen naar 0294 231280 of per fax 23 2651 en het bestelde kan op Nieuwerhoek, Rijksweg 78 Loenen afgehaald worden. Sturen kan ook maar is natuurlijk duurder. Banknr 65.74.11.698 tnv St. Plaatsen te Loenen.

Vecht Plassen commissie

Op 20 Januari 2003 presenteerde de Commissie op Goudestein te Maarssen het rapport *VechtVisie*, dat door twee landschapsarchitecten voor de Commissie is opgesteld, aan alle Vechtburgemeesters en de twee Commissarissen van de Koningin. Het rapport geeft een analyse van het karakter van de Vecht- en Angstelstreek. Het reikt ideeën aan hoe met dat gebied om te gaan zodat dat karakter behouden blijft als er ergens toch gebouwd moet worden, wat wij overigens niet toejuichen.

Het rapport kost €27,50 in de winkel en €24,75 voor leden van Niftarlake afgehaald op Nieuwerhoek te Loenen. (zie hierboven)

Federatie Stichts Cultureel Erfgoed

Deze door de Provincie gefaciliteerde organisatie is verhuisd naar:

Herenstraat 28

3512 KD Utrecht

Tel. 030- 2343880

Fax. 030-2328624

www.erfgoed-utrecht.nl

fsce@erfgoed-utrecht.nl

Bereveld en Serrurier

Een magnifiek buiten aan de vergetelheid ontruikt en daarmee een weinig bekende Loenense tekenaar, L.P. Serrurier

Verdwenen buitens hebben iets mysterieus. Eens hebben mensen er veel energie in gestoken en er intens genoten. Nu is er nog slechts gras of een woonwijk. Er is weinig of niets van over en waarom zou je je daar dan nog het hoofd over breken? Maar als op allerlei plaatsen referenties aan een bepaalde buitenplaats opduiken en tevens blijkt dat dit buiten, toen het nog in goede doen was, een heel hoge waarde bleek te hebben, dan wordt de speurzinnigheid wakker. Dan vraagt het mysterie erom ontsluit te worden, de nieuwsgierigheid overwint de gemakzucht en een spannende zoektocht neemt een aanvang.

Zo verging het schrijver dezes ook met **Bereveld**. Vooral nadat bleek dat er enige verbanden bestaan met vroegere eigenaren van zijn huis **Nieuwerhoek** en helemaal toen daar een tekenaar, die topografie van de streek maakte, gewoond bleek te hebben.

Bereveld lag op de plek waar zich nu een weiland uitstrekt net ten noorden van Nieuwersluis, tussen het nog bestaande huis **Stichtrust** en de boerderij van **Ouderhoek** aan de westkant van de Rijksweg.

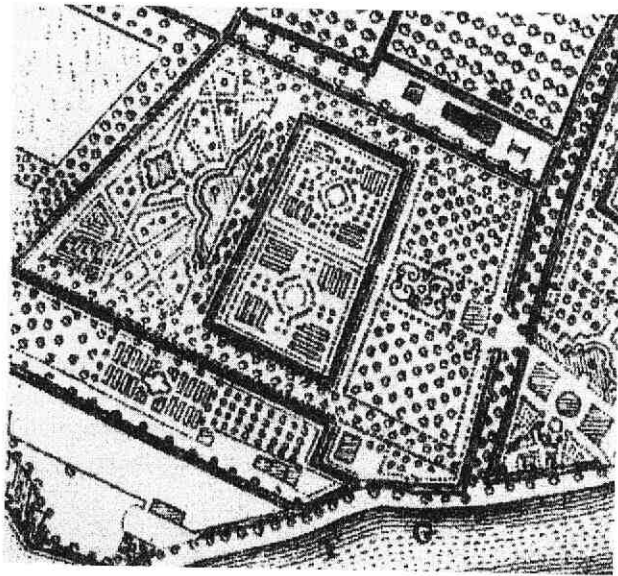
De oudst gevonden vermelding betreft de verkoop van **Bereveld** in 1716. Dat betrof een "Hofstee, huysinge, boerewoning, timmeragie, plantagie en 15 morgen wei- en hooyland".¹

Johanna Luyken, weduwe van Guyljam Leenders uit Amsterdam verkocht dit **Bereveld** in Juli van dat jaar. Het buiten was duidelijk nog geen echte buitenplaats, immers er was geen koetshuis met stal noch een tuinmanswoning, koepel of tuinhuis aanwezig. Bij de boerderij moet een zomeropsteking gestaan hebben en een begin van een park: de "plantagie", die wellicht alleen een boomgaard was.

De nieuwe eigenaren waren de bevriende heren Isaac Arondeaux (16..-1728)² en Philippus Serrurier (1677/8-1751)³ beiden eveneens uit Amsterdam.

Hun namen verraden hun Hugenoten afkomst. Overgrootvader Philippus Serrurier was in 1633 zelfs regent van het Walenweeshuis in Amsterdam en in 1641 kocht hij een graf in de Waalse kerk. In 1713 kocht de toen levende Philippus er nog twee bij in één waarvan datzelfde jaar Dina Arondeaux werd begraven.³ Was dat Isaac's zuster of zijn vrouw of waren zij verwanten van Serrurier?

1. Détail van de Nieuwe Kaart van Loenen uit 1726, uitgegeven door Covens en Mortier te Amsterdam met **Bereveld** in het midden, letter G, **Jongerhoek** daar beneden, letter F en **Uytvlugt**, letter I, de latere boerderij van Ouderhoek boven. **Ouderhoek** zelf ligt tegenover **Bereveld** langs de Vecht. (Coll. EMS)

De beide vrienden zouden van **Bereveld** een volwaardige buitenplaats maken. Het eerste resultaat daarvan is te zien op de kaart van Covens en Mortier uit 1726, die deze firma maakte voor Jacob Balde, de dat jaar nieuw aangetreden ambachtsheer van Loenen en Nieuwersluis (afb. 1).

Daarop staat een vierkant gebouw, het herenhuis, op de middenas van de parkaanleg, vrij dicht op de weg, met aan de zuidkant, op de grens met het naastgelegen **Jongerhoek**, een kleiner bouwwerk. Dat moet het koetshuis met de stal zijn, waarvan later nog sprake is.

Het huis staat tussen twee boomgaarden met achterin een grote vijver in een broderietuin. Daarachter ligt een kleine gecontourneerde vijver: de goudviskom. In de zuidwesthoek is zo te zien een moestuin of een doolhof aangelegd. Of er al een koepel stond is niet goed te zien, maar die stond er wel toen Serurier's zoon Louis Philippus die tekende in 1729 (afb. 2). Op die tekening is geen spoor van het huis te zien en tot nu toe is van zijn hand ook geen tekening daarvan bekend hoewel je dat wel zou verwachten. Op de gravure Nr. 48 in De Zegepraalende Vecht uit 1719 is daarvan evenmin iets te bekennen. Tussen de twee koepels loopt de weg (nu Rijkstraatweg) naar Loenen en het jaagpad langs de Vecht loopt rechts langs de koepel van **Ouderhoek** (afb. 3).

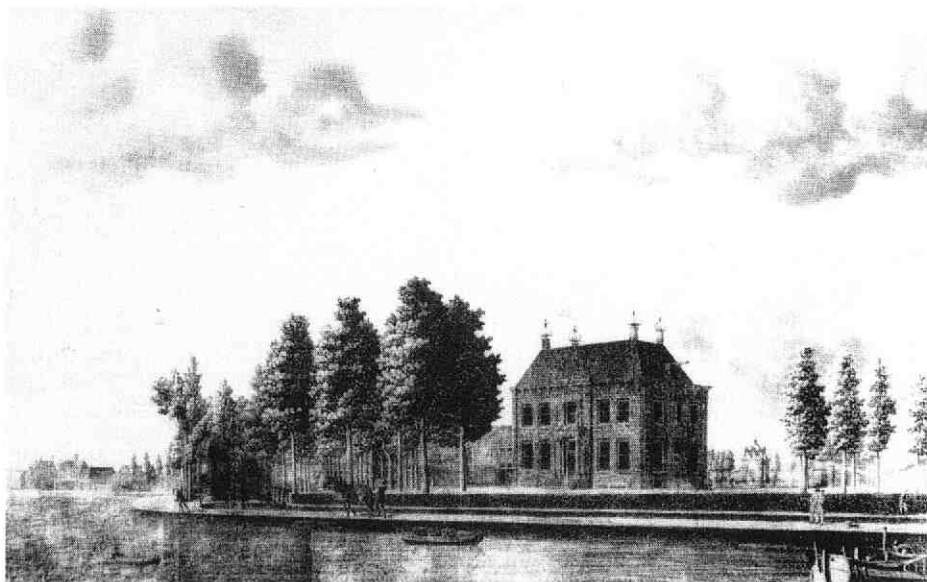
Geheel rechts op de tekening is nog de paal te zien waaraan een bord in de vorm van een arm met hand is bevestigd, die ook op afbeelding 48 van De Zegepraalende Vecht te vinden is.

2. **Berrevelde** getekend door Louis Philippus Serrurier in 1729. De koepel links is van **Berrevelde** met daarachter de hagen om de boomgaard. De weg met de marskramer met zijn mand op de rug voert van Nieuwersluis naar Loenen. Rechts staat de koepel van **Ouderhoek** met geheel rechts de paal met de arm die schippers maant hun zeilen te strijken voor de brug te Nieuwersluis. (RAU Top. Atlas)

Die waarschuwde de schippers dat zij hun zeil moesten strijken voor de brug in Nieuwersluis. Ook aan de andere (zuid-)zijde van de brug stond zo een paal – met arm – en daarnaast een kleine herberg. In die herberg was natuurlijk iets te gebruiken hetgeen bij de koepel van **Ouderhoek** voor gewone stervelingen niet het geval was. Zo kreeg de arm bij de herberg de naam “De warme hand” en de andere werd “De koude hand”.

In 1728 overleed Arondeaux waarna de bezitting getaxeed werd⁴, althans een deel daarvan, namelijk “een huis, berg, schuur en hofstee”. Dat moet de boerderij betreffen daar de waarde op slechts *f*4800 gesteld werd. Serrurier nam Arondeaux’s helft over en bleef er nog drie en twintig jaar wonen. Zijn vrouw, Alida Lups (oudste zuster van Leonard Lups: de eigenaar vanaf 1736 van het nabije **Nieuwerhoek**) en hij woonden in Amsterdam op de Keizersgracht nr. 124.⁵ Zij waren zeer welgesteld gezien hun jaarinkomen in 1742 van *f*14.000; zij

3. **Ouderhoek**, ca 1790, met op de achtergrond rechts waarschijnlijk het buitenhuis **Bereveld**. Achterglas schildering door J. Zeuner, 53 x 71 cm. Cat. veiling Mak v. Waay, nr. 136,8-3-1960, nr. 491.

hielden er dan ook vier dienstboden op na en lieten zich vervoeren in een koets met vier paarden. Zelfs hadden zij nog f150.000 “leeg op de bank” staan wat wellicht betekent dat die geen rente opbrachten.

De huurwaarde van hun huis was op het hoge bedrag van f1300 's jaars geschat, wat een flink groot huis doet vermoeden. Een vakman verdiende toen f450 in een jaar!

Alida was van huis uit Doopsgezind, maar trouwde in 1702 toch met haar Waalse Philippus en werd zelfs in de Waalse kerk in Amsterdam begraven. Hun zoon Louis Philippus (1703-1750/1) werd daarentegen in de Remonstrantse gemeente gedoopt waarbij Isaak Arondeus (hier zo genoemd in plaats van Arondeaux) als getuige optrad. Een tolerante familie.

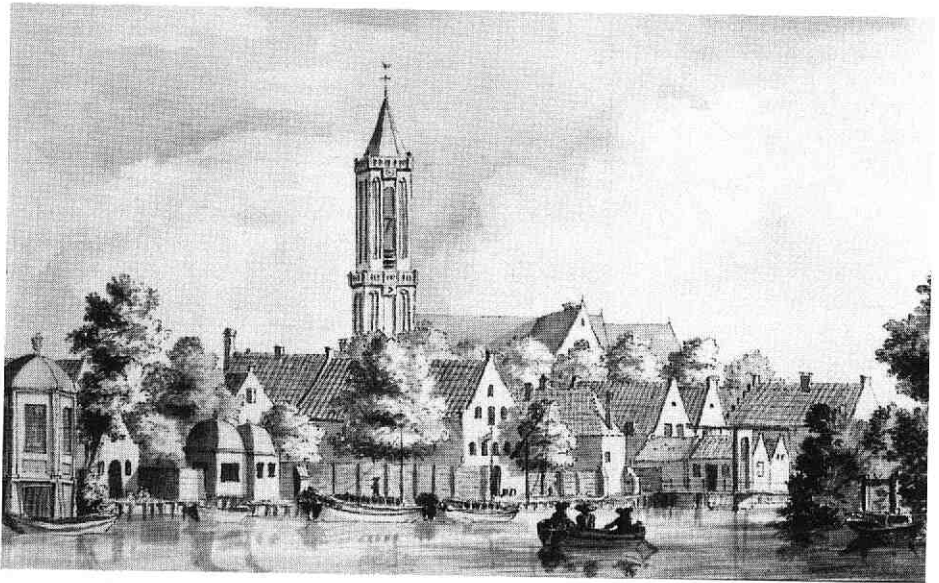
Die zoon nam in 1737, vrij laat dus in die tijd, Anna van der Streng (1717-voor 1751) uit Dordrecht tot vrouw en zij baarde hem een zoon Philip Louis (ca 1738-1801). Daar bleef het zo te zien bij want van andere kinderen is geen sprake. Mogelijk is Anna in het kraambed van een volgend kind overleden, wat in die tijd helaas vaak voorkwam.⁶

Philippus kocht, voor zijn zoon Louis Philippus, waarschijnlijk in 1731, van zijn buurvrouw Gerretje Corse Corver het naast gelegen buitentje **Jongerhoek**. Anthony II van Hoek (1674-1719) had dat tegen het einde van de 17e eeuw gesticht en met **Ouderhoek** vererfde dat naar zijn neef Jean de Wolff. In 1726 was

4. **Jongerhoek** in 1729 vanuit het speelhuis van afb.2 volgens onderschrift van de tekenaar L.P. Serrurier: "gesigt tijt ons speelhuijs op jongerhoek". (RAU Top.Atlas 201.2)

Jongerhoek nog in diens bezit (afb. 4). Naar alle waarschijnlijkheid was het buitenhuis daarop van hout, evenals **Slangevecht** in Breukelen dat ook was. Louis Philippus Serrurier (1703-ca 1750) was een vaardig amateur tekenaar. Van hem is een schetsboek, gedateerd 1730, bewaard gebleven met een menigte tekeningen, waarvan er veel in de Vechtstreek gemaakt zijn. Voorop staat: "Stoffasie boekje 1730. Bestaande in veelerhande figuren geteekend en versameld door Louis Philippus Serrurier".⁷ Het staat vol met alleraardigste pente-

5. Gezicht op Loenen vanuit het zuiden ca 1730 door L.P. Serrurier. De meest linker koepel zou die van **Driehoven** kunnen zijn. (RAU Top.Atlas)

keningetjes van mannen en vrouwen in kledij van die tijd, die met van alles bezig zijn: jagen, tuinieren, verkopen van groente en fruit, schermen, bedelen, enz. Ook copiën van andermans tekeningen zijn er bij waaronder die van baroktuinen, die deels aan zijn eigen fantasie deels wellicht aan De Moucheron ontleend kunnen zijn. Een aantal is met waterverf ingekleurd.

Er bestaan naast dit schetsboek ook veel andere tekeningen van zijn hand, waarvan afbeelding 5 een goed voorbeeld is.

Kasteelliefhebbers kennen de prachtige serie kasteeltekeningen van Roelant Roghman uit 1647-1649. Die was door vererving in bezit gekomen van Serrurier's overbuurman, sinds 1719, Jean de Wolff (ca 1680-1734) op **Ouderhoek** en Louis Philippus heeft daarvan een aantal mogen overtekenen. Van die copiën zijn er 29, alle van kastelen in het Sticht, in het Utrechts archief te vinden. Van Cornelis Pronk's werk tekende hij ook veel over, vooral zijn kasteeltekeningen. Van die tekeningen werden er 123 geteld in dat archief eveneens allemaal in het Sticht gelocaliseerd. Cornelis Pronk (1691-1759) was een vooraanstaand tekenaar van topografie in de 18e eeuw en mogelijk bezat Serrurier een aantal van zijn tekeningen. In totaal bezit het archief 370 van Serrurier's topografische tekeningen, waarvan er 67 gezichten in de Vecht en Angstelstreek tot onderwerp hebben. Alleen Boon⁸ heeft in 1967 een aantal van Serrurier's teke-

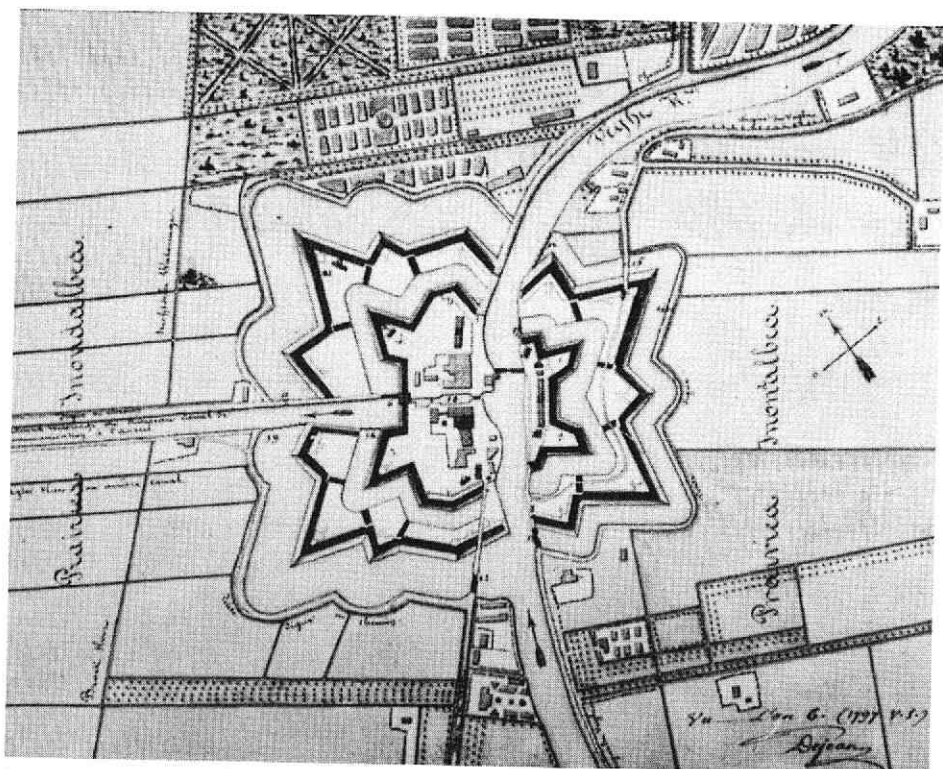

6. Als voorbeeld van zijn beeldhouwkunst worden hier twee palmhouten beeldjes van de hand van M.E. Shee of Schee getoond, P.M. Fischer meent dat die Diana en Bacchus voorstellen. (Historisch museum te Amsterdam nrs 233-238)

ningen, 55 stuks alle rond Woerden gesitueerd, gepubliceerd. Die tekeningen zijn in O.I. inkt uitgewerkt op formaat 12 x 17 cm.

De oude Serrurier bleef **Bereveld** verfraaien. Zo blijkt uit het kasboek⁹ van Michael Emanuel Schee of Shee (ca 1695-1739), dat Serrurier bij hem op 6 maart 1732 voor f325 "een bentemer steene frontispies op sijn Edle hofstede aan de NieuwerSluys" kocht. Dat was een sierstuk op de voorgevel van het buitenhuis. In datzelfde jaar leverde Shee aan Serrurier een Neptunus en een Mercurius-beeld met de bijbehorende pedestallen voor f300.

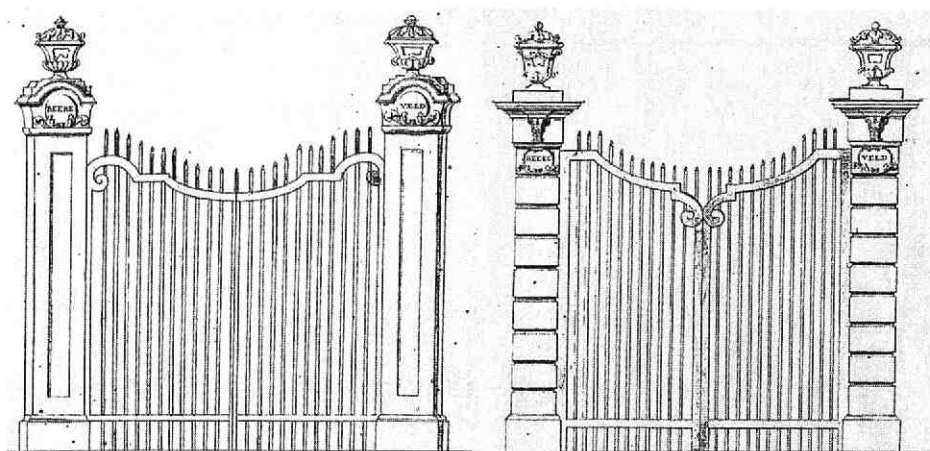
Al eerder, op 7 Februari 1729, had hij twee tuinvazen aan Serrurier verkocht voor het verrassend hoge bedrag van f765.8.- en een jaar daarna ontving hij f350.1.8 voor "twee marmere kindertiens verbeeldende het blij- en het treur-

7. Een in 1797 door de Franse Genie gemaakt plan van fort Nieuwersluis met de aan de noordkant tegen de fortgracht liggende rest van **Stichtrust** alias **Jongerhoek** en de tussen dit buitentje en **Bereveld** lopende lindelaan. Het lange koetshuis- stal- tuinhuis van **Bereveld** ligt vlak ten noorden daarvan met moestuinen en boomgaarden en twee sterrebossen. Belonje hield die in het Jb. Nift. 1968 blz.39 voor tuinen van Ouderhoek. (ARA Arch.v.Oorlog v.d. Franse Genie)

spel die ik meest zelfs heb gemaakt" (afb. 6). Hij had kennelijk een atelier met leerlingen en andere hulp en handelde waarschijnlijk zoals de meeste kunstenaars ook in beelden en siervazen. Zijn laatste levering voor **Bereveld**, in 1733, omvatte "twee bentemer steen borstbeelden met blauwe stene termen" voor f120. Blauwe steen is Namense hard- of kalksteen, bekend van stoepen, trap treden en raamdorpels. Bentemer steen is de geelgrijze zandsteen uit Bentheim, net over de grens van Overijssel in Duitsland waarvan bijvoorbeeld het Paleis op de Dam is opgetrokken.

Als Serrurier de kans kreeg breidde hij ook het grondgebied van **Bereveld** uit. Dat blijkt uit het feit dat hij in 1746 van de eigenaren van **Ouderhoek**, Paulus

8. Hekontwerpen van onbekende hand voor **Bereveld** van vóór 1737 (zie noot 13).

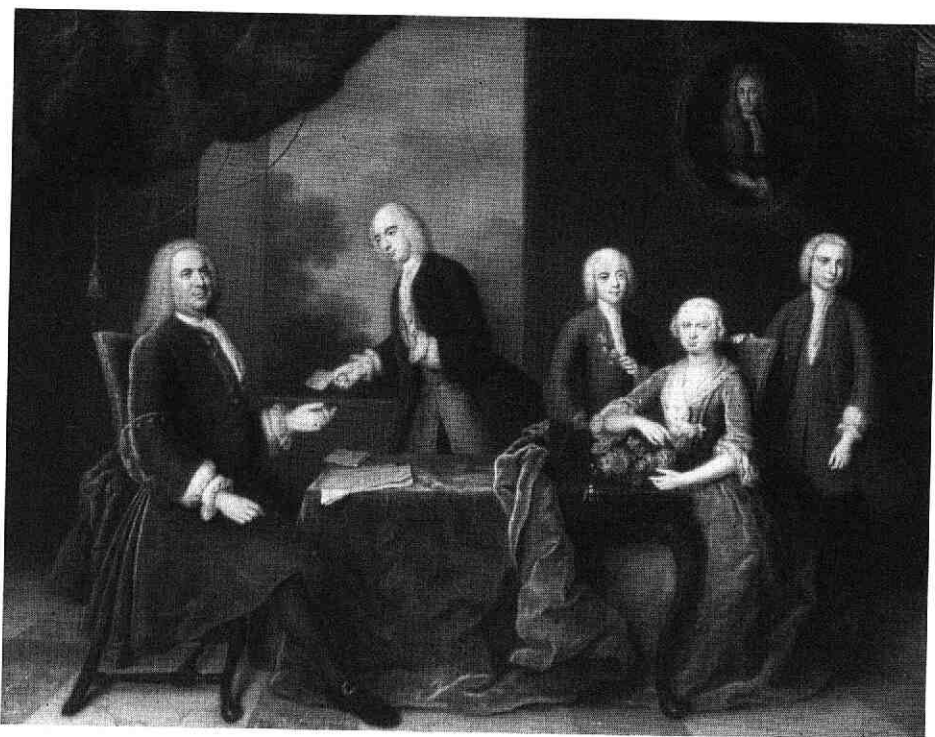
Loot van Santvoort (1673-1753) en zijn vrouw Margaretha Verhamme (1684-1756 en eerder weduwe Jean de Wolff), 9 morgen weiland achter **Jongerhoek** kocht voor f3900.¹⁰ Echter in dat zelfde jaar moest hij een deel van **Jongerhoek** afstaan voor de uitbreiding van fort Nieuwersluis. Hij kon toen wel een overeenkomst sluiten met Jan Philip Prevost, controleur-generaal, die de zaken voor de Staten deed, waarbij de lindelaan van **Bereveld** gespaard bleef. Dat betekende, dat de fortgracht aan de noordkant minder breed kon worden wat weer meebracht dat er minder grond uit kwam. Men had met meer aarde gerekend waarmee de wallen zouden worden opgehoogd en nu moest Serrurier het ontbrekende volume suppleren (afb. 7). Bovendien moest hij voor accord tekenen dat hij geen compensatie voor het afgestane deel van **Jongerhoek** kon eisen.¹¹

Overigens was de verhouding met de burenen niet steeds even goed, want in 1741 klaagde Loot van Santvoort, dat Serrurier zijn (nieuwe?) poort te dicht op de weg zou hebben gezet. Een jaar eerder was er al ongenoegen geweest tussen hen over het doorlaten van water, een typisch Hollands geschil.¹²

Zoals later zal blijken stonden er voor **Bereveld** twee "poorten", smeedijzeren hekken draaiend tussen twee stenen pilaren, dus met dat ene hek zal het wel goed gekomen zijn. Een prangende vraag is of en dan welke van de twee bekende hekontwerpen voor **Bereveld** (afb. 8) een plaats in Nieuwersluis gevonden heeft.¹³ De hekontwerpen zijn geplakt in een boek dat het jaartal 1737 draagt en vertonen duidelijk niet de daarna opkomende rococo-stijl.

Zou Serrurier in 1741 al een moderner ontwerp hebben gebruikt?

9. De familie Matheus de Neufville (1686-1743, links) met rechts zijn vrouw Petronella de Neufville, moeder van de drie broers De Neufville van Lennep met in het midden Jacob Pieter. Aan de wand hangt het portret van hun overleden vader Jacob van Lennep. (Olieverf op 134 x 165 cm door Balthasar Denner in 1738, part.coll.)

In Augustus 1749 komt naar voren, als Philippus zijn zoon Louis Philippus machtigt om voor hem in een proces op te treden, dat hij "Canunnik van het kapittel van St Jan" te Utrecht was. Een dergelijk kanunnikschap is te vergelijken met een heerlijkheid, die men kon kopen en waaruit (huur-)inkomsten vloeiden.

Philippus was toen reeds in de zeventig en zal zich niet in staat gevoeld hebben zelf op te treden voor het gerecht.

Op 1 November 1751 blijkt dat Philippus het moede hoofd ter ruste gelegd heeft, want op die dag zat zijn weduwe bij de notaris om **Bereveld** over te dragen aan Jacob Pieter de Neufville van Lennep (1723-1772) voor de toenmaals aanzienlijke som van f38.600.¹⁴

Ook Philippus' zoon Louis Philippus en zijn vrouw Anna van der Streng blijken

dan reeds overleden te zijn terwijl hun zoon Philip Louis (ca 1738-1801) toen uiteraard nog minderjarig was.

*Zijn voogden behielden **Jongerhoek** voor hem, dat hij tot zijn dood in 1801 aangehouden heeft. Hij moet heel gelukkig zijn geweest in Nieuwersluis en een groot vriend van de kerk in Loenen want hij liet het door hem tot **Stichtrust** herdoopte **Jongerhoek**, een boerderij aan de Angstel en een huis in Amsterdam aan de Loenense diaconie na en dat niet alleen, maar die kon totaal over een legaat van f200.000 beschikken. (Helaas gebeurde daarmee wat zo vaak gebeurt, het enorme kapitaal werd in vastrentend Staatspapier belegd, dat na de Franse tijd [tiërcering] nog slechts f11.000 waard bleek.) Zijn zoon (?) ds J.J. Serrurier was het daar niet mee eens en trachtte, onsuccesvol, om het legaat ongeldig te laten verklaren.*

In 1817 nam een Jacob Frederik Serrurier het familiegraf in de Waalse kerk over.¹⁵ Een kleinzoon?

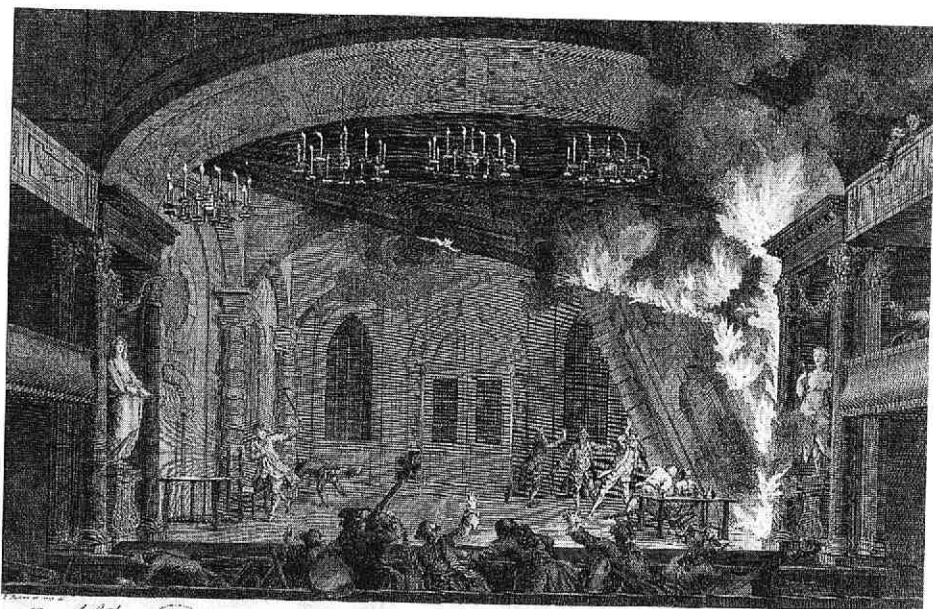
Wat omvatte de koop van **Bereveld**? De akte¹⁴ is helaas vrij summier en vermeldt “Huis, stallinge en koetshuis, tuinmanswoning met knegtskamer en zestien en een half morgen grond”. Ten zuiden grensde het buiten nog steeds aan **Jongerhoek** en ten noorden aan de “boereplaats van outs genaamt **Uytlug** nu **Ouderhoek**”, dat wil zeggen de boerderij van Ouderhoek, tegenwoordig van de familie Van Engen (zie afb. 1).

Jacob Pieter de Neufville van Lennep's vrouw, Cornelia Bierens (1723-1772), was goed bekend met de buurt, want haar grootvader, Anthony Bierens (1653-1738), had in 1688 het twee buitenplaatsen noordelijker gelegen **Middenhoek** van zijn oom Christiaan van Hoek gekocht. Dat was vererfd naar haar ongetrouwde tante Cornelia Bierens (1690-1792)¹⁶, die daar 102 zou worden.

Ook het tegenover **Bereveld** gelegen **Ouderhoek** was nog steeds in de, zij het na al die tijd wat verre, familie. Het was in 1751 namelijk van een schoonzuster van Jean de Wolff, Ursula van Mekerem (†1781) en haar zoon Pieter III de Wolff.

In Amsterdam bewoonde het echtpaar De Neufville van Lennep-Bierens het mooiste huis aan de Herengracht namelijk nummer 475, dat zijn moeder, Petronella de Neufville (1688-1747) (afb. 9), had laten verfraaien o.a. met stucwerk door Jan van Logteren (1709-1745). Het is derhalve aan te nemen dat ook hun buitenhuis zeer fraai geweest is. Het zou goed mogelijk zijn dat zij de hieronder ter sprake komende fraaie koepelkamer aan het huis gebouwd hebben. Het echtpaar heeft 21 jaar van al dat moois mogen genieten voor zij op dramatische wijze het leven lieten bij de Schouwburgbrand in Amsterdam op 11 Mei 1772 (afb. 10 en 11).

Van hun kinderen, zij kregen er drie, besloot de enig overlevende in 1773 **Be-**

*Afbeelding van een Brand op't Tooneel in
den Schouwburg te Amsterdam, den 5ten May, 1772.*

*Die vlam heeft alle de zaai der sijnheit zich overheeren:
Die sijnheit heeft de vlamme niet te verdragen.*

J. C. de Meijer, C. de Meijer.

*Représentation de l'Incendie du Theatre de
la Comedie à Amsterdam, le 22 May, 1772.*

*La flamme s'élève: en fait, il efface le sang de glace
Qu'en un moment se voit la scène avec sa face.*

10. De brand in de Schouwburg te Amsterdam op 5 Mei 1772 waarbij het echtpaar De Neufville van Lennep het leven liet. (Coll. H. van Lennep)

reveld van de hand te doen, waarop de weduwe van Daniël Varlet jr, Maria du Mortier (†1798), ten tonele verscheen.¹⁷ Zij had net een jaar tevoren haar zilveren huwelijk kunnen vieren waarna haar man haar ontviel (afb. 12). Zocht zij troost op het buiten of dacht de moeder dat een mooie buitenplaats zou helpen bij het vinden van goede partijen voor haar meisjes?

Zij hadden twee dochters, Catharina en Geertruid, die voor zo ver bekend nooit getrouwd zijn geweest en mogelijk lang bij hun moeder zijn blijven wonen. Bij de boedelscheiding bleek dat zij het familiehuis aan de Keizersgracht, de plantage St Barbera in Suriname, uiteraard met de, kostbare, slaven, en een aantal scheepsparten erfden.

Het Keizersgrachthuis waar de drie dames woonden was een mooi huis zoals blijkt uit afbeelding 13.

Na de dood van moeder Varlet in 1798 lieten de dochters dat zelfde jaar hun buiten veilen in het OudeZijds Herenlogement te Amsterdam. In de Opregte

D. E.
ORIGINEELE, ECHTE, EN WAARE
L Y S T,

*Van de Persoonen die in den Brand; voorgevallen op den 11de May 1772.
in den SCHOUWBURG tot Amsterdam zyn omgekoomen. En welke
reeds alle gevonden, benevens de tyd wanneer dezelve van onder
de Puin gebaald zyn.*

1. De Heer JACOB DE NEUVILLE VAN LENNEP.
2. Mevrouw CORNELIA-BIERENS, Echtgenootte der
bovengemelde Heer.
3. De Heer LOUIS ANDRE.
4. Mevrouw LUBS gebooren FEITAMA, Huisvrouw
van den Heer GOVERT LUBS.
5. De Dochter van den zelve Heer en Mevrouw.
6. De Jonge Heer FRANCOIS VAN OOSTRUM.
7. De Dochter van ANTHONI WYLAND Waagdrager.
8. De Heer ABRAHAM DE HAAS.
9. De *Kleeremaker* van de Troep van NEITZ.
10. Monfr. BRINKMAN *de Toneelmeeſter*.
11. Mevrouw TECXEIRA DE MATTOZ.
12. De *Machiniſt* TEFFERS.
13. De Jongen Heer PIETER VAN EYK.
14. De Knecht van de Heer VERHAMME.
15. De Heer CORNELIS RAUWS.
16. De Heer JAN DE WOLF.
17. JOHANNES ROOS, is byna doodgetrapt.
18. GERRIT KUIK, een Pyp Gaſt.

Deze alle, zyn
op Dingsdag
voormiddag
gevonden.

Donderdag.
Vrydag namiddag.
Saturdag morgen.
Sondag morgen.
Sondag morgen.
Sondag middag.
Sondag namiddag.
Sondag namiddag.]

Gevonden.

NB. *'Er word nog geſuſtineerd, dat 'er gebleeven zoude zyn, eenen JAN
VAN HOUTEN. van buiten de Sted van daan, dog men weet niet Precies
te bepaalen, of dezelve wel in den SCHOUWBURG geweest is of niet.*

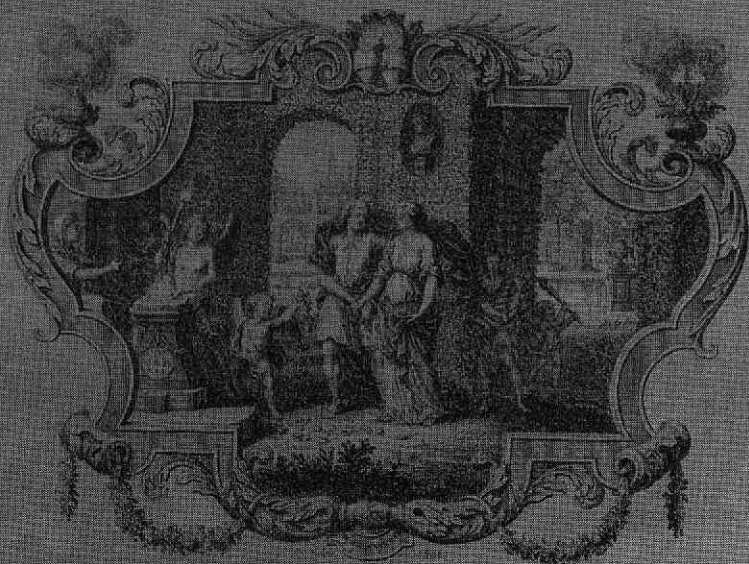
A A N M E R K I N G.

Zonderling was het, dat alle de HOROLOGIEN die by de verongelukte
Perzoonen gevonden zyn, op half 10 of quartier voor 10 uren zyn
blyven ſtil ſtaan, waar uit men beſluit, dat den SCHOUWBURG in
minder dan een quart uur, in *volle Vlam* heeft geweest, en dat door de
grootte Hitte, dezelve zyn blyven ſtil ſtaan.

NB. Dit koſt tén Stuiwer.

11. De lijst van omgekomen bezoekers van de Schouwburg met als eerste de eigenaars van Bereveld (Coll. H. van Lennepe).

TER BRUILOFTE
VAN DEN HEERE
M^R. DANIEL VARLET, JUNIOR
EN JONGVROUWE
MARIA DU MORTIER.
*Egtelyk Vereenigt in Amsterdam den XII van Herffimaand,
Anno MDCCXLVII.*

Te A M S T E R D A M,
By HENDRIK SLIGTENHORST, Boekverkoper bezycde de
Beurs, by 't Aneversche Post Comtoir.

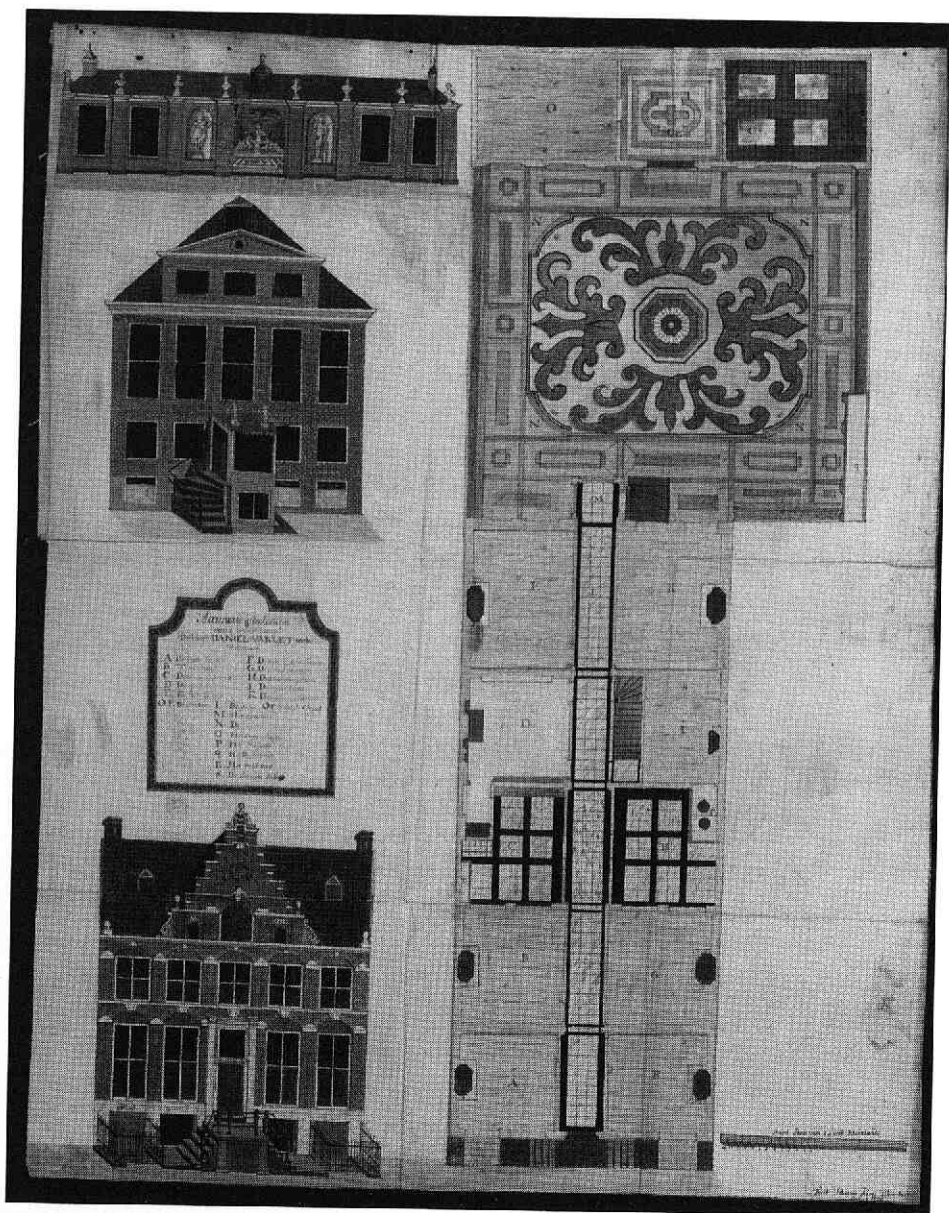
12. Voorzijde van het huwelijksboekje van het echtpaar Varlet- du Mortier uit 1747 met op de achtergrond een fantasiepark. (RAU Atlas Coenen van 's-Gravesloot)¹⁸

Haarlemmer Courant werd daarvoor drie keer geadverteerd. De veiling had succes want in November 1798 kon bij notaris Voigt te Breukelen de overdracht getekend worden.¹⁹ De beschrijving van het onroerend goed laat in korte trekken dezelfde gebouwen aan het geestesoog voorbijtrekken als de volgende, zeer uitgebreide van 1811, die hierna aan de orde komt. Alleen een vinkenbaan komt daar nu nog bij. De veiling van de inboedel, die op het huis plaats vond geeft eveneens slechts een glimp daarvan zoals: “oude blauwe porcelainen, verlakt en glaswerk, nooteboome en andere meubelen, schilderijen,—, tuinbanken, beelden en tuincieraden, orange- en laurierboomen — alsmede een capitaal sterk roeijacht met zijn toebehoren”, etc. Bij het overlijden van Geertruid (voor 1848) liet zij f200.000 na, in die tijd een groot vermogen.

De nieuwe eigenaars waren Isbrant Severijn en zijn vrouw Jacoba Ida Hasebroek. *Mogelijk was zij een zuster van de eigenares van Weerestein, Catharina Gerharda Hasebroek, die met Willem Berkhoff getrouwd was. Die bewoonden dat huis van 1807-1811.*²⁰

Zoals gewoonlijk overleefde mevrouw Severijn haar man en zij was kennelijk in staat nog een aantal jaren op **Bereveld** te wonen tot ook zij, in 1811, het buiten liet veilen. Was het de ongunst der tijden, die haar daartoe bracht? Immers Nederland was ingelijfd bij Frankrijk en de handel stond stil. Het is goed mogelijk, want in dat jaar zijn veel buitenplaatsen aan hun eind gekomen.

Gerrit en Jan Twisk, makelaars te Amsterdam hadden van Abraham Pook van Baggen, bonthandelaar te Amsterdam en eigenaar van plantages in Demerary, machtiging gekregen om voor hem te bieden. Voor f16.500 kon hij de prachtige buitenplaats die 14e September de zijne noemen. Zelf bewoonde hij die zomer zijn buiten **Langgewensch** in Loosdrecht op Oud Over aan de Vecht, nu deel uitmakend van het bosspark van **Vegtlust** alias **Vrederijk**.²¹ Hij zal niet bevroed hebben dat hij twee maanden later het tijdelijke met het eeuwige zou verwisselen. Hoe het ook zij, hij liet **Bereveld** met voortvarendheid afbreken waarbij ook de meeste bomen zullen zijn gekapt want die brachten behoorlijk wat op in die tijd. Brandhout en vooral timmerhout waren zeer gewild toen ijzer en staal nog niet in de bouw gebruikt werden. De kaal geslagen buitenplaats werd als weiland in gebruik genomen waarbij de vijvers nog bleven bestaan. Eerst in 1828 ging zijn zoon Willem Pieter Pook van Baggen, sinds 1826 door vererving van zijn moeder eigenaar van **Nieuwerhoek**, er toe over voor f1500 de grond (door Gerrit van der Paauw van Oud Over bij de Mijndense sluis) te laten egaliseren en de vijvers te laten dempen.²² In het jaarboekje van 2001 staan op blz. 49 en 44 de portretten van deze heren Pook van Baggen.

13. Het huis van de familie Varlet aan de Keizersgracht (waarschijnlijk nr. 117) in Amsterdam met de tuin en het tuinhuis (RAU Atlas Coenen van 's-Gravesloot)

Heel interessant is de beschrijving die het veilingbericht in 1811 geeft van de te verkopen buitenplaats. Die stelt in staat een soort virtuele rondleiding te geven door het huis, het koetshuis en het park. Volgt de gids!

Men betreedt het park door “een fraaij hek met steene pilasters” dat recht voor het huis staat op de stenen dam over de sloot [In het talud van de sloot vond schrijver nog de aanzetten in gele ijsselsteentjes van die dam.] Een soortgelijk hek “mede met steene pilasters” staat wat zuidelijker bij het koetshuis. [Waren dit nog de hekken waarvoor de hiervoor besproken ontwerpen dienden? Of waren het nieuwere, die in rococostijl die van **Vreedem Hoff** nabij moesten komen? Tenzij er nog eens afbeeldingen tevoorschijn komen niet te beantwoorden vragen.]

Verder lopend tot bij het huis betreedt men dit en strekt zich “een roijale gang met wit marmer bevloerd en dito plinten” voor de toeschouwer uit. De wanden zijn voorzien van ondiepe nissen in stuc en ook het plafond is “cierlijk gestuca-door”. Vanuit de gang betreedt men links een “kapitale en moderne [Lode-wijk XVI of zelfs Empire?] met fraaij doek [geschilderd nemen wij aan] behangene kamer, rondsom gelambriseerd”. Deze kamer kan verwarmd worden door turf of hout te stoken in de haard, die naar Engelse trant van drie opstaande ijzere platen, waarvan er twee schuin in de hoeken staan, en een liggende is voorzien. De haard is gevat in een marmeren omlijsting. Het plafond van de kamer is betimmerd met een rand waarbinnen een grote schildering is aangebracht. [Zou Jacob de Wit daar nog de hand in hebben gehad?]

Een tweede kamer daarachter heeft ramen op het zuiden, want “hebbende deze kamer een aangenaam uitzicht over de rijweg en de Vecht”. Het veilingbericht meldt dat van deze kamer de “zoldering geplafonneerd” is. [Was dat stucwerk of linnen of houten planken onder de balken?]

Aan de rechter kant van de gang “opgaande een behangen kamer waarin extra diepe kass(t)en”. [De vraag stelt zich of dit al papier behang is of nog textiel? “Opgaande” wijst op een opkamer]

Het vierde vertrek op de begane grond is de ruime keuken” voorzien van Haardstede, fournuis, aanregtbank[meestal marmer], regen en putwater pompen, gootsteen, tinne provisie en andere kass(t)en” [Het fournuis was een gemetseld blok met een oven en een stookplaats daaronder met vuurplaten er bovenop]. Onder de opkamer kan de nieuwsgierige bezoeker de “grootte provisie Bier en wijn kelder” vanuit de keuken inlopen.

De centrale gang eindigt op een dwarsgang, ook met marmeren vloer en stucplafond van waaruit twee “secreeten en een kast” te bereiken zijn. Aan elk uiteinde van de dwarsgang kan men door een deur naar buiten.

In het midden van die gang kan men “een gemakkelijke trap opgaande een bordes” bereiken waar aan een kant een geheime trap [waarschijnlijk achter

een in de betimmering wegvallende deur] schuil gaat en aan de andere kant een diepe kast ligt. De deuren in het midden van het bordes openen naar "een zeer wel geordineerde Zaal of koepelkamer, rondsom gelambriseerd en geboiseerd in vakken, waarin doeke raamen, zijnde de zelve sierlijk geschilderd". [Degenen, die het geluk gehad hebben ooit de koepelzaal van **OverHolland** – het is een uitstervend ras – te aanschouwen, weten hoe de zaal van **Bereveld** er uit gezien kan hebben]

In de waarschijnlijk achzijdige zaal, waren aan weerszijden van de deuren twee buffetten. [Het is heel goed mogelijk, dat één daarvan een fontein bevatte.]

De koepelvormige zoldering was "superbe met ornamenten gestucadoord".

Vanuit deze wat hoger gelegen zaal heeft men natuurlijk een prachtig uitzicht over de middenas op de vijvers, de *parterres-de-broderie* en daaroverheen op de weilanden er achter. [Voorbeelden van dit soort koepelkamers treft men in de Vechtstreek ook nog aan op het vrijwel naast **Bereveld** gelegen **VreeddenHoff**, op **Queekhoven** in Breukelen, op **Gansenhoef** en **Huis ten Bosch** te Maarsse.²³]

Onder de koepelkamer liggen een "desert en knegtskamer voorzien met bedstede, alsmede een Poederkamer" [waar de pruiken met meel of talc werden gepoederd.] In de dessertkamer vindt men ook een pomp en een gootsteen met een aanrecht [dus dat vertrek deed ook dienst als dienkeuken].

Uit de hoofdgang leidt een trap naar de gang van de slaapverdieping waar zes kamers en een "kamer voor domestieken" te vinden zijn. Die laatste bevat twee bedsteden en "diverse gemakken". [Mogelijk slaat dat laatste op kamer-gemakken, lees-toiletten.] Over het hele huis strekt zich een "extra capitale en groote zolder" uit [waar men zeker de rekken met blauwe droogstokken zal hebben aangetroffen en de blauwe kisten waarin wasgoed werd verzameld.]

Na het hoofdgebouw doorgewandeld te hebben worden het koetshuis en daarnaast de stal voor tien paarden met "ingestoken koetsierskamer" geïnspecteerd. [Een insteek is een kamer bovenin een hoge ruimte.]

Daar ontbreken een put met waterpomp en de haverkist niet en evenmin de "hooy en haverzolder". Hoewel het heden bevreemdt is de aanwezigheid van een biljard kamer in dit soort gebouw zoals hier niet ongewoon. Die ligt hier wat hoger en op het zuiden waardoor men vandaar "een superbe uitzicht" heeft over de rivier de Vecht en Nieuwersluis. [Het lijkt er sterk op dat dit koetshuis de plaats en deels de functie van de koepel, die daar in 1729 lag heeft overgenomen.]

Het tuinhuis is een onderdeel van dit complex en bestaat uit "een ruim vertrek, voorzien van haardsteen, bedstede, pomp, gootsteen, tinne en andere kassen" met daaronder een provisiekelder en een hok en erboven een zolder.

Aan de andere kant van deze woning is plaats voor nog eens vijf paarden en een mestbak. [Voor de geest komt een lang stal- en koetsgebouw zoals dat nog staat bij **Sterreschans** in Nieuwersluis.]

Voor het stalgebouw ligt een “extra groot voorplein met zware opgaande lindeboomen en een grasparterre”. Vanaf dit plein voert een laan naar de ruimte, “de bassecour”, achter het huis, die eveneens door hoog geboomte omzoomd is. Vandaar uit kan men de “welig groeiende slingerstarre” betreden [dat moet een sterrebos met meanderende paden zijn, die de landschapstijl aankondigen] of naar de andere bossages, de graskom of de boomgaarden “met exquise vruchten” wandelen.

De “capitale middenlaan, te wederzijde met welgeconserveerde Haagen” ver raadt de in 1811 reeds ouderwetse parkaanleg van het buiten. Ook dieper in het park spreekt het stuk van “capitale lindenlaanen met haagen, opgaande haagen, met laanen”, nog “een starrebosch”, maar dan toch ook van “diverse slingerlaanen van beuken en ijpenhaagen”. Tenslotte loopt men door “een laan met zware ijpenboomen” [helaas door de iepziekte ons niet meer bekend] en langs een weiland, dat omgeven is door mooi uitgegroeide eiken.

Natuurlijk ontbreken de moestuinen met schuttingen er omheen niet waartegen leivruchtbomen staan zoals perziken, abrikozen, morellen en ook druiven. De druiven- en perzikenkassen zorgen ervoor dat ook in slechtere zomers eigen rijp fruit op tafel komt. In de koude bakken naast de werkschuur worden de eenjarige planten voorgetrokken.

Rond de moestuinen liggen brede sloten waarin veel vis moet zwemmen. Achter de dwarslaan ligt de grote vijver waar een “fraay ijzer hek met halve steene pilasters” voor staat waar achter [in dit vlakke land!] een waterval zijn water laat ruisen. Nog meer naar achteren ligt, ook op de middenas, de “goudviskom” met het [ongetwijfeld hoger gelegen] tuinhuis vanwaar men over de weilanden slot Loenersloot kan zien liggen en men de zonsondergangen kan bewonderen.

Tenslotte is de aanleg gecompleteerd met een menagerie met bomen erin “alsmede een salon, ter weerszijde met hoender, eenden en duivenhokken en ter zijde een extra groote schuur”.

Het park met de weilanden besloeg zestien en een halve morgen [13 ha] evenveel dus als zestig jaar eerder.

Bereveld was een buitenplaats, die zich kon meten met de beste van de Vecht-buitens, maar had het ongeluk vrij te komen op het slechtst mogelijke moment. Nu staat op het terrein een wat te groot uitgevallen koeienstal.

Dat er toch nog een flink aantal buitens is blijven bestaan in de Vechtstreek mag een wonder heten. Het moet de bijzondere sfeer zijn gekoppeld aan de in-

zet van geëngageerde particulieren, die niet in de eerste plaats op winst uit waren, die dat mogelijk maakten.

E. Munnig Schmidt

Loenen 2002

Noten

1. RAU Dorpsger. Loenen, toeg.nr 49, nr 1145, 14/7/1716.
2. Bemolt van Loghum Slaterus, A.J. *Ned. Fam. penningen tot 1813*, nrs 381, 382, 383, penningen door R. Arondeaux uit 1684.
3. GAA film nr 960, Grafboek Waalse kerk folio 58, nrs 33,34,172 vak J nr 10.
4. RAU toeg. 49, nr 1147 volgnr 42.
5. GAA, Koh. d. Pers. Quotisatie 1742, Wijk 47 nr 4030, en DTB 703/80, 301/130, 1132/49 en 722/415. De heer P.M. Fischer was zo vriendelijk mij hierop te wijzen.
6. GAA film 960, Gravenboek Waalse kerk, nr 172, 33 en 34.
7. RAU, Top. Atlas nr. 120; id. Inventaris Topografische Atlas.
8. J.G.M. Boon, *Prentwerk naar 18e-eeuwse tekeningen van L.P. Serrurier etc.* Hist Ver. Woerden en omstr. 1967.
9. GAA, Kasboek Michael Emanuel Schee.
10. RAU, Dorpsger. Loenen toeg. 49 nr 1147, volgnr. 136.
11. RAU, id. id., nr 1146, volgnr. 89.
12. Gem. Arch. Loenen (GAL), nr 70 Memorieboek 1710-1811, 28/8 1741 en 19/9 1740.
13. Prentenkabinet Univ. Leiden inv.nr. 3249.
14. RAU Dorpsger. Loenen, toeg. 49, nr 1147 volgnr. 195.
15. Linden, ds. S. van der, *1000 jaar Loenen*, blz. 121.
16. *NiStarlake Jb. 1996*, blz. 70.
17. GAL, belastingopgaven 1769-1811, jaar 1773.
18. RAU, fam. arch. Coenen van 's-Gravesloot oa.nr. 434.
19. RAU, Not. Arch., toeg. 34.1, nr. 547, volgnr. 401.
20. RAU, Not. Arch., toeg. 34.1, nr. 991, volgnr. 276.
21. Id. id., nr. 547, volgnr. 417.
22. Archief E. Munnig Schmidt.
23. Meischke, R. *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel*, 4e cd, 1997, blz. 16, 17 en 18.

De buitenplaats Roserust te Loenen

In de Dorpsstraat in Loenen staan veel vrij simpel ogende 18e- en 19e-eeuwse huizen, die alle bijdragen aan de bezonken sfeer, die Loenen tot een gewild woonoord maken. Slechts enkele huizen springen eruit door hun meer opvallende geveldecoraties.

Hoe groot was dan ook de blijde verrassing, dat in het slechts een verdieping hoge huis Dorpsstraat 19-21, de oude buitenplaats **Roserust**, een met rijk stucwerk gedecoreerde gang bleek schuil te gaan. Dit huis cijfert zichzelf zó weg dat het zelfs niet, o schande, bijzonder genoeg geacht werd om opgenomen te worden in het Monumentenboek van Loenen (afb. 1). Volkomen ten onrechte zoals in dit artikel aangetoond zal worden.

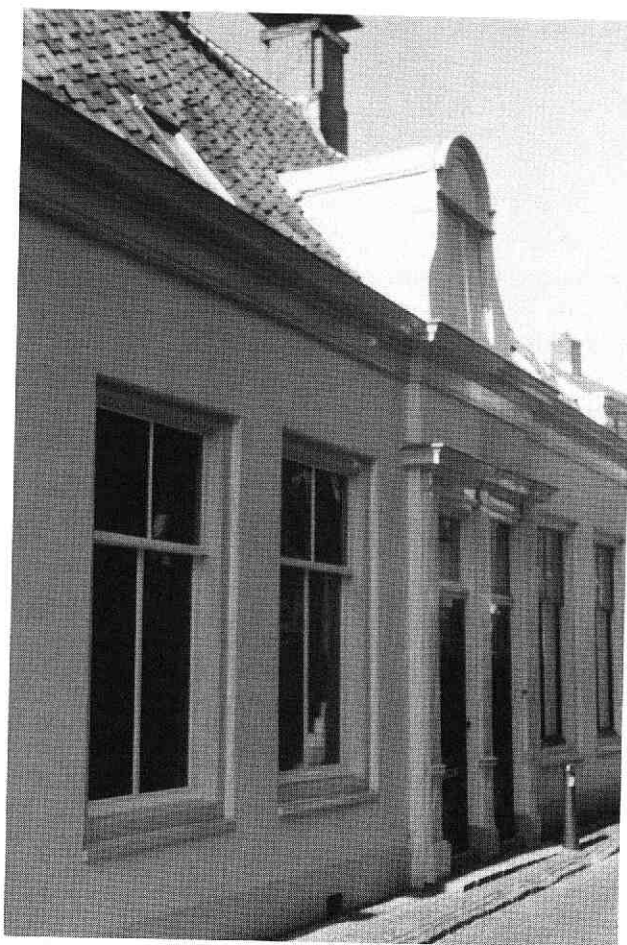
Het nu zes maar in origine vijf traveeën brede huis is sinds 1898¹ gesplitst waarbij de gang achter de beide – toen nieuw aangebrachte – voordeuren in de middenrisaliet door een acht meter lange muur in tweeën werd gedeeld.

Een middenrisaliet is een niet veel voorkomend element aan een woonhuisgevel en had al eerder meer aandacht voor dit pand moeten trekken.

De voorheen ruim zeven voet brede gang loopt van de voor- naar de achtergevel en is 14 meter lang. In het midden ontspringt een zijgang die naar het noordelijk gelegen buurhuis, Dorpsstraat 23, leidt dat vroeger deel uitmaakte van het buitenplaatscomplex **Roserust** (afb. 2).

Zowel de wanden als de plafonds van de hoofd- en de zijgang zijn met zeer kunstig stucwerk verfraaid. Schrijver dezes, die het genoeg smaakt in een interieur te wonen versierd met stuc door Jan van Logteren (1709-1745), herkende dit onmiddellijk als werk van zijn hand. De grote kenner van stuc- en beeldhouwwerk uit de eerste helft van de 18e eeuw, drs P.M. Fischer te Amsterdam, die ons recent ontviel, kon dat bevestigen. Van Logteren en zijn mensen zouden het stuc aangebracht kunnen hebben rond 1735, wat goed mogelijk is gezien de inschrijving van de waarschijnlijke stichter van het buiten in het kerkregister in 1734.

Na de splitsing bleven de zeven 18e-eeuwse eikehouten, symmetrisch geposi-

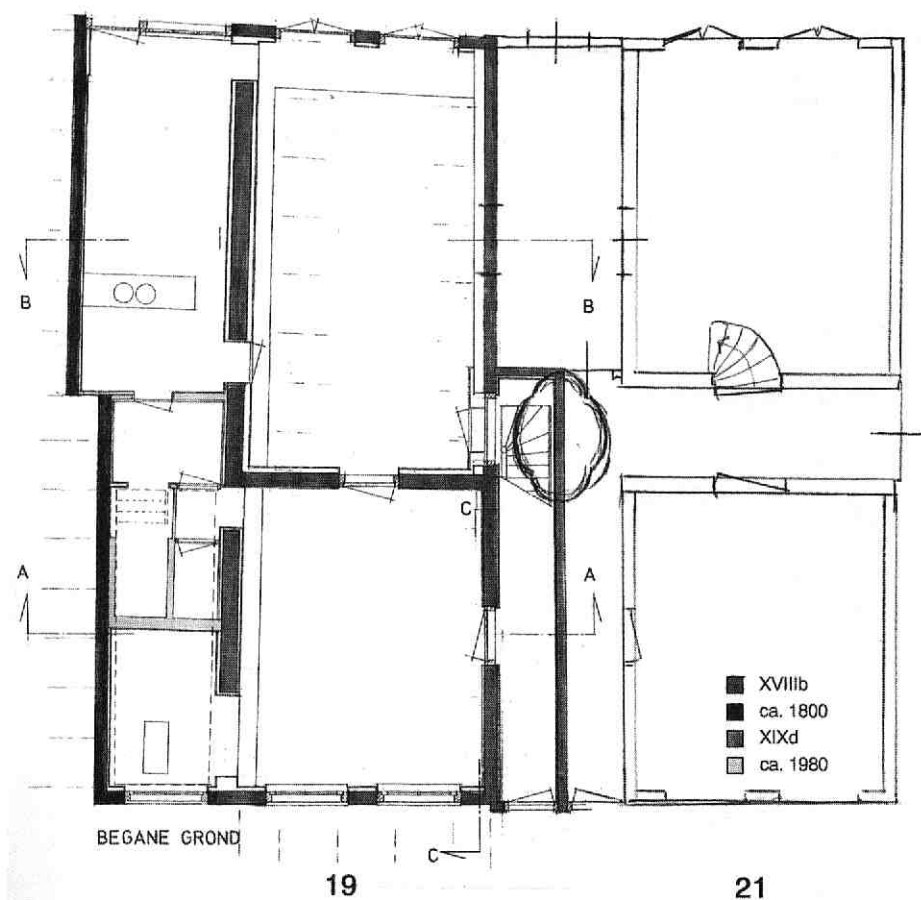

Afb. 1. **Roserust**, het nu in twee helften bewoonde buitenplaatsje aan de Dorpsstraat in Loenen. (Foto auteur)

tioneerde, paneeldeuren met hun geprofileerde kozijnen in de gang en het allergrootste deel van het stucwerk gespaard.

Dat het huis lang verhuurd is geweest zal daar ongetwijfeld aan bijgedragen hebben.

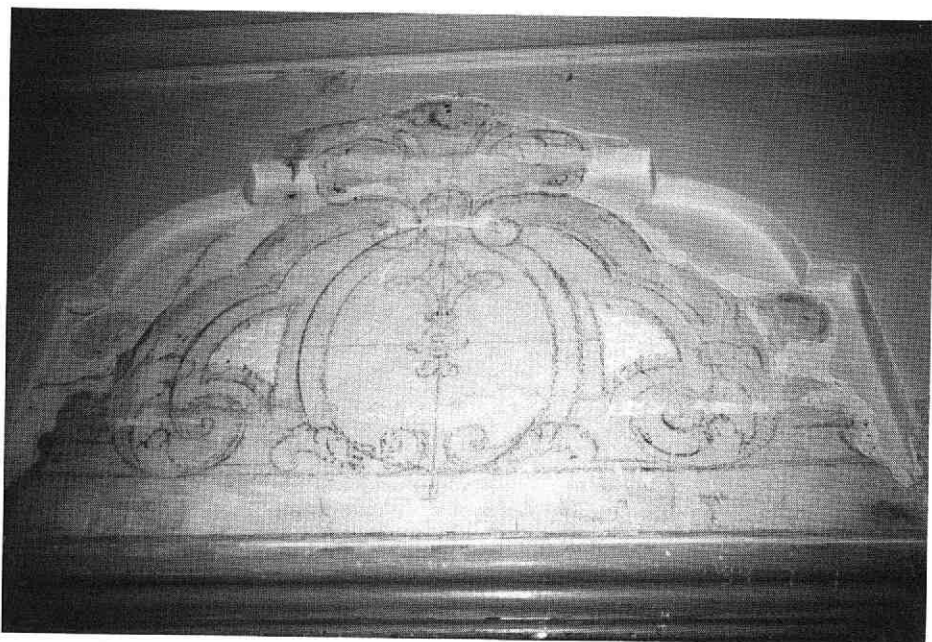
De noordelijke helft van het huis, nr 21, bezit nu nog vrijwel de gehele oorspronkelijke stucdecoratie, de zuidelijke helft, nr 19, die van een gedeelte van het plafond en de wanden. Heel bijzonder en letterlijk uniek is de ondertekening in houtskool, boven de deur naar de linker voorkamer in de gang, voor de te maken stucdecoratie (afb. 3). In het achterste gedeelte van de voorheen

Afb. 2. Plattegrond van het huis **Roserust** zoals dat heden bestaat. (Tek. ir L. Wevers)

voornamste hoofdgang is nu de keuken van nr 21 gesitueerd. Daar is het herstellde stucornament naar ontwerp van afb. 2 in volle pracht te zien (afb. 4). Boven de deur naar het buurhuis, nr 23, is een putto met een mand bloemen en bladertakken, die de lente voorstellen, door Jan van Logteren prachtig vorm gegeven (afb. 5). P.M. Fischer merkte op dat dit reliëf zeer verwant is met het werk aan Amstel 218 te Amsterdam, dat daar in 1727 door Van Logteren is aangebracht.

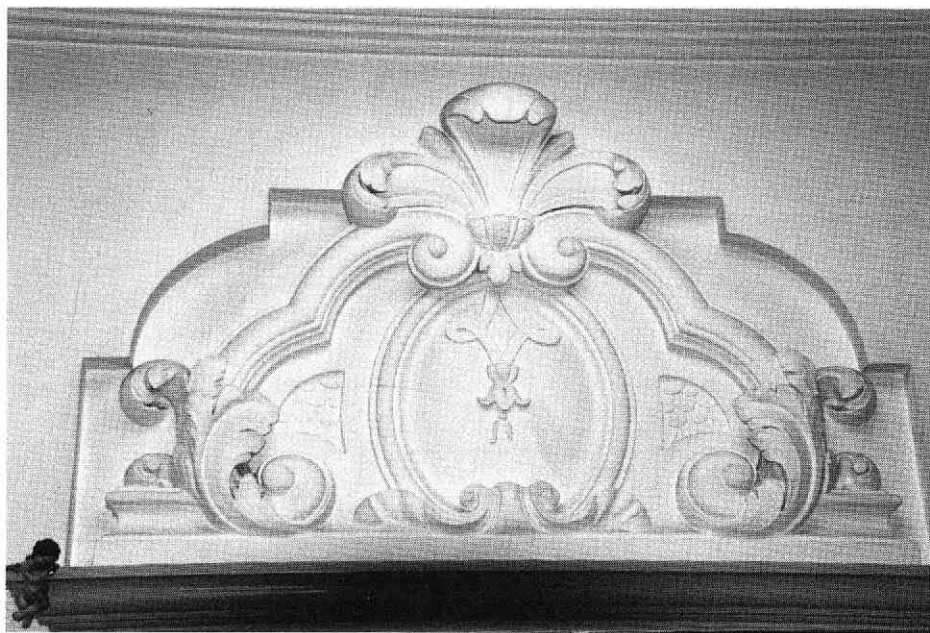
Het plafond van de hoofdgang is, op de plaats waar de zijgang aftakt, met een medaillon, gevormd door een vierpas waarin drie vleugeldragende engeltjes in

Alb. 3. Houtskool ondertekening voor een zelfde decoratie als van afb. 4 zoals die boven alle zeven deuren in de gang is aangebracht, deze zit boven de eerste deur links in Dorpsstraat 19. Op de tekening zijn de kruisende lijnen te zien van waaruit die is opgebouwd. (Foto Wevers)

een wolkenlucht, versierd (afb. 6). Het stucwerk in de zijgang geeft het complete decoratieschema goed weer (afb. 7).

Het huis is in verschillende fasen ontstaan. Het oudste deel aan de straat is waarschijnlijk eind 17e-eeuws en was één kamer diep en twee kamers breed met een brede middengang. In het eerste kwart van de 18e eeuw is een achterhuis aangebouwd onder twee naar achteren stekende kappen, die zo te zien uit twee bouwcampagnes stammen. Zij zijn namelijk niet even hoog noch even breed. Tussen 1726 en 1735 zal het buurhuis nr 23 erbij getrokken zijn en is de gangdecoratie aangebracht. In de tuin werd een koepel gebouwd en eveneens aan de Heren- of wagenweg – nu Rijksstraatweg – werd een sierlijk smeedijzeren inrijhek tussen twee houten pilaren op de dam over de sloot tussen de weg en het park opgesteld (afb. 8). Een ontwerp voor een dergelijk hek van de hand mogelijk van Jan van Logteren bevindt zich in Leiden² en het is, gezien zijn stucwerk hier, verleidelijk ook zijn hand in het ontwerp van dit hek te zien (afb. 9). In het hek liet de trotse eigenaar de naam “Rose rust” aanbrengen waarmee zijn kleine buitenplaats een naam kreeg. Die spelling van de naam is hier gebruikt.

Afb. 4. Stucdecoratie aan de wand in de gang boven een deur in Dorpsstraat 21. (Foto B. Schoorl)

*Jan van Logteren en zijn vader Ignatius (1685-1736) zijn in de Vechtstreek al eerder gesignaleerd zoals op **Boom en Bosch**³, **Hoffwerk**⁴ en **Vechtoliët te Breukelen**, op **Otterspoor**⁵ te Maarssen, op **Ouderhoek**⁵ te Nieuwersluis en op **Nieuwerhoek** in Loenen. Het stucwerk in dit laatste huis vertoont grote overeenkomst met dat van **Roserust** en moet eveneens van voor September 1737 dateren. (Na die maand werkte Van Logteren in de toen doorbrekende Rococo-stijl) Het meest beroemde werk van Jan van Logteren bevindt zich in en aan het pand Herengracht 475 te Amsterdam, dat bekend staat als het fraaiste grachtenhuis van die stad. Het meest toegankelijk zijn de voorbeelden van hun stucwerk in het Toneelmuseum (Jan) en het Bijbels museum (Ignatius), beide eveneens aan de Herengracht. In Baarn is de decoratie, ook van Jans hand, te bezichtigen in de gang van de buitenplaats **Groeneveld**, nu kantoor van Staatsbosbeheer. Het buiten **Oostermeer** aan de Amstel ten zuiden van **Het Kalfje** is geheel en al een voorbeeld van het werk van de Van Logterens, zowel van binnen als van buiten met zelfs een aantal van hun beelden in de tuin.⁶*

Vaak werkte Jan van Logteren samen met de gebroeders Husly, die als ornament stucwerkers op een hoog niveau stonden. Jan van Logteren deed dan het beeldende werk zoals op

Afb. 5. Stucwerk in de gang van **Roserust**, dat in ca 1735 door Jan van Logteren, beeldhouwer in stuc en in steen te Amsterdam, werd gemaakt. De putto, die de lente voorstelt, is aangebracht tegen de muur van Dorpsstraat 23, dat vroeger deel uitmaakte van **Roserust**. (Foto Schoorl)

Roserust de putto en de drie engeltjes in de wolken. Het ontwerp voor de decoratie was gewoonlijk wel geheel van zijn hand.

Een interessante vraag is of de ondertekening van zijn hand is of van die van de Husly's.

In 1726 was de omvang van de tuin nog vrij bescheiden (afb. 10) met een middenlaan tussen twee perken. Door latere aankopen verdriedubbelde het grondoppervlak tot ruim 6100 m², waarbij ook buurhuizen werden verworven. Die situatie wordt in 1832 aangetroffen op de minuutkaart bij het begin van het kadaster (afb. 11). De toenmalige eigenaar beschikte zelfs over een uitgang naar de Vecht over een lang perceel waarop ook een koepel stond. Was er drukte op de Herenweg dan zat je in de koepel daar en was er wat te doen op de Vecht dan dronk je aan het water een glas.

Van de oudste koepel aan de weg is geen afbeelding gevonden, maar wel van een later exemplaar, dat in 1871 is verrezen op de plaats van de toen wellicht bouwvallige koepel, die toen is afgebroken (afb. 12). De oude koepel, ook vaak tuin- of speelhuis genoemd, mat 5 x 5 meter, de nieuwe 4,5 x 4 m.

Afb. 6. Stucwerkmedaillon aan het plafond van de hoofdgang van **Roserust** (in de noordelijke helft daarvan), die door een muur in tweeën is gedeeld. De drie engeltjes in de wolken zijn vorm gegeven door Jan van Logteren, twee bevinden zich ten noorden van de scheidingswand en een aan de zuidkant. (Foto Schoorl)

De merkwaardige “ui” op het dak zou wel eens een afspiegeling kunnen zijn van de dakvorm van de oude koepel, die mogelijk een vorm had zoals nog wordt aangetroffen op de koepel van het buiten **Valk en Heyning** bij Loenersloot. Die dateert van omstreeks dezelfde tijd als de oude koepel van **Roserust**. In de 20-30er jaren van de 20e eeuw zijn zowel de nieuwe koepel als het hek ten prooi gevallen aan de tand des tijds. In 1968 en 1970 werd de tuin aan de gemeente verkocht om als parkeerterrein te dienen. Daarbij werd de oude stal, die in het verlengde van Dorpsstraat 23 lag en waarin nog de natuurstenen voerbakken stonden, afgebroken.

Eigenaren

De eerst bekende eigenaar van en de meest waarschijnlijke naamgever aan de plaats is Cornelis de Roos (1682-14/3 1743). Hij was makelaar te Amsterdam, die met zijn vrouw Geertruid Janknegt (1685-1745) aan de Herengracht 429 woonde. Zij waren in 1705 getrouwd en kregen een zoon Cornelis.⁷ Dat huis,

Afb. 7. Stucwerk in de zijgang met de originele 18e-eeuwse eiken deuren. (Foto Schoorl)

dat hij van zijn vader, ook al een Cornelis, had geërfd en dat naast de Doopsgezinde kerk Het Lam staat, verkocht hij in 1726 aan zijn zuster Anna voor *f*15.000.⁸ Hij had op dat moment derhalve voldoende geld om in Loenen te investeren in een verbouwingsproject. Echter, hij kwam pas in Loenen wonen vanuit Alphen in December 1734 en had toen al geen kinderen meer⁹; eind 1736 werd hij tot schepen van Loenen Stigts gerecht beëdigd.¹⁰

In die jaren zal hij **Roserust** gesticht hebben. Hij moet dan ook degene zijn geweest, die de decoraties door Jan van Logteren in de gang heeft laten aanbrengen na de uitbouw van het oorspronkelijke huis.

In Maart 1743 overleed hij in Loenen waarna de erven het huis met tuin en koeplieten taxeren, die toen de hoge prijs van *f*8500,- waard bleken te zijn.¹¹

Zijn vrouw hertrouwde nog in September van hetzelfde jaar met ds Pieter Elsevier uit Amsterdam. In November 1743 trok zij bij hem in. Na haar verscheiden is Elsevier ook getrouwd geweest met de weduwe Pieter Bols, Sophia Maria van der Put, van het nabijgelegen **Driehoven**.

Hun opvolger als eigenaar was Adrianus van Vianen geboortig uit Woerden, die al in 1736 uit Amsterdam naar Loenen was gekomen en in 1738 met Alida van Neercassel in Amsterdam in het huwelijk trad.¹² Zij kregen daar twee dochters. Ook hij werd, in 1742, beëdigd als schepen van Loenen¹³ welke functie hij 21 jaar lang tot eind 1763 vervulde. Hij was eigenaar van de brouwerij “De gekroonde A”, die tegenover zijn huis stond aan de Dorpsstraat en gevestigd was in twee panden namelijk nr18 en nr 20. Dit blijkt uit een lening van f3000, die hij in 1750 van Boudewijn Ploos van Amstel kreeg.¹⁴

Een aardige kijk op de status van een hovenier op een buitenplaats geeft het volgende bericht: Op 13 Februari 1763 overleed Jan van Berkel, die bij Van Vianen in het tuinmanshuis van **Roserust** woonde. Dat moet een deel van Dorpsstraat 23 geweest zijn. Hij was ongetrouwd en had kennelijk kind noch kraai en dus moesten de schepenen zijn inventaris opmaken. Het bleek dat Adriaan van Vianen hem netjes betaald had, doch Jacob de Geus, die kennelijk in Loenen een huis met een tuin bezat of huurde, was hem nog f50 schuldig voor drie maanden loon. Onder Jan's lijfgoederen bevond zich een “silver oorlosie met een ditto ketting en een segrijne overkas gemaakt bij Martineau in Londen”. Segrijn of beter chagrin is geprepareerd roggevel, meestal groen gekleurd, dat kleine ronde benen plaatjes in zich bergt en dat in die tijd veel voor dit doel, het overtrekken van doosjes, werd gebruikt. (Een rog is een haaiachtige vis). Voorts bezat Jan twee grote zilveren schoengespens en twee zilveren broekgespen naast een uitgebreide garderobe waaronder een oranje broek. Het meubilair zal van Van Vianen geweest zijn want daarover wordt niet gerept.¹⁵

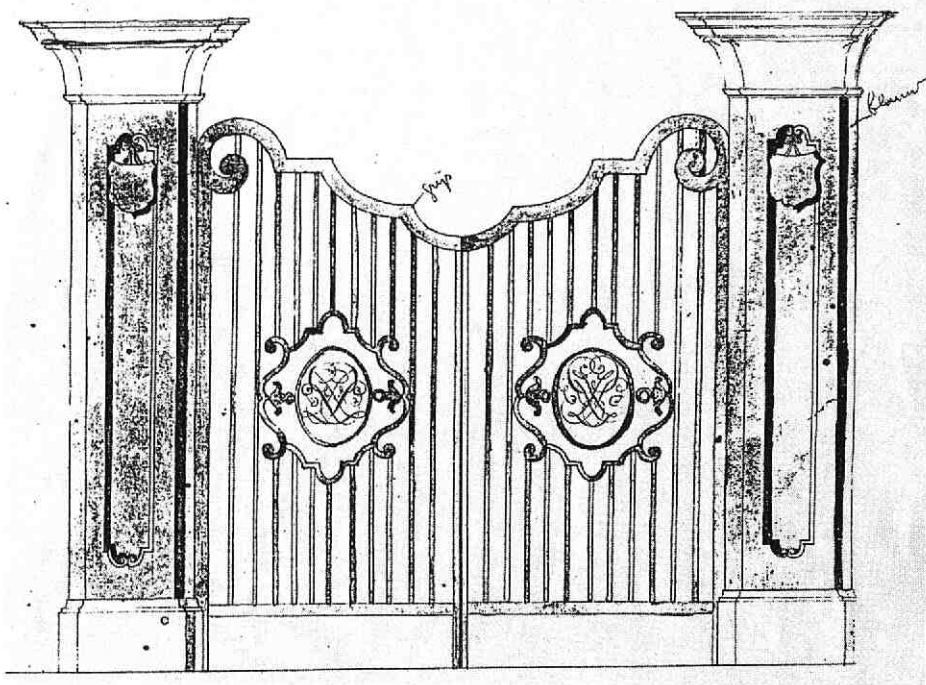
In de stukken is niets te vinden over grondaankopen door Van Vianen, wat echter wel geldt voor zijn opvolgster op de buitenplaats. Dat was Sara Catharina Mooy (1710-1795), weduwe Ernst baron de Petersen, die de plaats in Januari 1765 voor f8400 van Van Vianens erven kocht. Het echtpaar had in Amsterdam op Herengracht 212 gewoond, dat het van haar moeder, Catharina de Vlieger, huurde. Dat huis had een door Ignatius van Logteren geschapen geveldecoratie en waarschijnlijk ook een interieur van zijn hand. Mogelijk trok het Van Logteren-stucwerk in **Roserust** haar aan toen zij een huis zocht.

Het verhaal van de baronnen De Petersen is te interessant om niet even over uit te weiden. Het doet een beetje aan als een sprookje.

Afb. 8. Het hek van **Roserust** aan de huidige Rijkstraatweg in ca 1915. (Archief Niftarlake)

*De grootvader van Ernst de Petersen, Jacob de Petersen (1622-1704), was afkomstig uit Rendsburg in Schleswig Holstein. Hij begon zijn kleurrijke carrière als kleermaker/lakei bij een Duitse graaf, die aan het Deense Hof verbleef. Jacob viel al snel op door zijn intelligentie en werd een gunsteling van koning Christiaan, maar nog meer van de koningin. Dat legde hem geen windeieren, want hij kreeg van hen stukken grond en andere gunsten. Er ontstond natuurlijk naijver en een wat machtiger hoveling maakte het hem zo moeilijk dat hij uitweek naar de Republiek (Nederland dus). Hij had namelijk kennis gemaakt met een lid van de fameuze Amsterdamse regentenfamilie Bicker, die via hem een lening aan koning Christiaan had geregeld. In 1667 kocht Jacob het Kanunnikschap van Oud Munster te Utrecht (een soort ambachtsheerlijkheid met goede inkomsten) en een jaar later ook een flink huis daar. Bij Amersfoort kocht hij de buitenplaats **Heiligenberg**.*

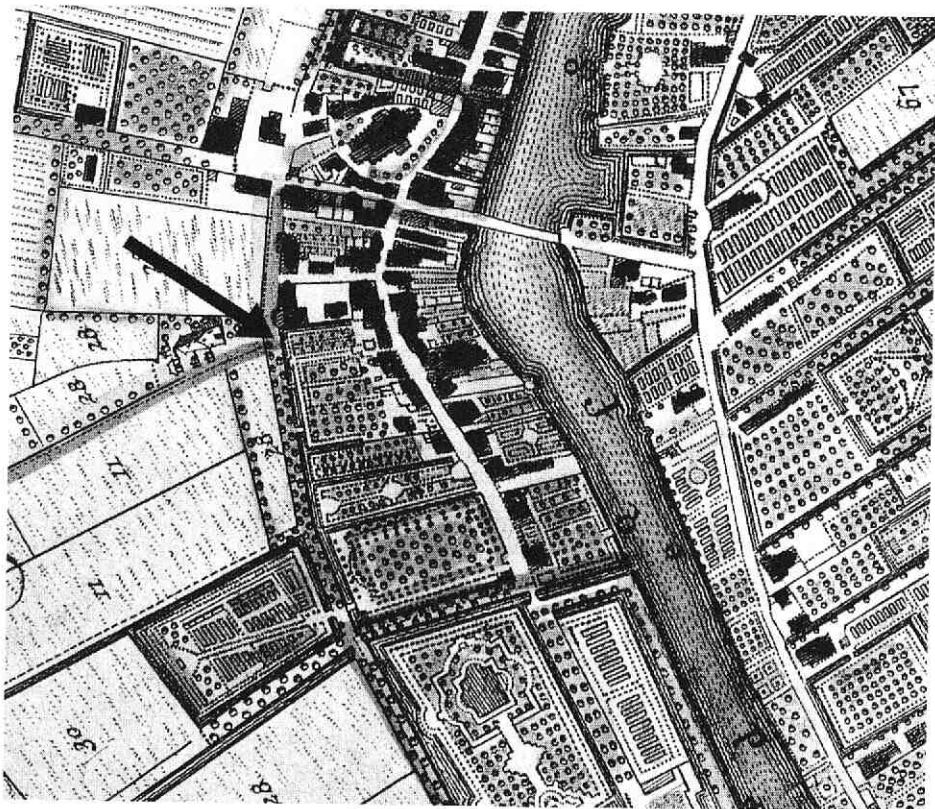

Afb. 9. Hekontwerp van mogelijk Jan van Logteren, dat sterke gelijkenis vertoont met het hek van **Roserust**. Omdat de smid voor de naam van het buiten een plaats moest vinden is er een tweede bovenregel bijgesmeed. (Kunsthist. Inst. Univ. Leiden)

Hij bestendigde zijn relatie met de Bickers nogal spectaculair door in 1669 met Catharina Bicker (1642-1678), vrouwe van Engelenburg, te trouwen. Dat was echt een coup, want daarmee belandde hij in de machtigste kringen van de Republiek.

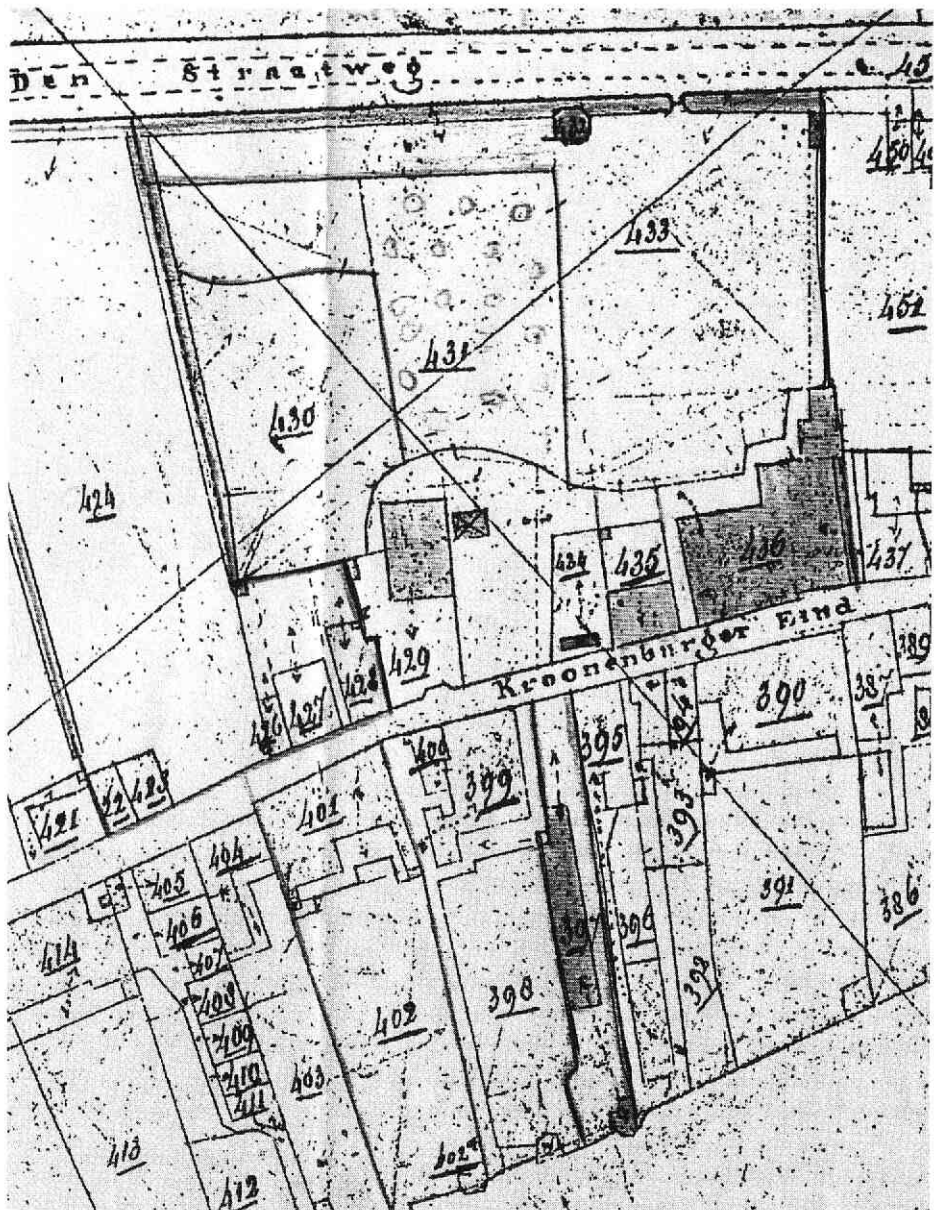
Zijn aanzien en zijn vermogen voeren daar wel bij, maar zijn ervaring aan het Deense Hof deed hem verlangen naar een adellijke titel. Omdat hij ook voor de Oostenrijkse keizer Leopold I zaken in de Republiek behartigde kreeg hij het voor elkaar om voor f2200 de titel "Freiherr" verleend te krijgen; bij ons vertaald in "baron".

*Dat ging gepaard met een mooie adelsbrief in een gouden doos en een gevierendeeld wapen met als hartschild de Habsburgse tweekoppige adelaar. Tijdens de inval van de Franse troepen in 1672 onder maarschalk De Luxembourg wist hij van een Parijse relatie een vrijgeleide te bemachtigen. Hij werd daarom door admiraal Cornelis Tromp gevraagd te bemiddelen om Tromp's buiten in 's-Graveland, **Trompenburgh**, te vrijwaren van vernieling. Dat lukte niet omdat Tromp niet over de brug kwam met de benodigde gelden. Om*

Afb. 10. Gedeelte van de kaart van Jacob Balde's Gerecht van Loenen en Nieuwersluis uit 1726. Met pijl is aangegeven waar het huis met tuin lag waaruit **Roserust** zou groeien.

*Tromp te treiteren heeft De Luxembourg toen de bijzondere bomen waar Tromp erg trots op was laten omhakken en het huis laten plunderen. Zulks is te lezen in bewaard gebleven correspondentie van de maarschalk. Tromp verweet De Petersen dat hij zich niet correct van zijn opdracht had gekweten en zich zelfs niet had ontzien lood (van het dak) en beelden mee te nemen. Er is nog over geprocedeerd, maar Tromp kreeg geen genoegdoening. De Petersen zelf kwam er ook niet zonder kleerscheuren af, want hij moest f2147 als brandschatting voor zijn Utrechtse huis, f512 voor **Heiligenberg** en nog f500 als losgeld voor gegijzelden plus f750 als hoofd- en familiegeld betalen. Jacob had een zoon Ernst Jacob (1674-1717), die met Margaretha Fehrsen trouwde. Hij erfde het huis in Utrecht waar hij al eerder woonde en waar zijn drie kinderen werden geboren, twee zoons en een dochter.*

Afb. 11. Kadasterkaart uit 1832 van **Roserust** en omgeving met de waarschijnlijk grootste omvang, die het buiten gehad heeft, aangegeven door een dikke lijn. De plaats van de theekoopel en die van het hek aan de Rijksstraatweg staan duidelijk aangegeven. (Kad. Utr./J. Boerstra)

Zijn oudste zoon Jacob (1703-1780) bleef ongehuwd en bracht het eerst tot "fiscaal" in Curaçao en later tot gouverneur van de Goudkust in Afrika met zetel in het slavenfort Elmina. Hij zorgde zo goed voor zijn financiën, dat hij bij zijn dood de drie kinderen van zijn broer Ernst ieder f80.000 kon nalaten.

Deze Ernst (1705-1762) – wiens weduwe **Roserust** verwierf – via zijn Bicker-connectie een marineopleiding bij de Admiraliteit van Amsterdam had gekregen.

Reeds in 1729 mocht hij zich Kapitein ter Zee noemen. In 1730 trouwde hij met Sara Catharina Mooy, wiens vader onder andere een touwslagerij had die in 1694 het niet onaanzienlijke bedrag van f12.000 waard bleek.

Ernst had achtereenvolgens het commando over de fregatten "Gouderak", "Beschermer" en "Middelburg" alle met 44 stukken en een 230 koppige bemanning. Met de eerste ging hij naar Algiers om van de Bey gegijzelde landgenoten vrij te kopen en met de andere onder meer naar de West.

In 1750 werd hij tot Schout-bij-Nacht bevorderd van een vloot, die toen overigens niet veel meer voorstelde. Zo voerde hij het commando over een "eskader" van ...twee schepen: zijn oude "Middelburg" en de "Haarlemmerhout". Later voer hij nog eens op de "Rijnland", maar de meeste tijd bracht hij in zijn huis op de Herengracht 484 en op zijn buiten door. Al in 1742 blijkt hij er vier dienstboden en een koets met vier paarden op na te houden wat mogelijk was doordat hij over een inkomen kon beschikken van ruim f8000 's jaars. (Met 50 te vermenigvuldigen om er wat hedendaags eurogevoel op te krijgen)

In 1755 vierden Ernst en Sara hun zilveren huwelijksfeest ter gelegenheid waarvan zij een zilveren huwelijkspenning lieten vervaardigen.

Na het overlijden van haar man bleef Sara in hun Herengracht huis wonen met haar "dame de compagnie" Magdalena Gezina Schultz, die ongetwijfeld ook meeging naar **Roserust** nadat Sara dat had gekocht.

Hun zoon Jan de Petersen (1745-1786) beviel het zeker goed in de Vechtstreek, want in 1771 werd hij voor f18.000 eigenaar van **Ouderhoek**, dat hij van Ursula van Mekerens, weduwe van Pieter de Wolff, overnam. Dat is waarschijnlijk de reden dat zijn moeder een jaar later **Roserust** verkocht, want ook in Amsterdam woonde zij later bij haar zoon in.

Ouderhoek bestond uit een herenhuis, een stal met koetshuis, een tuinhuis en een koepel op 6 morgen. Aan de andere kant van de weg stond (en staat) de boerderij met kapberg en schuur op 21 morgen. Op een deel van dat land strekten zich boomlanen uit, waarschijnlijk nog uit de tijd dat er het buiten **Uytvlugt** op stond.

Vóór zijn overlijden in 1786 verkocht Jan **Ouderhoek** dat jaar nog aan Johannes Luden waarmee het doek valt voor de De Petersens in Loenen.¹⁶

Sara heeft **Roserust** kennelijk alleen als zomerverblijf gebruikt.¹⁷ In hetzelfde jaar dat zij **Roserust** kocht verwierf zij ook het plaatsje **Schijnrust** voor f8000.¹⁸ Het lijkt voor de hand te liggen dat dit buitentje naast **Roserust** lag en dat zij het daarbij trok.

Afb. 12. De in 1871 vernieuwde koepel van **Roserust** aan wat nu de Rijks-straatweg is en die over de scheisloot stond om meer uitzicht over de weg te hebben. Dat is de koepel fataal geworden want een uit de koers geraakte auto ramde hem in de jaren '30 waarna hij werd afgebroken. Het hek staat vier bomen verder met daarachter het oude gemeentehuis van Loenen. (Coll. A.J.A.M. Lisman)

Zij was in ieder geval met het park in de weer want in Juni 1765 kreeg zij een aanschrijving van het Gerecht dat zij haar schutting moest doen stellen op de plaats van de oude.¹⁹ Bij de verkoop in 1772 bracht de plaats *f*14.000 op, heel wat meer dan wat zij er in 1765 voor betaald had, wat pleit voor een uitbreiding van het grondgebied.¹⁸

De nieuwe eigenaar woonde reeds in Loenen zoals hierboven reeds gemeld en heette Jacob de Geus van wie tot heden verder weinig bekend is.

In 1781 werd **Roserust** opnieuw in de verkoop gedaan en verworven door Jacobus Koster.²⁰ Reeds drie jaar nadien kwam het in handen van Paulus Determeyer Wesseling, die er met zijn vrouw tot zijn overlijden in 1798 woonde. Zij bleef er wonen tot na 1811.²¹

De volgend bekende eigenaar is Jan Hendrik Hoogbruijn, koopman te Loenen, die het al vóór 1832 in handen moet hebben gekregen.²²

Dan vangt het kadaster aan zoals bekend en blijkt hij de volgende percelen in bezit te hebben:

Roserust– nu Dorpsstraat 19-21, 23 en 23a met de helft van de steeg aan de noordkant

- de tuin met de 8-kante koepel aan de straatweg en het smeedijzeren hek op de dam over de scheisloot met de weg
- een boomgaard aan de zuidkant van de tuin met daarnaast weer “een plai-sierbosch tot vermaak”. De zuidgrens daarvan was een sloot tussen het huidige terrein van de school en het “bosch”.
- het kleine erf met een huis aan de Dorpsstraat direct naast **Roserust** Dorpsstraat 17; tussen beide liep een steeg, die later overbouwd is met de nu meest linker travee van het grote huis.
- het erf met een huis meer naar achteren van het huidige Dorpsstraat 15
- op een deel van nu nr 15 stond een menagerie

Aan de andere kant van de Dorpsstraat, toen Kronenburger eind genoemd, had Hoogbruijn het erf Dorpsstraat 14. Daar stond in onze tijd tot voor kort de schepenloods Onedin, waarin daarvóór de familie Tober een kolenhandel had. Dat terrein was bebouwd met een lange smalle loods aan de zuidkant en een koepel aan de Vecht. Hoogstwaarschijnlijk zijn de beide kleine stenen schuur-tjes, die daar staan, daarvan nog een restant. Dat erf is nu wat breder dan toen omdat er aan de noordkant een groot deel van de oude watergang bij is gekomen. Wanneer Dorpsstraat 14 in het bezit van Hoogbruijn is gekomen is nog niet bekend. Zijn grond besloeg totaal 6135 m² (afb. 11).

Hij bleef eigenaar tot 1838 in welk jaar Dirk van Os, schipper te Breukelen het bezit van hem overnam.²³ Die was getrouwd met Cornelia Vink, die twee jaar na zijn dood in 1853 hertrouwde met A.J. Teljer uit Loenen. Zij woonden er samen tot 1861²⁴, maar blijken de boomgaard, het wandelbos en de overige huizen in-tussen van de hand te hebben gedaan. Immers, bij de volgende verkoop blijken zij nog slechts **Roserust** met de tuin en de koepel te hebben.

Koper in 1861 was Willem Kruiswijk, veehouder te Loenen, met zijn vrouw Jan-netje van der Horst, die het buitentje na tien jaar, in 1871, in twee delen ver-kocht, namelijk het noordelijke deel Dorpsstraat 23 en het zuidelijke eigenlij-ke **Roserust**.

Dorpsstraat 23 werd met een klein stukje tuin eigendom van Wouter van Suyle-kom en het huis zelf met het grootste deel van de tuin en de koepel van Mari-nus Elisa Gousset van Heel, “ontvanger der Registratie”, belasting-ontvanger zouden wij zeggen.²⁵

Hij brak de, waarschijnlijk in slechte staat verkerende, koepel af en herbouwde die zoals hierboven reeds vermeld op iets kleinere schaal. Hij kocht de boom-gaard en het wandelbos weer terug en zo besloeg het terrein, toen hij dat in 1893 aan zijn dochter Anna Christina Lantinga-Gousset van Heel overdeed, toch weer een 3220 m² (afb. 13).

Afb. 13. Foto van de Dorpsstraat naar het zuiden, genomen vanaf de Breedstraat met in het midden achteraan **Roserust** met de twee karakteristieke 18e-eeuwse schoorstenen ca 1890. De bomen er achter vormen het "bosch van vermaak" waarvan in de kadastrale beschrijving wordt gerept. (Coll. A.J.A.M. Lisman)

*Aan de zuidzijde grensde **Roserust** toen opnieuw aan de overtuin van **Duivenvecht**, dat aan de oostkant van de Dorpsstraat, nr 8, staat. Aan de zuidkant van die overtuin lag het nogal grote buiten **Driehoven**, zo genoemd omdat het uit drie delen bestond. Het eerste lag en ligt nog aan de Vecht – het terrein van nu wijlen de heer R. Mur –, het tweede besloeg het gehele stuk tussen de Dorpsstraat en de (Rijks)Straatweg inclusief de voormalige kwekerij van de heer Grim, waarop een aantal bungalows verzezen is. Het derde deel lag aan de westkant van de (Rijks) Straatweg waar nu **Het Rond** loopt. De hele 18e eeuw is dit buiten in handen van leden van de familie Bols geweest, ja die van de jenever. Het begon met Lucas Bols (1652-1719), die het terrein uitbreidde door het aankopen van enige buurhuizen.*

Daarna erfde zijn zoon Pieter (1686-1728) het buiten dat later overging naar diens we-

duwe *Sophia Maria van der Put* (1686-1750). (Zij hertrouwde met ds *Pieter Elsevier*, zoals hierboven reeds aangestipt) Hun zoon *Jan Pieter Bols* (1726-1799) en zijn vrouw *Susanna Geertruy Vermeeren* (1722- 17..), die haar opvolgden kregen een dochter *Anna Maria* (1768-18..). Zij verbond zich in 1790 in de echt met *Gillis van der Voort* (1763-18..) en bewoonde met hem het buiten in de zomer tot 1807. Dit echtpaar woonde te Amsterdam op de *Herengracht 532*.²⁶ In 1811 blijken zij het buiten *Vreedenoord te Breukelen* als zomerverblijf te gebruiken, dat hij in 1807 van zijn vader geërfd had.²⁷

Kenners van de streek weten dat de jongste zoon van *Lucas Bols, Hermannus* (1694-1752) in 1720 *Rupelmonde* kocht en dat diens zoon *Lucas* (1722-1781) vanaf 1754 *Nieuwerhoek* 's zomers bewoonde.²⁸

De familie Bols was dus zeer aan de Vecht verknocht.

Anna Gousset van Heel en haar man, *Sijbren Lantinga*, behielden het plaatsje vijf jaar waarop *Ruth Zeldenrijk*, landbouwer uit Loenen zich eigenaar mocht gaan noemen.²⁹ Hij kocht het duidelijk als geldbelegging en ging het pand verhuren. Daartoe splitste hij het door de gang met een muur in tweeën te delen en er twee voordeuren voor te laten maken. Na zijn overlijden in 1929 kwamen *Jan van Dijk* en zijn vrouw *Maria Gijsbertje Veldhuizen* in bezit van de beide delen met de tuin en nog steeds de koepel op 2963 m² grond.³⁰

Zij verkocht, nadat haar man in 1953 het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld, in 1968 en 1970 twee percelen van de tuin aan de gemeente, die er een parkeerterrein van maakte.³¹ De twee huizen op nog 470 m² grond vonden elk een koper, waarbij de heer *B. Schoorl* het noordelijke deel kocht waar hij nog steeds, nu met zijn vrouw *Monique Nootboom*, woont.

Het zuidelijke deel is in 2002 door de heer *R. Ernst* gekocht, die van plan is dat deel zo veel mogelijk in oude luister te herstellen.

E. Munnig Schmidt

Loenen 2002

Noten

De heer *J. Boerstra* te Vreeland was zo vriendelijk schrijver dezes zijn gegevens ter hand te stellen vanaf 1832 waarvoor hij hem zeer erkentelijk is.

1. Kadastrale Legger Artikelen nr 700, nr A 852.
2. Prentenkabinet Kunsthist. Inst. Univ. Leiden Inv.nr 3747.
3. *Jb. Niftarlake* 1999, blz. 39-50.
4. *Jb. Niftarlake* 1997, blz. 41.
5. *Jb. Niftarlake* 1996, blz. 74.
6. Fischer, P.M. *Ignatius en Jan van Logteren*, monografie 2003/2004.
7. GAA Ondertr.reg. 539/137, 12/11 1705.
8. Herengrachtboek nr 427-429. Het overlijden van de moeder van *Anna* en *Cornelis de Roos*, Geertruid de Lange, in Februari 1726 zal de aanleiding geweest zijn tot de handelingen betreffende Herengracht 429 en **Roserust**.
9. Gem. Arch. Loenen nr 101 Kerkelijk DTB 1609-1749; Doopboek 1742-1811.

10. GAL Memorieboek 1710-1811, nr 70 16/12 1736.
11. RAU toeg.49, nr 1147 Dorpsger. Loenen 1727-1757,volnr 112 en 1146, volgnr 61; Elias dl II blz. 890.
12. GAA Ondertr. reg. 581/258, 24/10 1738.
13. GAL nr 70 1/5 1742 tot 12/10 1763 Adriaan van Vianen schepen van Loenen.
14. RAU toeg.49, nr 1147, volgnr. 186.
15. GAL Memorieboek 1710-1811, nr 71, 13/2 1763.
16. GAA, vak F, Kalff, dr G. *De Illustere Baronnen De Petersen* 1952. Het cursief gedrukte stuk over de De Petersens is in sterk verkorte vorm overgenomen uit dit boekje.
17. Elias deel I, blz.363.
18. RAU toeg. 49 nr 1156 24/1 1765 en 29/7 1772. In dit stuk staat dat mevrouw De Petersen **Schijnrust** kocht van Goris 't Hoen. Nu was Kors 't Hoen, meestermetelaar te Loenen, die een aantal huizen verhuurde, al in 1761 overleden. Mogelijk is Kors zijn zoon. In 1762 wordt Jan Meyering als eigenaar van **Schijnrust** genoemd; trad Kors als tussenpersoon op? Nr 1146 volgnr 165 **Schijnrust** was in 1752 van Willem Toll, die van daaruit de boerderij De Peereboom aan de Slootdijk verkocht.
19. GAL Belastingopgaven 1769-1811, 1781.
20. GAL Memorieboek 1710-1811 13/6 1765.
21. GAL idem, 1784 tot 1811.
22. KLA nr 41, nrs A 429,huis en plaats 310m², nr 430 plaisierbosch tot vermaak 950m², nr 431 boomgaard 1210m², nr 432 koepel 25m², nr 433 tuin 1990m², nr 434 menagerie 112m², nr 435 huis en plaats en nr 436 [**Roserust**] 1040m².
23. KLA nr 171.
24. KLA nr 280.
25. KLA nr 313, 409.
26. Elias I blz. 395.
27. RAU toeg. 34.1, nr 547, volgnr 406.
28. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman, *Plaatsen a /d Vecht en de Angstel*, Alphen 1997, blz. 243, 248 en 259.
29. KLA nr 411, 413, 434, 640.
30. KLA nr 700, 755.
31. KLA nr 1447.

Gerrit Zegelaar

Een 18e-eeuwse kunstschilder uit Loenen a/d Vecht

Rondwandeland op de antiekbeurs in 's-Hertogenbosch trof schrijver dezes een tweetal schilderijen op paneel aan van een man en een vrouw in 18e-eeuwse dracht (afb. 1 en 2) van de hand van Gerrit Zegelaar (Loenen 1719-1795 Wageningen).¹ Aardig geschilderd met veel zin voor detail, maar niet meer dan dat. Echter op het achter de man geschilderde gebouw hangt een aanplakbord waarop het woord "VRIJEPAAAR" met daaronder "LOEN" en in de kop van het biljet de achterste helft van een paard. De rest van de twee woorden en het paard wordt afgedekt door een openstaand raamluik. Het is meer dan waarschijnlijk zoals uit het volgende duidelijk zal worden, dat het aanplakbiljet de vrije paardenmarkt in Loenen a/d Vecht aankondigt, die daar lang geweest is. Op een iets hoger aangebracht biljet staat "ORD", verder ook afgeschermd door het luik met daarboven het wapen van de Staten van Utrecht: links boven en rechtsonder het witte kruis op een rood veld en rechtsboven en linksonder de klimmende rode leeuw op een geel veld (niet in kleur op het schilderij). Het zal gaan om een ordonnantie van de Staten van Utrecht.

De attributen van de man, die zijn pijpje gaat aansteken aan een vuurtestje in zijn hand met naast zich op een tafel een bier- of wijnkan van Keuls aardewerk en een tonnetje met, lijkt het, een papier met een adres erboven op, deed vermoeden dat hier de herbergier van het Rechthuis van de heerlijkheid Loenen en Nieuwersluis is geconterfeit. Achter de halfopen deur hangt nog een wijnkruik en is glas- of tinwerk op een schap te zien.

Het tonnetje zou boter kunnen bevatten op weg om met de postkoets of de veerschuit naar bijvoorbeeld de eigenaar van een pachtboerderij in de stad meegenomen te worden. Als deel van de pacht van een boerderij wordt wel vermeld "een vierendeel zomerboter".

Deze veronderstellingen werden deels bevestigd en deels ontkracht door het tevoorschijn komen van een veilingcatalogus uit 1800 waarin dit schilderij voorkomt en waarin de man als "boterboer [staande] voor een herberg" beschreven wordt.²

Het is zeer de vraag overigens of Zegelaar een bestaand gebouw precies naschilderde of dat het meer een decor betreft, dit laatste is het waarschijnlijkst. Dat gebouw achter de man is nog 17e-eeuws met ramen in een kruiskozijn en

I. Boterboer voor het Rechthuis van Loenen (?), zie het aanplakbord met LOEN en VRIJEPAAAR alsmede ORD met daarboven het wapen van de Staten van Utrecht. Schilderij op paneel 24.3 x 19.8 cm door Gerrit Zegelaar. (Coll kunsthandel P. de Boer A'dam)

2. Vrouw met mand op een stoep voor een deftig huis. Zij vent met schapenkaasjes Het huis achter haar vertoont enige gelijkenis met Dorpsstraat 26 te Loenen. Schilderij op paneel, 24,3 x 19,8 cm door Gerrit Zegelaar. (Coll. Kunsthandel P. de Boer A'dam)

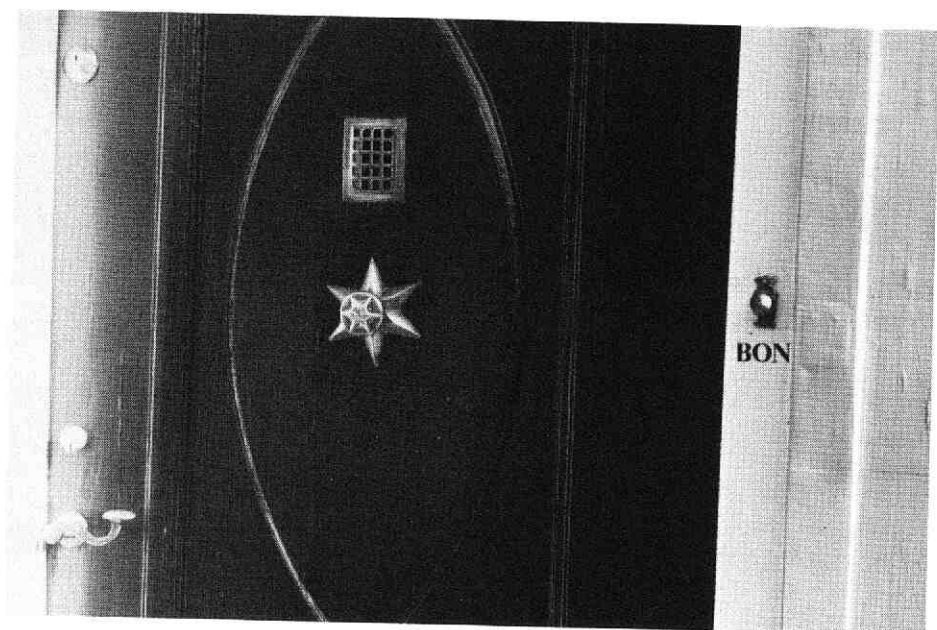
3. en 4. Brief- en krantbestellend schipperspaar. Schilderij op paneel 24,5 x 20 cm door G. Zegelaar 1769. (Coll. Mus. v. Communicatie)

kleine ruitjes in lood gezet. De vrouw daarentegen op het andere schilderij, dat precies dezelfde afmetingen heeft, komt een hoge stoep af van een typisch 18e-eeuws huis. Het schuifraam naast haar heeft grotere ruiten in wit geverfde roeden. (Dat staat overigens veel aardiger dan die groen geverfde roeden die men nu vaak ziet) Het raam met traliewerk naast de trap loopt aan één kant schuin met de helling van de treden mee. Zo een raam is te zien in de gevel van Dorpsstraat 26 in Loenen. Dat is ook het enige huis met een hoge stoep in het dorp. Zegelaar heeft die situatie niet precies geschilderd, maar zou die wel als model gebruikt kunnen hebben.

De vrouw heeft een mand aan haar rechterarm met koopwaar, die eerst als broodjes geduid was, maar die volgens de veilingcatalogus uit 1800 "schaapenkaasjes" blijken te zijn; zij biedt de toeschouwer er een aan. Zij vent die kaasjes, dat is duidelijk. Was zij een in Loenen bekende persoon? Zijn het wel portretten of zijn het types?

Gezien de duidelijke verwijzing naar Loenen en het feit dat de afgebeelden de toeschouwer aankijken is het niet geheel uitgesloten dat het portretten zou kunnen betreffen. In de Nederlandse genreschilderkunst is dat aankijken echter wijd verbreid en derhalve op zich geen goede indicatie dat dit portretten zouden zijn.

Op eerder genoemde 19e-eeuwse veiling werd van de hand van Zegelaar een

5. De nog aanwezige deurknop op de deur van Dorpsstraat 10 te Loenen, die waarschijnlijk model stond voor die op afb. 3. (Foto auteur)

(rechts) 6. Zelfportret van Gerrit Zegelaar in geelgevoerde blauwe kamerjas met tekenattributen: links een tekenhaak met passer en een palet. Voor hem op de onderdorpel een map met tekeningen. Hij scherpt een tekenpen met een mesje in zijn rechterhand. De gefrijnde hardstenen geveldelen om het schuifraam met de binnenluiken gebruikte hij vaker als omlijsting (zie afb. 7, 12-16). Het gehakte reliëf met putti in een schildersatelier wordt aan weerszijden geflankeerd door trofeeën met schilders gereedschap. De putto rechts wrijft met een steen kleurpoeder fijn om als pigment te dienen. Achter de schilder hangen allerlei schilderijen. Olie op paneel 33,8 x 26,7 cm.. Gesigneerd op de onderdorpel in de schaduw "G. Zegelaar Pinx". (Icon. Bur. 106979, vlng Christies A'dam 17-12-1994, nr 39)

serie van acht schilderijen op alle even grote panelen met verschillende aanbachten aangeboden. Zowel onze boterboer en de kaasverkoopster als het eveneens opgespoorde post- en krantbestellende paar (afb. 3 en 4), die deel van die serie uitmaken, is op een stoep bij een deur en een raam geschilderd. In de veilingcatalogus worden zij "een couranten ombrengster" en "een brieven bestelder" genoemd. De messing deurknop met een zespunts ster, die op het schilderij van de man voorkomt, zit in Loenen precies zo met de ster eronder op de voordeur van het huis nu Dorpsstraat 10 naast dat waar de Zegelaars woonden (afb. 5).

Vader Zegelaar bezat het huis samen met Kors van ('t) Hoen, meester-metselaar te Loenen, dat zij verhuurden aan dr Mathon, de dorpsmedicus.³

Van de trekbelhandgrepen op beide schilderijen is in Loenen eveneens een identiek exemplaar aanwezig.

Het lijkt aannemelijk, dat hier een schippersechtpaar is afgebeeld en wel van de trekschuit. De trekschuit was gedurende twee eeuwen het belangrijkste middel van openbaar vervoer in ons land en daarmee werden ook brieven en kranten verzonden. De schippers hadden dan een octrooi of contract met de postmeesters en waren veelal zelf verantwoordelijk voor het bestellen van de brieven. Zij vervoerden die tegen een vaststaand tarief met hun schip, bijvoorbeeld tussen Amsterdam en Utrecht en tussen Nieuwersluis en Muiden.⁴

De andere vier schilderijen van de serie betreffen "een hooiboer", "een hooiwerkster", "een eyervrouwkje" en "een voerman". Allen staan voor een huis, een herberg of een boerderij. Die zijn nog niet getraceerd.

De veiling waarop deze serie in 1800 ten verkoop kwam, en waarop nog twee Zegelaar schilderijen werden aangeboden én verkocht, was niet de gewoonste. Het betreft de liquidatie van het schilderijenbezit van de ongetrouwd gebleven Jan Gildemeester (1744-1799), die op Herengracht 475 resideerde, in het Bereveld artikel in dit boekje het mooiste huis aan de Amsterdamse grachten genoemd.

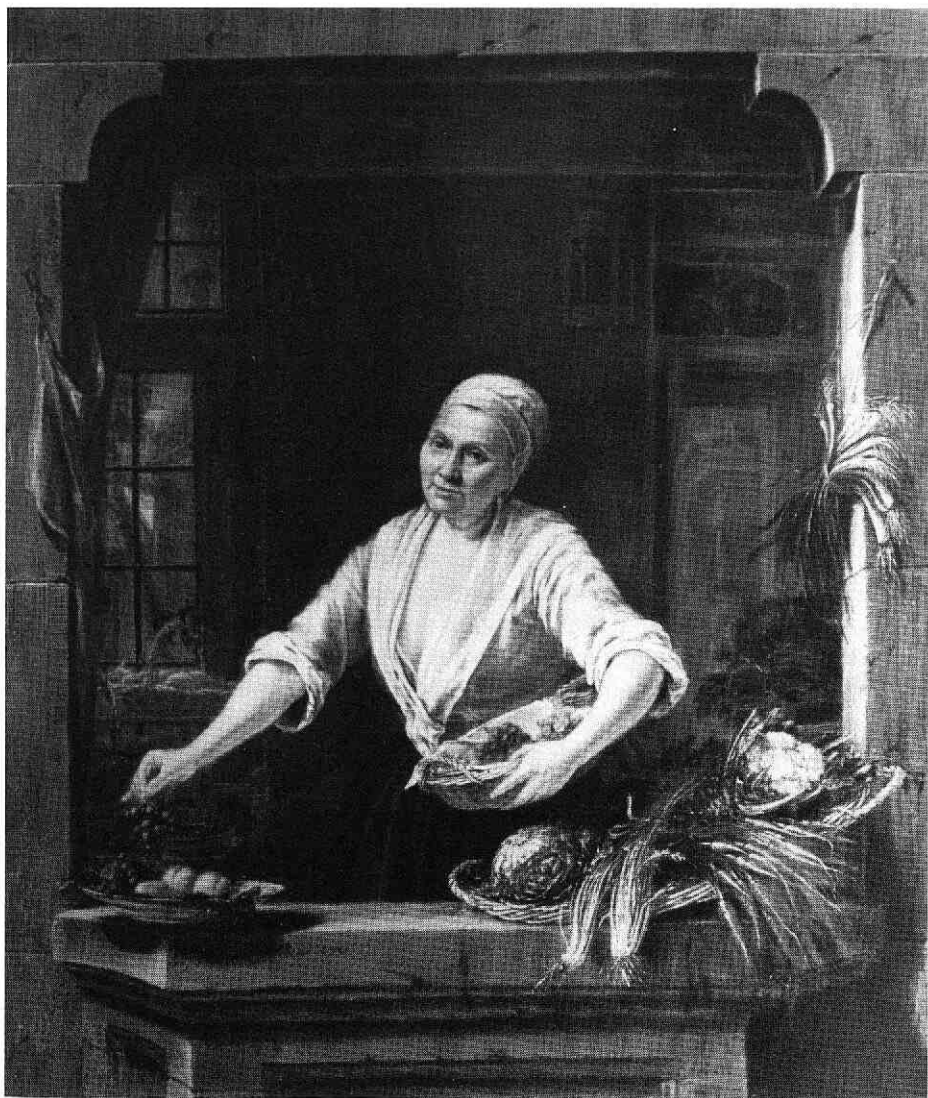
Er is een bekend schilderij van hem in zijn Lodewijk XVI zaal waar hij met vrienden schilderijen bekijkt. Hij had werk van Rembrandt, Metsu, Dou, Pieter de Hooch en dus ook van Zegelaar. Ook de bekende Amsterdamse kunstverzamelaar Gerret Braamcamp (1699-1771) van Herengracht 462 bezat twee schilderijen van Zegelaar.⁵

Was deze connectie met Loenen al intrigerend, het werd nog interessanter nadat bleek, dat de schilder in Loenen was geboren. En niemand in Loenen had ooit van de man gehoord!

Afkomst

Naspeuringen brachten al ras aan het licht, dat zijn vader, Hendrik Z(e)egelaar (Wageningen 2/4 1685 – Loenen 21/3 1748), eind 1715 uit Amsterdam naar Loenen was gekomen.⁶ Zijn drie broers en zijn zuster zijn allen in Wageningen ter wereld gekomen waar hun vader Anthonie en hun vooralsnog onbekende moeder woonden.⁷ Hij wordt omschreven als Meester-timmerman⁸ en mogelijk trok de bouw in die tijd van de vele buitenplaatsen met hun tuinhuisen, loofgangen en priëlen in de Vechtstreek hem speciaal aan.

In 1718 trad hij in het huwelijk met Johanna ter Brugge (†8/7 1742) (een maand na de bevalling van hun eerste zoon Antony) geboortig uit Almelo, maar al in 1714 naar Loenen gekomen.

7. Fruit en groente verkoopster binnen een gefrijnde hardstenen lijst. Zij maakt deel uit van een serie van onbekende grootte met verkopers van wild en gevogelte en vis door Gerrit Zegelaar. Gesig-neerd zoals hij meer deed in de schaduw onder de schotel links: "G. Zegelaar Pinx.". (Kunsth. De Boer R'dam)

Zij kregen in Loenen nog zeven kinderen waaronder: Gerrit (16/7 1719-24/7 1795), Johanna (* 7/9 1721) en Helena (24/10 1723 – 1774).⁹

Gerrit bleek doof geboren te zijn en bleef dus stom, maar liet zich daardoor niet ontmoedigen en werd de verdienstelijke kunstschilder waarover dit artikel gaat.

In wat voor omgeving groeide hij op?

Ouderlijke omgeving

Vader Zegelaar was kennelijk een flinke en ondernemende man, want hij vervulde vele plaatselijk belangrijke functies. Al in 1723¹⁰ machtigde de Heer van Cronenburg, Antony van Lijnden, hem de verkoop van een huis af te handelen en in datzelfde jaar trad hij op als onroerend goed handelaar in Loenen. In 1730 werd hij benoemd tot armmeester¹¹ en een jaar later tot buurmeester. In 1735 ziet men hem als ouderling van de NH kerk te Loenen in de weer⁶ en in 1739/1740 als brandmeester van Cronenburgs Loenen. In 1744 kwam de eervolle benoeming tot schepen van Stigts Loenen, te vergelijken met een hedendaagse wethouder.¹²

Hij bezat het huis, nu Dorpsstraat 8, – met zitplaats in de kerk – waarop hij een lening had afgesloten van f3000, en het buurhuis nr. 10.¹³

Na zijn overlijden in 1748 waren zijn aanstaande schoonzoon Pieter Sol uit Loenen, die een maand na de begrafenis met zijn dochter Helena trouwde, en Hendrik Rottingh, Meester-chirurgijn te Amsterdam, de executeurs-testamentair van zijn nalatenschap.¹⁴ Ook Pieter Sol werd schepen van Loenen. In 1752 rekenden beide heren de erfenis à f4009 af na aftrek van Hendriks schulden.¹³ Kortom de omgeving waarin Gerrit opgroeide was een goed middenstands milieu. Hij trouwde in 1757, waarschijnlijk in Amsterdam, met Maria van der Steen, wiens broer eveneens doofstom was. Die situatie zal hen wel bij elkaar gebracht hebben. Dat hij in 1795 in Wageningen overleed zal te maken hebben met mogelijke familie van zijn vader, die daar nog woonde. Een opmerking in een brief van Belle van Zuylen van 9 Januari 1789 aan haar broer Vincent zou doen vermoeden dat het zijn vrouw en hem op latere leeftijd niet goed gegaan is en dat zij vanuit Amsterdam eerst naar Utrecht zijn gegaan en van daar naar Wageningen.¹⁵ Zij overleed in 1801.¹⁶

De tekenaar-schilder

Van Gerrit Zegelaar zijn in verschillende collecties en bij particulieren tekeningen en schilderijen, vooral portretten, te vinden. Met een zekere regelmaat komen tekeningen en schilderijen van zijn hand op de veiling.¹⁷

De eerder reeds ter sprake gebrachte serie van acht schilderijtjes op paneel met verschillende ambachten is een voorbeeld van het genre waarin hij meer ge-

8. en 9. Een timmerman en een metselaar gesigneerd "G. Zegelaar", resp 36 x 27.7cm en 35.5 x 27.4cm olie op paneel. (John G. Johnson coll. Philadelphia Mus. of Art, resp. nr. 1186 en 1187)

werkt heeft en waarbij het niet duidelijk is of het portretten betreft of alleen types. Het laatste is het meest waarschijnlijk. Wel een portret, een zelfportret zo te zien, met tekenattributen, is dat van afbeelding 6. Aardig is het gebeeldhouwde reliëf onder de onderdorpel van het schuifraam met putti, die in een schildersatelier bezig zijn. Karakteristiek voor Zegelaar is de gefrijnde hardstenen lijst om het schuifraam, die hij ook gebruikte in de behangsel-schilderingen van Spaarne 106 in Haarlem (zie hierna). Ook rond de fruit- en groente verkoopster (afb. 7), deel van een andere serie, heeft hij een soortgelijke lijst geschilderd. Het is duidelijk dat Zegelaar dit genre heeft overgenomen van Gerard Dou (1613-1675)¹⁸ en diens leerling Frans van Mieris (1635-1681)¹⁹, die eveneens allerlei neringdoenden binnen het kader van een natuurstenen lijst afbeeldde. Waar hij origineel in is, is in onderwerpen als het briefbestellende echtpaar en de timmerman en de metselaar (afb. 8 en 9). Het feit dat zijn vader timmerman was en diens vriend Van Hoen metselaar zijn daar mogelijk de reden voor.

Twee tekeningen van landschappen zijn bekend (afb. 10 en 11) waarvan die "in de venen van Oud- en Nieuw Loosdrecht" gesigneerd is en de andere, het gezicht op Loenen naar aanleiding van de eerste tekening aan hem toegeschreven wordt door dr J.W. Niemeijer.

10. "Gezicht over de Veenen naar Oud- en Nieuw Loosdrecht, door G. Zegelaar". Links de toren van de kerk in Oud Loosdrecht en in de verte rechts die van Nieuw Loosdrecht. Geheel links zeilt een turfschip (?) en zijn vrouwen bezig de gedroogde en gesneden turf op te stapelen op de plaats waar nu de door vervinging ontstane Loenerveense plas ligt. De heer Niemeijer schreef dat achterop de tekening staat: "Gezigt van de Bloklaan af te zien, over de Veenen naar de Oude en Nieuwe Loosdrecht, ...met de pen en dun met Zapverven, door G. Zegelaar". Aquarel op papier, 25.1x 41.4 cm. (RAU Top.atlas neg nr FC390)

De in het begin van dit artikel opgevoerde schilderijen zijn in de kunsthandel en het andere paar hangt in het Postmuseum (sinds kort omgedoopt in Museum voor Communicatie) in Den Haag.

Van wie Zegelaar tekenen en schilderen heeft geleerd staat niet vast, maar onderstaand gedicht uit 1743 maakt duidelijk dat hij als 24-jarige reeds een zekere faam verworven had:

"Afbeelding Op De Schilderij Van GERRIT SEGELAAR

Door hem se(l)fs geschilderd.

Hier siet gij *Segelaar* wiens sagt en eël penseel

So levindig hem heeft geschetst op het paneel.

Die't opperwezen van gehoor en spraak ontbloten

Maar doet een pheniks zijn onder sijn tijdgenoten.

Soo vlug van geest en fraaij van leest als werd vereijst

In een van al de bloem der braafste jongelingen

Die Loenen voortbragt of Apellis kunst aanvingen.

11. Gezicht op Loenen van uit het zuidwesten. In het midden is het dak van kasteel **Cronenburg** te zien en links daarvan nog twee daken van kleinere buitenplaatsen – het oude **Vegtlust** en **Bijddorp**(?) –, en rechts daarvan een dak met schoorsteen van een boerderij en van nog een buiten – **Langgewenscht** (?) Geheel rechts de bomen in het park van **Nieuwerhoek**. Aquarel op papier, 26 x 42.5 cm, toegeschreven door dr J.W. Niemeijer op basis van afb. 10 aan Gerrit Zegelaar. (Voorheen Coll. Martini Buys)

Men siert zijn beeltenis met een vergulde lijst.

J:D:Wilde

Den 26ste Sep:

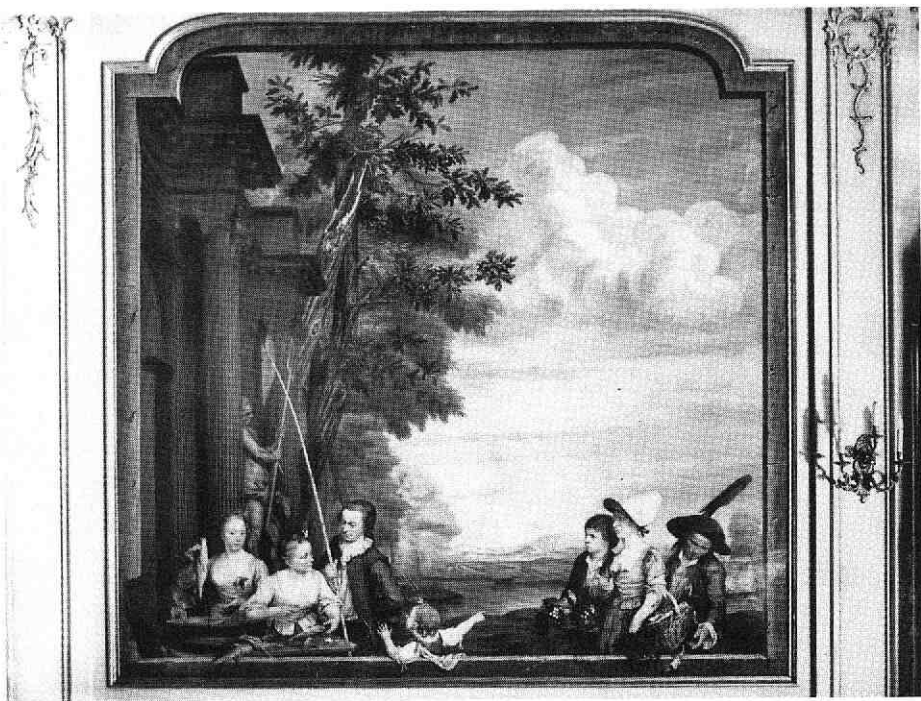
1743ⁿ (In Rijksprentenkab.)

Apelles was in de 4e eeuw voor de jaartelling de meest beroemde Griekse schilder waarmee men sinds de renaissance graag schilders vergeleek. De referentie aan de vogel pheniks of Phoenix zou te maken kunnen hebben met Zegelaars hernemen van het 17e-eeuwse Dou/Van Mieris genre in zijn schilderijen.

Een schilderij van zijn hand in het museum van Stuttgart, gedateerd 1744, vertoont de stijl waarin hij zou blijven schilderen.

Heel interessant is dat van zijn hand een beschilderde kamer uit 1763 bestaan heeft in een huis aan het Spaarne, nu nr 106, te Haarlem.²⁰ Daarop heeft hij zijn opdrachtgever, Matthijs Hoofman van Diepenbroek, en zijn vrouw Maria van der Graes (†1780), en ook zichzelf en zijn vrouw, levensgroot vereeuwigd. De fraaie schildering bestond uit zes grote doeken, die in een zes bij elf meter lange zaal de wanden bedekten. Zij stelden de vier jaargetijden en de vier elementen voor in een landelijke omgeving met architectonische details met bloe-

12, 13, 14, 15 en 16. Wandschilderingen uit het huis Spaarne 106 te Haarlem door Gerrit Zegelaar in 1763 daarvoor geschilderd. Op afb. 12 heeft hij zichzelf en zijn vrouw afgebeeld: zij symboliseren de Winter – zie de ijspegels die van de, geschilderde, hardstenen lijst afhangen – op afb. 13 staan zijn opdrachtgevers Matthijs Hoofman en zijn vrouw symbool voor het element Water- zij toont een vis, die hij met zijn hengel ophaalde. Achter hen rijst Neptunus op met zijn drietand, de drie figuren rechts personifiëren de aarde- de man draagt een spade en het meisje een mand met wortels.

De Zomer – man met een dorsvlegel, vrouw met sikkels en graanhalmen – en de Herfst – vrouwen met manden met vruchten, zelfs een ananas, en een man die druivetrossen omhoog houdt – staan op afb. 14 en 15.

De elementen Lucht – de meisjes links lieten net een vogel ontsnappen uit een mand – en Vuur – de man rechts toont bij een gloeiend stuk ijzer in een houtskoolvuur een salamander, die, zo heette het, tegen vuur kan, een blaasbalg ligt op de hardstenen rand – staan op afb. 16. Olieverf op doek, 330 x 140cm en 330 x 344cm. Inv.nr. 1899.256. Foto's Museum für Kunsthandwerk Leipzig: resp. Nrs. 2301, 816, 2300, 2299, en 815 De originelen gingen in de oorlog verloren.

men en vruchten op de voorgrond. Het is goed mogelijk, dat Zegelaar alleen de figuren schilderde en dat de arcadische achtergrond door een ander is gepenseeld. Die gang van zaken was in veel behangsel ateliers gebruikelijk. Het is ook in dit geval duidelijk dat Zegelaar een illuster voorbeeld heeft genomen aan wandschilderingen waarop Nicolas Verkolje (1673-1746) op door Isaac de Moucheron (1667-1744) geschilderde arcadische landschappen grote menselijke figuren schilderde. Ook die wandschilderingen werden door een gefingeerde natuurstenen lijst omkaderd. Eerder was ook Gerard De Lairesse (1640-1711) een lichtend voorbeeld met wandschilderingen waarop hij levensgrote figuren ten halven lijve schilderde op een achtergrond van Johannes Glauber. Daarvan zijn er vier te zien in het Rijksmuseum in de afdeling toegepaste kunst. Zij zijn afkomstig uit het huis van Philips de Flines in Amsterdam. De hele kamerbekleding: het rococo lijstwerk, de gebeeldhouwde wit- marmere schoorsteenmantel, het centrale plafondstuk, de vier plafond hoekstukken *en grisaille* en de zes wandschilderingen zijn in 1898 naar het Grassi Museum in Leipzig verkocht.²¹ Allan vermeldt in 1874, dat de plafondstukken van de hand

17. Van afb. 12 nagetekend zelfportret van Gerrit Zegelaar door Wybrand Hendriks (Prentenkab. Univ. Leiden nr Pk 949)

van Jacob de Wit zouden zijn²², maar daar is geen bewijs voor. De beschrijving daarvan in het *Jahresbericht fuer 1900* van de *Kunstgewerbe* afdeling van dat museum meldt dat die ...*die geschickte Hand eines der Richtung des Jakob de Wit nachfolgenden Malers zeigen* en niet die van Zegelaar. Een foto van de zaal waarop ook de schoorsteenmantel en een deel van het plafond zijn te zien is opgenomen in het *Liber Amicorum* voor Jhr.mr C.C. van Valkenburg.²³

Ook een bovenzaal in Spaarne 106 zou door Gerrit Zegelaar van geschilderde behangsels voorzien zijn.²⁴ Jacob Hoofman jr (†1799), broer van Matthijs Hoofman van Diepenbroek, en vader van de latere mevrouw Quarles van Ufford (zie hieronder) liet voor een zaal in het huis Gedempte Gracht 90 te Haarlem door het atelier van Van der Vinne wandschilderingen en bovendeurstukken plus een schoorsteenstuk schilderen in 1776. Zouden Zegelaar en Van der Vinne 13 jaar eerder samengewerkt hebben?

In Leipzig bleek de "vereeuwiging" van de afgebeelden slechts 46 jaar te duren want in 1945 zijn behalve drie van de grisaille plafondstukken alle onderdelen verloren gegaan. Gelukkig zijn er foto's van gemaakt (afb. 12, 13, 14, 15 en 16).

18. Margaretha Geertruida Hoofman (1773-1807) Aquarel op perkament, 27 x 21,7 cm van onbekende hand, achterop geannoteerd: "M.G. Hoofman 1793 gehuwd geweest met Jhr Pierre Nicolaas Quarles". (Part. Coll.)

Van het zesde stuk, de lente voorstellend, bestaat alleen een afdruk in het *Jahresbericht* van het Grassimuseum van 1900.

Het zelfportret van Zegelaar vond Wybrand Hendriks (1744-1831), schilder en kastelein van Teylers Museum in Haarlem, zo belangwekkend, dat hij dat natekende (afb. 17) en achterop die tekening schreef dat het origineel bij de heer Quarles aan de wand te zien was.²⁵ Die heer Quarles was president van de Rechtbank te Haarlem en heette Pierre Nicolas Quarles van Ufford (1757-1834) en was de eerste maal getrouwd met Margaretha Geertruida Hoofman (1773-1807), een nicht van eerder genoemde Matthijs Hoofman (afb. 18). Zij erfde van haar oom en tante, die kinderloos overleden, de schilderijen en ook het huis aan het Spaarne. In 1874 lieten haar kleinkinderen de schilderijen veilen na het overlijden van hun vader Louis Jacques Quarles van Ufford (1796-1872).²⁶ Het huis Spaarne 106 zal toen ook verkocht zijn aan de Zusters van de Goede Herder, die de zaal naar Leipzig verkochten via "restaurator Vos, Haarlem". Later was in dat huis het Leger des Heils gevestigd.

19. Tekenende man; potlood op papier, 26.7 x 20.2 cm, door Gerrit Zegelaar omstr. 1770. (Coll. RPK RP-T-1940-561)

20. Johannes Boelen, wijn- en lakenkoper. Olie op doek, 80 x 70 cm door G. Zegelaar (Part. Coll. foto. Icon. Bur. E10850)

Op een schets van een tekenende man is in een moderne hand geschreven, dat die door de doofstomme Gerrit Zegelaar is gemaakt omstreeks 1770 en dat die een leerling was van eerder genoemde N(-icolaes) Verkolje (afb. 19).

Een aantal tekeningen en een schilderij door Zegelaar lijken zelfportretten te zijn waarbij steeds een palet en penselen de aandacht trekken.

Hij schilderde meerdere portretten van notabelen zoals van Johannes Boelen (1710-1791) (afb. 20), zijn vrouw Alida Cornelia van den Broek (1710-1795) en van hun dochter Elisabeth en haar man in een (hun?) rijk decor. Johannes Boelen was de grondlegger van het wijnhuis Jacobus Boelen te Amsterdam, dat tot 1974 in de familie bleef en door erfgenamen geleid werd. Nu nog is er in Amsterdam een nazaat, die in wijn handelt.

Aan hun leeftijd te schatten hebben de ouders rond 1755 en de dochter rond 1765 voor hun beeltenis geposeerd.

Wanneer Gerrit Zegelaar naar Amsterdam gegaan is, waar hij in 1773 in de Liestraat gevestigd was, is niet bekend. Hij komt daar nog niet voor in de lijst van de Personele Quotisatie van 1742. Mogelijk is hij, evenals zijn zuster Johanna, in 1748²⁷, na het overlijden van zijn vader, toen het beschermende ouderlijk huis opgegeven moest worden, naar Amsterdam vertrokken. Kramm vermeldt ook dat zijn vrouw hem later hielp belijdenis te doen in de kerk, wat kan verklaren, dat in de Loenense kerkregisters zijn uitschrijving daaruit niet voorkomt en wel die van zijn zuster Johanna.

E. Munnig Schmidt

Loenen 2002

Noten

De heren dr J.W. Niemeijer en drs R.J. te Rijdt zijn zeer behulpzaam geweest bij het verzamelen van gegevens voor dit artikel waarvoor ik hen hartelijk dank zeg.

1. Bij kunsthandel P. de Boer bv, Herengracht 512, Amsterdam.
2. Veilingcatalogus van de schilderijen van Jan Gildemeester Jansz. 11 Juni 1800 en volgende dagen, bij makelaar Cornelis Sebille Roos in het Trippenhuus te Amsterdam.
3. Gemeentearchief Loenen (GAL), nr 70 Memorieboek 1711-1811, 07-02-1746.
4. Beschrijving bij inv. nr 44759a-b in Museum voor Communicatie te 's-Gravenhage.
5. Eijnden, R. van en A. van der Willigen *Geschiedenis der Vaderlandsche Schilderkunst* 2e deel, blz. 157, 158, 159 Haarlem A. Loosjes Pzn. 1817. G. Braamcamp had van Zegelaar twee schilderijtjes: een haringverkoopster en een dienstmaagd met een doos onder haar arm, die een stoep opgaat. Volgens deze schrijvers zou Zegelaars vrouw een uitdragerswinkel gehad hebben en zou hij na haar overlijden naar Zwolle gegaan zijn. Hier wordt Kramm gevolgd, die over betere informatie lijkt te hebben beschikt.
6. GAL, nr 101, DTB der NH kerk, 1609-1749.
7. RAU, toeg.45, Dorpsger. Loenen 1145, volgnr. 175.

8. Het familiearchief van de familie Zegelaar, aanwezig bij de heer Zegelaar Frederiksplein 26 Amsterdam, vermeldt de volgende stamreeks: I Herman Zegelaar; II Anthony Zegelaar en zijn vijf kinderen, allen te Wageningen geboren, waarvan III Hendrik (1685 – 1748) x 1718 Johanna ter Brugge (Almelo 16.. – Loenen 8/7 1742) vlgns het kerkarchief NH Gem. te Loenen acht kinderen kregen (* is doopdatum). De eerste Antony stierf jong; Gerrit (23/7 1719 – Wageningen 24/7 1795); Johanna 7/9 1721 – x 1757 Jan Scholten in Amsterdam; Helena (21/11 1723 – 1774) x 1748 Pieter Sol (16/12 1717 – 1800) te Loenen; Anthony (16/6 1726 – 1785); Sara (12/9 1728 – 1757); Wijnanda (15/10 1732 – Utrecht 1801) x 1774 Roelof Mos; Cornelis (15/12 1734 – Ceylon 1759), die als 20-jarige met het schip Roosenburg naar Ceylon voer. De nog bestaande familie Zegelaar stamt af van Anthony Zegelaar via Hermanus Zegelaar * Wageningen 17/11 1678.
9. Idem als noot 6. volgnr. 171.
10. GAL nr. 8, Loenen Cronenburgs Gerecht.
11. GAL, nr. 70/71 Memorieboek van Schepenen, 1710-1811.
12. RAU, toeg. 45, nr. 1146, volgnr. 81.
13. Idem volgnr. 96.
14. Idem volgnr. 164.
15. R.J. te Rijdt wees schrijver op een in het Frans gestelde brief van Belle van Zuylen aan haar broer Vincent. Vertaald luidt een strofe daaruit: "Ik heb aan Mme van Renswoude geschreven om een recept tegen doofheid te krijgen, die ik aan de grote Chaillet wil geven. Zij heeft mij zeer eerlijk geantwoord en mij gezegd dat Ziegelaar[sic] zijn geheugen verloren heeft en dat hij en zijn vrouw door hun vertrek uit Utrecht zorg en hulp kwijt zijn geraakt. Ik heb haar geantwoord dat ik U dat zou schrijven ten einde dat U er wat aan doet als dat nodig is." Isabelle de Charrière, *Belle de Zuylen, Oeuvres complètes* III 1981 Amsterdam, blz. 120-121.
16. Kramm, Chr. *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters* 1860: "Zegelaar".
17. Dr J.W. Niemeijer te Broek in Waterland was zo vriendelijk schrijver inzage te geven in zijn archief waarin enige tientallen vermeldingen in veilingcatalogi en oude annonces van werk van Zegelaar bijeengebracht zijn waaronder die van noot 2.
18. Cat. Wenen 1991, *Die Gemäldegalerie des Kunsthistorischen Museum in Wien*. Verzeichnis der Gemälde, blz. 50.
19. O. Naumann *Frans van Mieris the elder (1635-1681)* 1981 Doornspijk.
20. Vriendelijke mededeling van de heer B. Sliggers.
21. Mededeling door mevrouw U. Camphausen, conservator, Kunstgewerbe Museum te Leipzig 2-8-'02 citerend uit *Jahresbericht Kunstgewerbe museum zu Leipzig für 1900*, blz. 4-7.
22. Allan, F. *Geschiedenis en beschrijving van Haarlem* dl I 1874, blz. 409.
23. Sliggers, B. in *Liber Amicorum voor jhr. mr C. C. van Valkenburg* Centr. Bur. Genealogie 1985, blz. 337 met foto. Het onderschrift daarbij is onjuist en is niet, zoals bij de foto vermeld, de zaal uit Oude Groenmarkt 2 te Haarlem. (Mus. für Kunsthandwerk neg.nr. 158).
24. Idem blz. 339 met foto, die niet uit 1900 kan zijn, zoals het onderschrift meldt, daar er een bakelieten telefoon op voorkomt, die van ca 1950 zal dateren.
25. Prentenkabinet, Univ. Leiden, Pk 949. Daar berusten nog drie werken van Zegelaar, nrs. 947, 948 en 951, vriendelijke meded. van de heer J. van Tatenhove.
26. Ned. Adelsboek 1950 blz. 39 en vriendelijke mededeling van dr J.W. Niemeijer.
27. Zie noot 6.

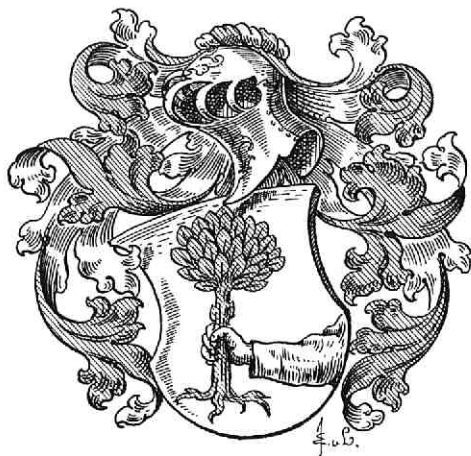
Een Amsterdams geslacht en vijf Abcoude buitenplaatsen

De lotgevallen en wederwaardigheden met deze vijf objecten afzonderlijk verhaald

Op de kaart van Gerrit Drogenham uit ongeveer 1700 komt op twee plaatsen nabij Abcoude de aanduiding "Heer Staets" voor. Dit noodde tot nader onderzoek. Zou deze Heer twee buitenplaatsen in bezit hebben gehad, of waren er meerdere heren Staets in het gelukkige bezit van zo'n buitenhuis?

Welnu, het bleek dat deze heer Staets er drie heeft bezeten en dat zijn nageslacht in de loop van de 18e eeuw maar liefst over een vijftal de scepter heeft gezwaaid. Een daarvan is door de echtgenoot van een kleindochter Staets, Theodorus de Jonge, Heer van de Grootte Lindt, vermoedelijk – diverse notarieele akten wekken de indruk – benut als Liefdesnestje. De lezer oordele zelf.

HET GESLACHT STAETS¹

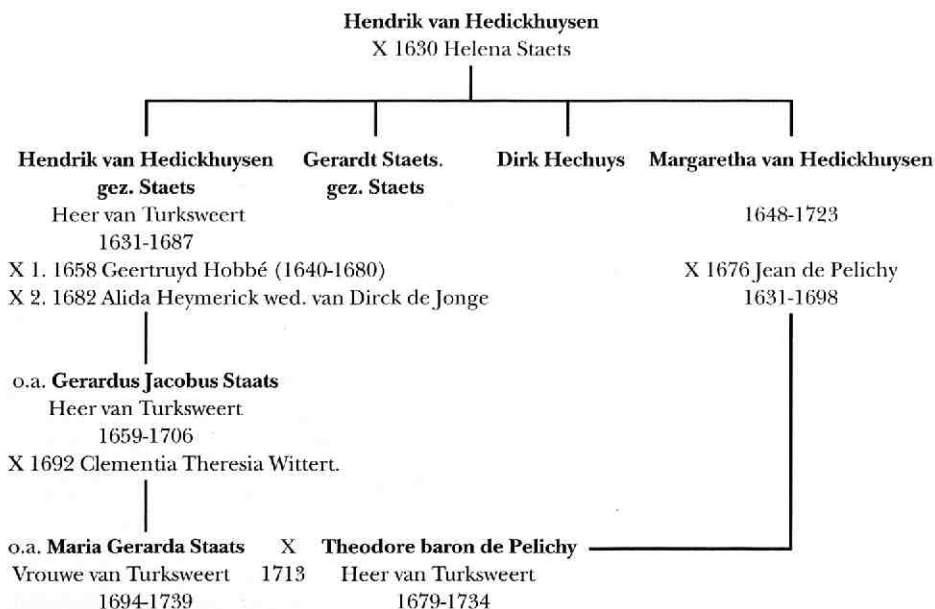
De Stamvader

De aanstichter tot dit alles was Hendrik Johannes van Hedickhuysen, die zijn moeders naam Staets verkoos, en die op 18 Mei 1631 in Oldenzaal, als zoon van Herman van Hedickhuysen en Helena Staets, het sacrament van de doop ontving.² De namen hadden in die tijd nog niet zo'n vaste vorm gekregen; voor de

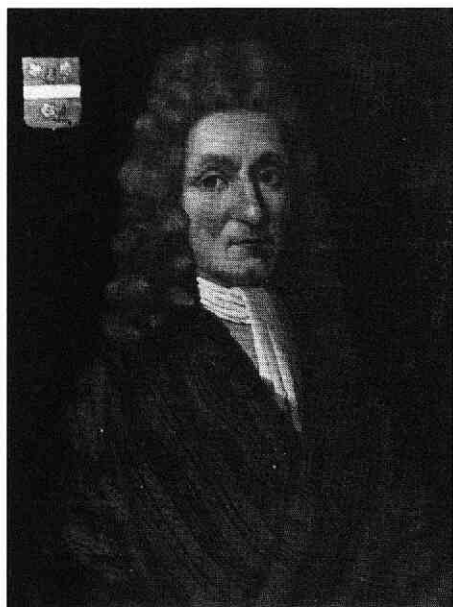
vader waren ook de namen Hechuis, Heghuys en Hedighuysen in gebruik, veroorzaakt doordat de naam mondeling aan degene die de naam opschreef, werd overgebracht. Hoe het zij, de huwelijks-inschrijving bij de Statie Oldenzaal, waartoe ook enkele dorpen in de omgeving behoorden, meldt: 21 July 1630 Hermannus Hegehuys en Helena Staes.

In Overijssel werd de naam Hechuis vanaf 1562 en de naam Staes vanaf 1554 aangetroffen, laatstgenoemde als *meester-glasemaker*. De naam Staes of Staets komt terzelfder tijd in Amsterdam frequent voor. Bij de genoemde trouw-inschrijving van 1630 geen vermelding, zoals elders, van de plaats waar de huwelijkspartners vandaan kwamen, zodat we moeten aannemen dat zij uit de omgeving geboortig waren.

Ook Hendrik's jongere zuster, Margaretha van Hedickhuysen gez. Staets (1648-1722), en een broer Gerardt hebben eveneens de naam Staets aangenomen. Een andere broer, Dirk Hechuis, meester chirurgijn te Amsterdam, heeft zijn vaders naam niet afgezworen.³ Zij behoorden tot een Katholiek geslacht, hetgeen ook van grote invloed is geweest op de carrière van hun nazaten, o.a. géén bestuurlijke functies in de Noordelijke Nederlanden.

(In deze familie komt soms een huwelijk tussen neef en nicht voor, hetgeen tot verwarring kan leiden. Daarom zal zo nu en dan een klein en beperkt stukje genealogie worden vermeld zoals hierboven.)

JEAN PELICHY (1631-1698)

MARGUERITE STAETS (1648-1723)

Afb. 1 en 2.

Hendrik van Hedickhuysen gez. Staets was koopman in textiel goederen – wol, laken en zijde – te Amsterdam, waarbij het hem zeer voor de wind is gegaan. Hij werkte daarbij samen met de even oude echtgenoot van zijn zuster Margaretha, Jean de Pelichy (afb. 1), die als lakenkoopman te Amsterdam vermeld wordt. Deze telg van een uit Savoie in zuid-oost Frankrijk (oost van Lyon), afkomstig geslacht dat zich omstreeks 1580 in de Zuidelijke Nederlanden had gevestigd, werd in 1631 in Roesbrugge, oost van Duinkerken in Vlaanderen, geboren.⁴ In 1680 werd hij ingeschreven als *poorter van Amsterdam* hetgeen Hendrik (Henrico) Staets toen reeds was.⁵ Hij trouwde in 1676 te Amsterdam met de zuster van Hendrik, Margaretha Staets⁶ (afb. 2). Ook met de schrijfwijze van de naam Pelichy heeft men in de Noordelijke Nederlanden moeite gehad: In de Utrechtse archieven werd o.a. genoteerd Pellici, Pelessy, Pillisi en Plessy. Zelfs het overlijdensbericht van hun zoon, Theodorus baron de Pelichy, moest door de weduwe nog verbeterd worden en werd daardoor welhaast onleesbaar (afb. 3). Hendrik Staets heeft de revenuen van zijn textiel-affaire voornamelijk in onroerend goed belegd. Tal van huizen die hij in Amsterdam ofwel heeft gekocht, dan wel daar in zijn opdracht zijn gebouwd, getuigen daarvan. Zo kocht hij in

Myn Heer Neeff

Alfoo het den almogenden Godt belieft heeft, myn lieve en waarde Man **THEODORUS DE PELLECHY**, naar een ziekte van elf dagen, door een inflammatie in de keel en een continuele koorts, op den vier-en-twintigste des s'nagts ten een uur, uyt dese bedroefde wereld te halen, naar al vorens met volle kennis en resignatie van zig zelve in den wille des Heeren gemunjeert te zyn van de volle Kerk-gerechten; Soo hebbe het van myn pligt geagt U Ed: van dit myn smertelyk verlies kennis geven, niet twyfelende of U Ed: sult deel nemen in myn regtmateg droefheyd.

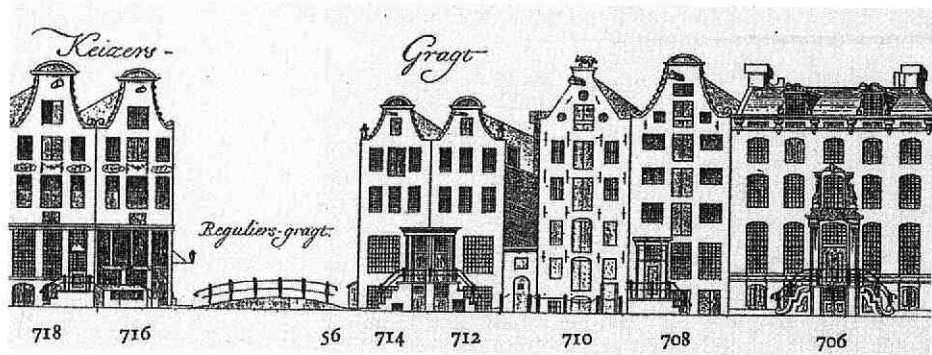
Recommandeerende zyne ziele in uw godt-vruchtige gebeden, blyve

U Ed: bedroefde
Dienaresse

*Maria staats
Medou de Pelichy*

UTRECHT
den 24. July
1734

1677 het pakhuis De Maan op de Reguliersgracht en liet op het naastgelegen ledig erf een identiek pakhuis bouwen, zij het iets rijker uitgevoerd (o.a natuursteen blokken rond de poort). Dit pakhuis gaf hij de naam De Zon.⁷ Beide zijn nog in volle glorie aan de Reguliersgracht te vinden, thans no, 11 en 13. Afgaande op diverse notarieele akten lijkt zijn handel zich op Spanje en Italië te hebben geconcentreerd; van de weeromstuit laat hij zich Henrico noemen. Zijn compagnon, Jean de Pelichy, die ook als reder optrad, is, zoals later zal blijken, in 1698 in Sevilla tijdens een van zijn handels-reizen overleden. In 1680 verwierf Henrico het koopmanshuis Keizersgracht 708, De Wolf ge-

Afb. 4.

naamd, naar een zittende wolf op het gebogen fronton (staat niet op deze afbeelding), alsmede het aangrenzend pakhuis Keizersgracht 710, gebouwd omstreeks 1670, Het Lam genaamd, naar het beeld van een lam bovenop de top van de tuitgevel (afb. 4). Deze huizen zijn dicht bij de Reguliersgracht gesitueerd en zijn meer dan 100 jaar familiebezit gebleven.⁸

Nog meer aankopen

Uit die tijd dateren ook diverse aankopen van boerderijen en los land in de directe omgeving van Abcoude. De eerst aangetroffen aankoop dateert van 28 December 1674, vervolgens diverse in de jaren 1675, 1677 en 1679 terwijl er in 1680 zelfs drie onder elkaar staan.⁹ De aanduidingen daarvan in het Gerechtelijk archief van Abcoude-Proosdij zijn evenwel uiterst summier (afb. 5), edoch De Coppel – de latere buitenplaats Koppelrust – is dan waarschijnlijk al méér dan een boerderij. Hij kocht deze in 1682 van Joost Taets van Amerongen (afb. 6).

In Amsterdam is hij in die jaren zeer productief: Het grote huis Heerengracht 460 in de welbekende grote bocht van de Herengracht bij de Spiegelstraat is in zijn opdracht gebouwd (1676).¹⁰ Niet zonder trots heeft hij zich laten vereeuwigen op de stoep van dat huis (afb. 7). Op dit schilderij van Matthijs Naiveau (ca. 1685) is van de huizen weinig te zien, slechts de twee kleine beeldjes die de hoekpunten van de deuroplijsting van het naastgelegen, al even brede, huis Heerengracht no 462 sieren, zijn duidelijk te herkennen (afb. 8). Het daarnaast gelegen huis no 464 op de hoek van de Spiegelstraat is eveneens in zijn opdracht gebouwd en is tot 1824 in het bezit van de familie gebleven (Hoewel deze naam reeds sinds 1663 voorkomt, werd tot in het begin van de 18e eeuw steeds gesproken over *De Nieuwe Spiegelstraat* zonder dat er van een oude Spiegelstraat sprake is; hetzelfde zien we bij de *Nieuwe Heyligeweghpoort*.)

In tegenstelling tot dit schilderij van Henrico Staets is zijn eerste echtgenote,

$\frac{21}{7}$ 1036.
 phoe van 1000-00 op 4 mdegen
 by eorreliffre van b. d. van van
 Gierde van e. g. van Lambert d. d. van
 b. d. van

$\frac{31}{7}$ 1036.
 transport van 1 mdegen met sijn
 g. d. van b. d. van potas in p. d. van
 v. d. van b. d. van g. d. van staats
 met b. d. van b. d. van b. d. van
 Gierde van e. g. van b. d. van
 v. d. van b. d. van b. d. van b. d. van
 transport

$\frac{23}{9}$ 1036.
 transport van 1 mdegen by b. d. van
 van tol q. d. van g. d. van staats
 (D. d.)

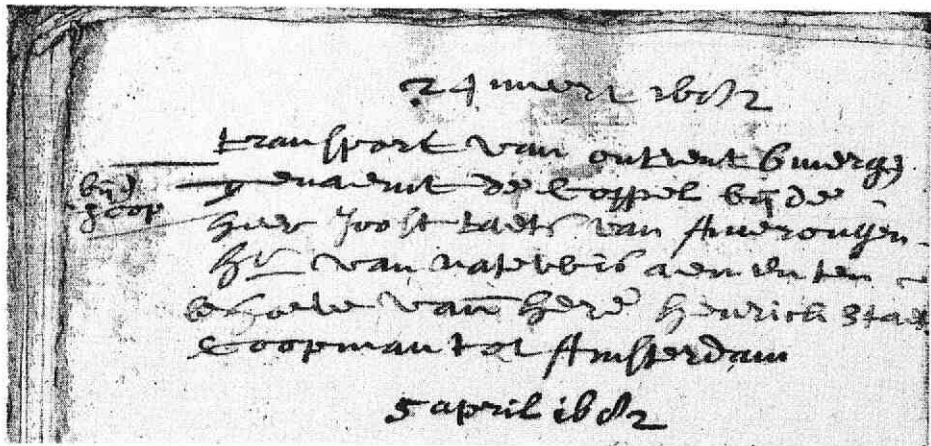
transport van 1 mdegen met sijn
 by g. d. van b. d. van b. d. van
 g. d. van b. d. van b. d. van
 b. d. van g. d. van g. d. van
 b. d. van

transport van 2 mdegen met sijn
 b. d. van g. d. van b. d. van b. d. van

Geertruyd Hobbe (1640-1680) meer in overeenstemming met haar stand ver-
 eeuwigd (afb. 9).

Ook met betrekking tot kerkelijke goederen was hij actief: Het Algemeen Re-
 gister van de Haarlemse Bijdragen, Bouwstoffen voor de Geschiedenis van het
 Bisdom Haarlem, vermeldt dat Hendrik Staets in 1670 voor f8.000,- de Fran-
 ciscanerkerk, Het Boompje, in de Kalverstraat kocht.¹¹ Voorts werd in 1676 de
 Jezuïtenkerk De Krijtberg, een huiskerk aan het Singel, aan hem overgedra-
 gen. In deze kerk is het huwelijk van zijn compagnon, Jean de Pelichy met zijn
 zuster Margaretha Staets voltrokken (1676) en zijn diverse nazaten van Hen-
 drik Staets gedoopt, o.a. de kinderen van Theodore de Pelichy en diens echt-
 genote Maria Gerarda Staets¹², maar ook de in 1802 geboren afstammeling in
 de vijfde graad, François Pizzagalli.¹³

Niet onvermeld mag blijven dat Henrico samen met Mr. Lucas Lucasz Occo
 (1623-1690), een Amsterdamse advocaat, in 1671 van Georges Frederik van Re-
 nesse twee door brand grotendeels verwoeste buitenhuizen, inclusief grond en

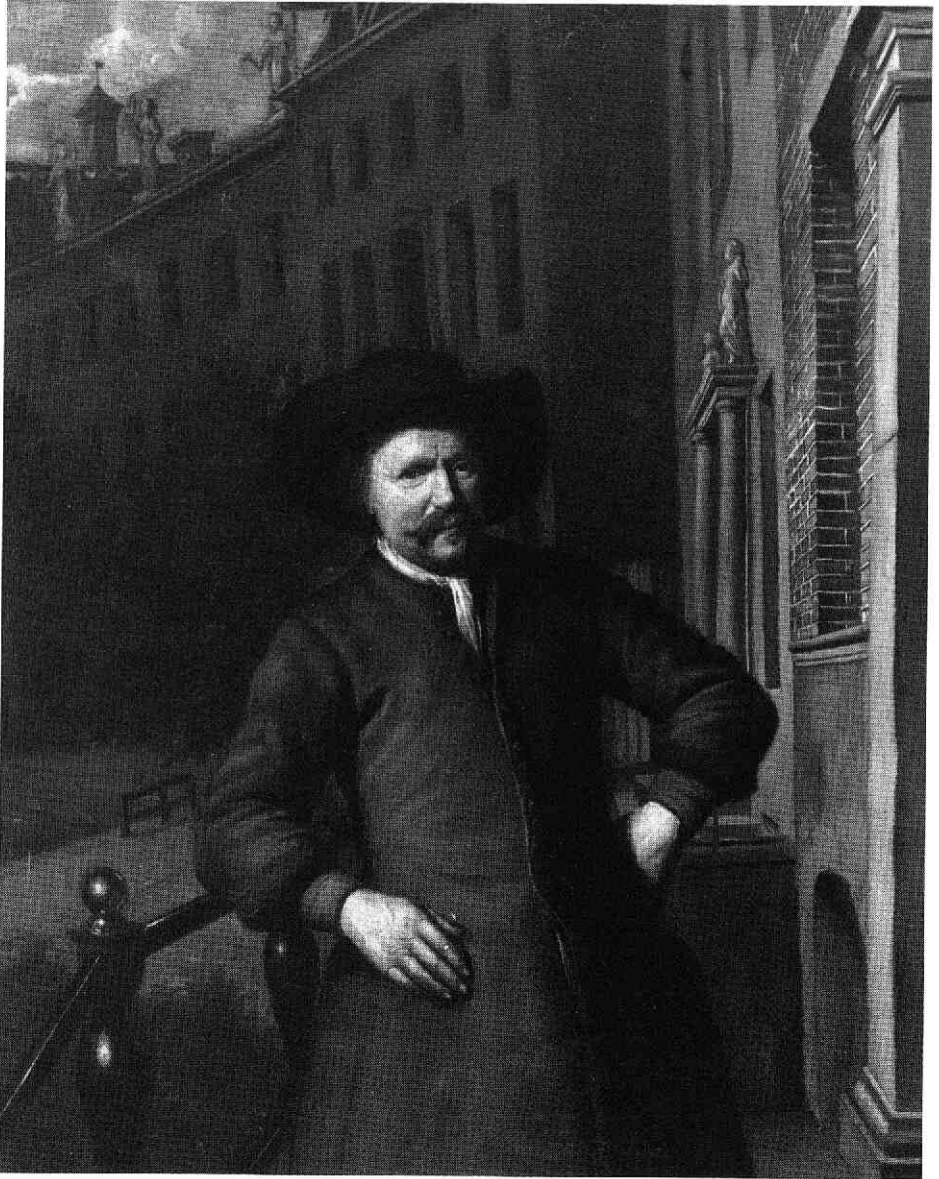
24 maart 1682
Transport van ontrent Gouda
by ~~van~~ de Loffel by de
koop ~~van~~ Gouda ~~van~~ Amersoyen
by van Napel ~~van~~ den
Burg van Gouda by Jurich stad
koopman te Amsterdam
5 april 1682

Afb. 6.

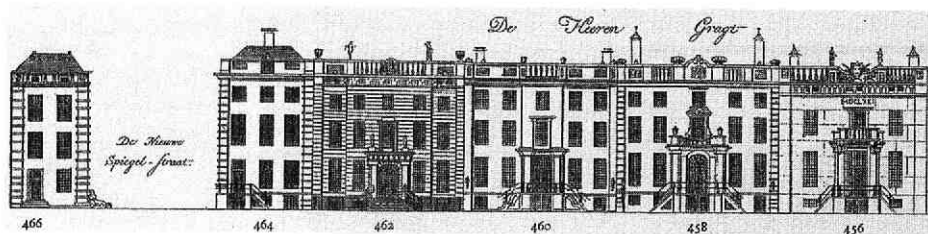
Heerlijke rechten, in het land van Maas en Waal kocht.¹⁴ Zij betaalden daarvoor, in verband met de staat waarin deze huizen zich bevonden slechts 40.000 Carolus guldens. Omdat Henrico het Huis Turksweert wilde herbouwen kwam het in 1681 tot een verdeling tussen Lucas en Henrico en verwierf laatstgenoemde Turksweert (afb. 10 en 11), dat zijn naam ontleende aan de familie Turck die e.e.a. sinds ongeveer 1600 in bezit had.¹⁵ Door vererving was het in de uiterwaarden gelegen huis in handen van het geslacht Renesse gekomen. Na de verdeling mocht Henrico zich Heer van Turksweert noemen. Eveneens door vererving is de buitenplaats in handen van het geslacht Pelichy gekomen, waarvan diverse telgen het als woonhuis hebben benut. Eerst in 1863 kwam daaraan een einde, doordat de gronden gebruikt gingen worden voor een steenbakkerij.¹⁶

Naast textiel ook slaven

De aankopen en bouwerijen in Amsterdam en Abcoude en ook van de buitenplaats Turksweert zijn niet uitsluitend met de revenuen van zijn textielhandel bekostigd. Henrico was ook makelaar, en wel in de slavenhandel. Er werden twee contracten gevonden, daterend uit 1682, doch in 1683 volgden contracten van ingrijpender aard.¹⁷ Blijkens een akte uit Mei 1683 verbindt de West Indische Compagnie, die tot 1730 het monopolie op de slavenhandel bezat, zich om op Curaçao of andere eilanden jaarlijks 3000 slaven te leveren, en wel gedurende zes achtereenvolgende jaren. Drie dagen later volgt bij dezelfde notaris een contract waarbij Juan Barosso del Pozo in Portugal zich verbindt deze 18 000 slaven te leveren. Vier gemachtigden treden bij deze transactie op waaron-

Afb. 7.

Afb. 8.

der Henrico Staets.¹⁸ Heel uitzonderlijk is de combinatie koopman-makelaar in de slavenhandel niet: het was, evenals de handel Amsterdam – Oostzee – Spanje, een driehoekshandel. Goederen uit Amsterdam werden in Afrika geleverd aan de West-Indische Compagnie, die het monopolie op de handel in slaven (cynisch wel ‘levend ebbenhout’ genoemd) bezat en die via Curaçao leverden aan de suikerplantages in Brazilië, van waaruit suiker naar Amsterdam werd vervoerd.

Henrico was in 1683 geheel hersteld van een ziekte, die hem er in 1681 toe bracht om ‘*sieck te bedde leggende*’ de notaris bij zich te ontbieden voor het opmaken van zijn testament.¹⁹ Hij bepaalde onder andere dat zijn koopmansaffaire moest worden voortgezet onder de naam: “Henrico Staets en Soonen”. Aanvankelijk wees hij daartoe zijn oudste zoon Gerardus Jacobus (Gerardo Giacomo) en zijn zwager Jean de Pelichy (1632-1698) aan. Later betrok hij daar middels een codicil zijn tweede zoon Bernardus Henricus (Bernardo Henrico) bij.²⁰ De beide zonen waren geboren respectievelijk in 1659 en 1661, zodat zij ten tijde van het opmaken van het testament nog niet handelings bekwaam waren. Om deze reden heeft hun vader, middels een met redenen omkleed verzoek aan de Hoge Raad van Holland en West Friesland bewerkstelligd dat zij *veniam aetatis* meerderjarig verklaard werden.²¹ De noodzaak tot het verkrijgen van een dergelijke verklaring van de Hoge Overheid heeft zich in de familie meer voorgedaan.²² De beide broers, Gerardo en Bernardo worden in notariele akten diverse malen vermeld als reder evenals hun compagnon en oom, Jean de Pelichy.

De familieverhoudingen

Omdat enkele keren een huwelijk tussen neef en nicht dan wel tussen nicht en oud-oom plaats vond, is, waar dat gewenst leek, een verkort overzicht van de familie-verhoudingen weergegeven, onder weglating van die nazaten die bij de bezittingen in Abcoude geen rol van betekenis hebben gespeeld. Deze laatsten worden veelal in de tekst summier aangeduid.

Afb. 9.

GERTRUDE HOBBE (1640-1680)

Bij zijn overlijden in 1687 had Henrico behalve de genoemde twee zonen nog een jongere dochter, Helena Maria, en een zoon, Henricus Johannes in leven. Vijf kinderen, allen eveneens spruitend uit zijn eerste huwelijk uit 1658 met Geertruyd Hobbe, waren hem reeds voorgegaan naar het graf in de Oude Kerk te Amsterdam.²³ Van zijn jongste zoon, Henricus Johannes, zijn in de archivalia geen sporen achtergebleven. Wel wordt in 1692 bij taxaties van het onroerend goed in Abcoude gesproken van $\frac{1}{4}$ part enz.²⁴ Er zijn dan dus nog vier kinderen, doch in een akte uit 1704 wordt gesteld dat de *eerder genoemde drie kinderen de enige erfgenamen* van Henrico waren, zodat de jongste zoon tussen de beide genoemde jaren moet zijn overleden zonder nakomelingen achter te laten.²⁵

Fidei commissis

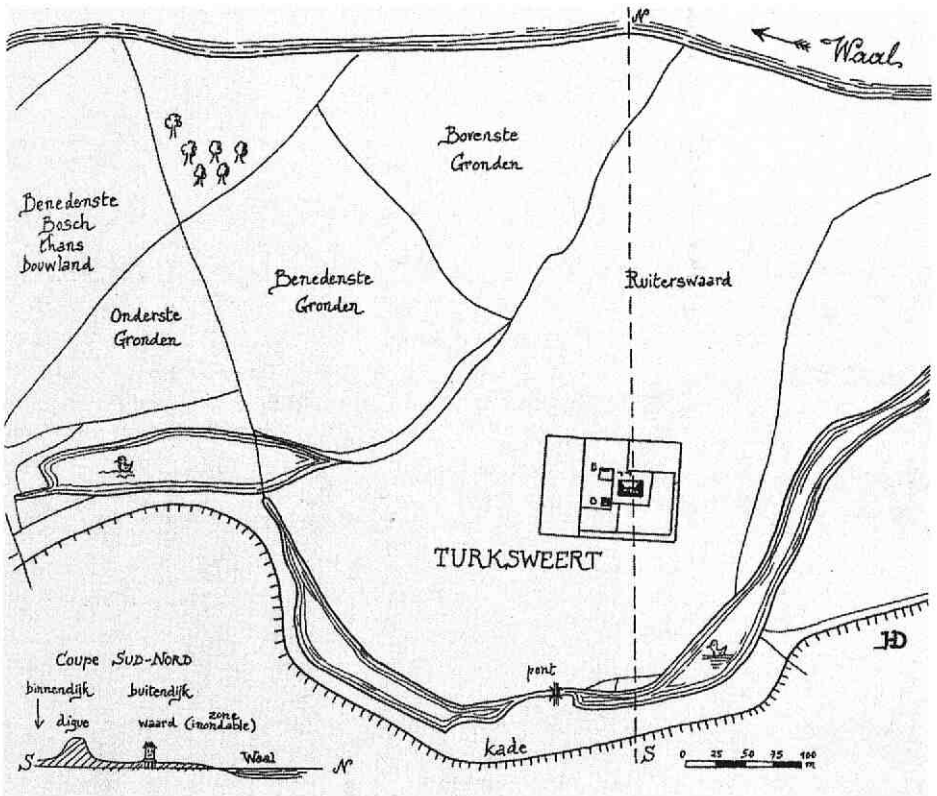
De indruk heeft bij schrijver deses post gevat dat de jongste zoon van Henrico gehandicapt was, hetgeen aanleiding kan zijn geweest voor Henrico om de

Abb. 10.

helft van zijn bezittingen te voorzien van de last van *fidei commissoraal verband*. Dit werkte hij in zijn testament van 1681 als volgt uit: dat de nader genoemde bezittingen, die ongeveer de helft van zijn vermogen uitmaakten, *ten eeuwigen daege sullen blijven, zonder door mijn Erfgenaemen te mogen werden gedeelt, verkocht, belast, bezwaert, ofte veralieneert, ten einde en omme dat de vruchten, afkomsten en renten deszelfs sullen dienen, bestee en geimployeert werden aen sodaenige behoeftige vrienden van mijne bloede, die sulks zullen begeeren of bij gebreeke van dien tot uitreikinge aen sodaenige Armen als de Administrateurs die ik daer over stelle, ende welke altyd en van tydt tot tydt sullen weezen Twee oudste en naaste van het Mans Oir van mijne bloede (manelijke nakomelingen in rechte lijn) en sulks voor eerst mijne twee oudste soonen, zullen goed en geraeden vinden hetzelve uittereyken, dog in cas de voorschreeve administrateurs by d'een of d'ander occasie raadsaam oordeelen, tot meerder avantagie en omme meerder vruchten ofte renten te bekoomen, dezelve verkopen, sullen sij luyden het zelve wel vermoogen te doen, mits die gelden daer van koomende weder aenleggende en imployeren*

Afb. 11. Turksweert.

*in andere vaste goederen, die dan in plaetze van dezelve ten eeuwigen daege zullen moeten blyven omme de vruchten en renten van dien in voege als vooren geimployeerd en uitgereikt te worden.*²⁶

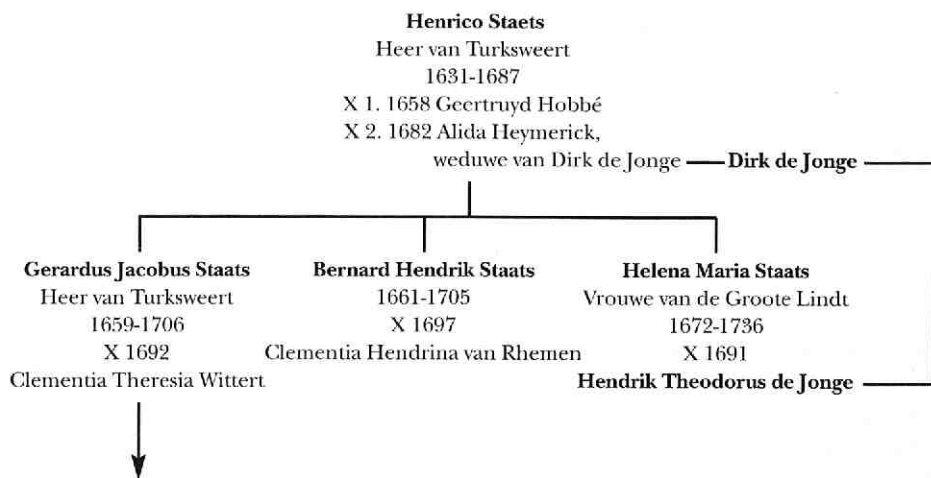
Een overzicht van welke vaste goederen onder dit fidei commissoriaal verband werden gebracht ontbreekt in het betreffende dossier. Vermoedelijk is dit verloren geraakt bij de raadpleging bijna een eeuw later door een notaris die de verwickelingen, door deze last veroorzaakt, diende op te lossen. Ook die akte ontbreekt echter in het betreffende dossier (blijkbaar nadien eveneens geraadpleegd), zodat slechts toevallige vermeldingen een fragmentarisch inzicht geven.

Wanneer dit verband is opgeheven is nog onduidelijk. In 1824 is het nog van kracht.²⁷ Vermoedelijk is het bij de voor het gehele land geldende Algemene Maatregel van Bestuur in de 19e eeuw beëindigd.

De familie breidt zich uit

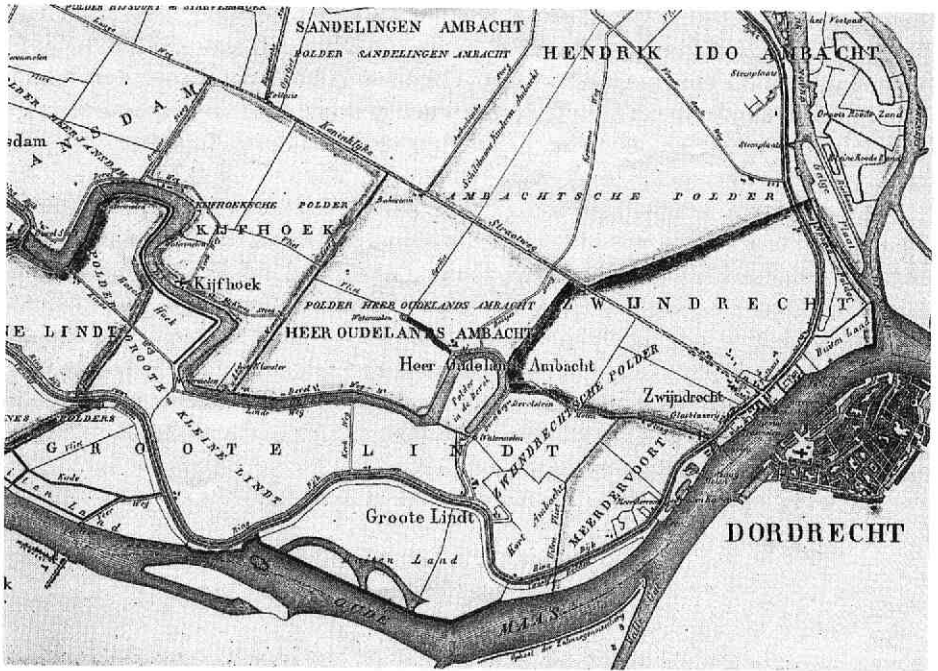
In 1682 is Henrico, nadat zijn eerste echtgenote in 1680 was overleden, hertrouwd met Alida Heymerick, weduwe Theodore (Dirk) de Jonge, een naam die in de 18e eeuw meestal als de Jongh werd geschreven.²⁸ Bij codicil bepaalde Henrico dat zijn kinderen niet mochten trouwen buiten consent van zijn nieuwe echtgenote en zijn zwager De Pelichy.²⁹

Alida Heymerick bracht bij haar tweede huwelijk o.a. een zoon, Hendrik Theodorus de Jonge (1668-1728), mee, die in 1691 trouwde met de reeds genoemde enige dochter van Henrico, Helena Maria Staats³⁰ (1672-1736). Hendrik Theodorus de Jonge was in 1691 beleend met de Heerlijkheid De Groote Lindt bij opdracht van Mr Pieter de Rye en Mr Jacob van Ravesteyn, executeurs van het testament van Joncker Hendrik van Alkemade, Heer van Berckenrode en de Groote Lindt.³¹ Hendrik de Jonge stond sindsdien bekend als Heer van de Groote Lindt. Na zijn overlijden in 1728 werd zijn weduwe met deze heerlijkheid verlijd, na wiens overlijden in 1736, haar zoon Theodorus met deze goederen, gelegen ten westen van Zwijndrecht aan de Oude Maas, werd beleend (afb. 12).³²

De jongere zuster van Henrico, Margaretha van Hedickhuysen gez. Staets (1648-1722) trouwde, zoals we hierboven zagen, in 1676 met Jean de Pelichy. Het zijn de heren Hendrik Theodorus de Jonge en Jean de Pelichy geweest die na het overlijden van Henrico in 1687 mede een rol gespeeld hebben bij de voortzetting van de koopmansaffaire en het beheer van de onroerende bezittingen van Henrico.

Aan het huwelijk van Margaretha Staets met Jean de Pelichy in 1676 ging de no-

Afb. 12.

tarieele vaststelling van de huwelijkse voorwaarden vooraf, waarbij Margaretha werd geassisteerd door haar broers Henrico en Gerardt Staets, Dirck Hechuyts, chirurgyn te Amsterdam, en door Dirck Wuytiers.³³ Gezien het feit dat het katholieke geslacht Wuytiers al eerder vaste voet in Abcoude-Baambrugge had verkregen (1661) – onder andere de buitenplaats **Paddenburg** bij Baambrugge, waarover in een der volgende jaarboekjes meer – is het zeer wel mogelijk dat deze relatie de belangstelling voor Abcoude bij Henrico heeft gewekt. De eerst aangetroffen aankoop door Henrico in Abcoude dateert van 1674.³⁴

Dat de familiebanden hecht waren blijkt onder meer uit het testament van Jean de Pelichy uit 1678.³⁵ Hij is dan ernstig ziek, heeft nog geen kinderen en wijst als zijn erfgenamen zijn echtgenote Margaretha alsmede zijn beide zwagers Henrico en Gerardt Staets aan, terwijl Henrico enkele jaren later bij testament zijn zwager Jean de Pelichy alsmede Joan Heymerinck, broer van zijn tweede echtgenote, als voogden over zijn twee jongste, nog onmondige kinderen aanwees.³⁶

Jean de Pelichy is tijdens een van zijn handelsreizen in Sevilla overleden en daar met grote statie (*en grande pompe*) begraven. Zijn weduwe, Margaretha Staets, legde in 1698 tegenover notaris J. van Duynkerken een verklaring af, heb-

bende kennisse becomen van het droevig afsterven van wylen haeren man in Sevilla, waaruit de verdere gang van zaken blijkt. Zij verklaarde dat zij normaliter bij de begrafenis aan de baar vóóraf zou zijn gegaan, na op de baar alle sleutels van de kasten en kisten van haar man te hebben gelegd, maar dat dit nu niet mogelijk was geweest.³⁷ Daarom heeft zij die sleutels bij de notaris in verzegelde bewaring gesteld. Op 6 Augustus daaraan volgend werden de zegels van zowel het zakje met de sleutels als van de betreffende kasten en kisten onder getuigen verbroken, waarna door de deurwaarder inventaris kon worden opgemaakt. Procuratie was gegeven aan haar neef Bernardo Henrico, hetgeen haar man, vóórdat hij op reis ging, in 1697 ook had gedaan.³⁸ Margaretha is vrij snel nadien naar Utrecht verhuisd, waar zij eerst in 1723 overleed. Haar zoon, Theodore de Pelichy, biedt in 1712 het huis van zijn moeder aan als logeeradres voor een Hoogwelgeboren vertegenwoordiger van een der belligerenten bij de onderhandelingen (1713-1714) die met de vrede van Utrecht tot het einde van de Spaanse successieoorlog zouden leiden.³⁹ Ook de weduwe van Bernardo, Clementia van Rhemen, is Margaretha later naar Utrecht gevolgd (1711).

Verdeling de bezittingen

Nadat Henrico in 1687 was overleden vond eerst in 1692 een provisionele scheiding van de onroerende bezittingen plaats, hetgeen betekende dat deze op naam van de diverse rechthebbenden werden gesteld, zodat duidelijk was, indien zij vielen onder de last van het fideï commissoriaal verband, wie voor het *beheer* daarvan verantwoordelijk was.⁴⁰ Van de vele waardepapieren is geen scheiding aangetroffen.

De vaste goederen in Amsterdam werden in totaal getaxeerd op f145.000,- waarvan het grote huis op de Herengracht werd geschat op f40.000,- (Teneinde deze bedragen enigszins in overeenstemming met het huidige prijsniveau in euros te brengen moet gedacht worden aan een factor 50 à 60!)

De eigendommen in het buitengebied, behoudens in Abcoude ook een boerderij in de Demmerick, hen opgekomen bij het moederlijk erfdeel, werden door Schout en Schepenen van zowel het Gerecht Abcoude-Proosdij als van het Gerecht Abcoude-Baambrugge getaxeerd op in totaal f57.700,-.

Van deze vaste goederen werden drie combinaties gevormd, die ongeveer op eenzelfde bedrag uitkwamen, terwijl over verrekening nauwelijks werd gesproken. Door de last van het fideï commiss verband was dit ook niet zo nodig. De jongste zoon Hendricus is dan nog in leven, doch blijft bij deze provisionele scheiding buiten beschouwing, reden waarom de veronderstelling, dat hij gehandicapt was, gerechtvaardigd is.

In de laatste jaren van de 17e eeuw vinden nog verscheidene aankopen van onroerend goed ten behoeve van de kinderen van Henrico Staets plaats, die voor

Afb. 13.

wat het buitengebied betreft, gezien kunnen worden als afrondingen van reeds in hun bezit zijnde vaste goederen.⁴¹ Deze aankopen vielen echter niet onder de last van het fidei commissariaal verband. Al met al kan wel worden gesproken van *grootgrondbezit*; vrijwel overal in Abcoude bezaten de nazaten van Henrico Staets grond en opstallen.⁴² Bij de raadpleging van de gerechtelijke dossiers viel het oog vaak op eigendomswisselingen waarbij als belendingen de onderscheiden nazaten van Henrico werden genoemd, waartoe dan tevens behoorde de broer van de echtgenote van zijn oudste zoon, Cornelis Wittert van Valkenburg, waarvan de nazaten van Henrico door vererving ook het e.e.a. ten deel zou vallen.⁴³ Het geslacht Wittert beschikte o.a. ook over de buitenplaats **Oud-Myl**, gelegen aan de Amstel niet ver ten zuiden van de Kalfjeslaan.⁴⁴

Er vinden voorts in de eerste twee decennia van de 18e eeuw diverse overschrijvingen plaats van de vaste goederen naar andere erfgenamen van Henrico, zonder dat in de archivalia van verrekening sprake is. Waarschijnlijk vond dit zijn oorzaak in het overlijden van zowel Bernardo als Gerardo (1705 en 1706). Wegens de last van het fidei commiss. verband ging het in de meeste gevallen om het beheer en niet om het daadwerkelijk eigendom.

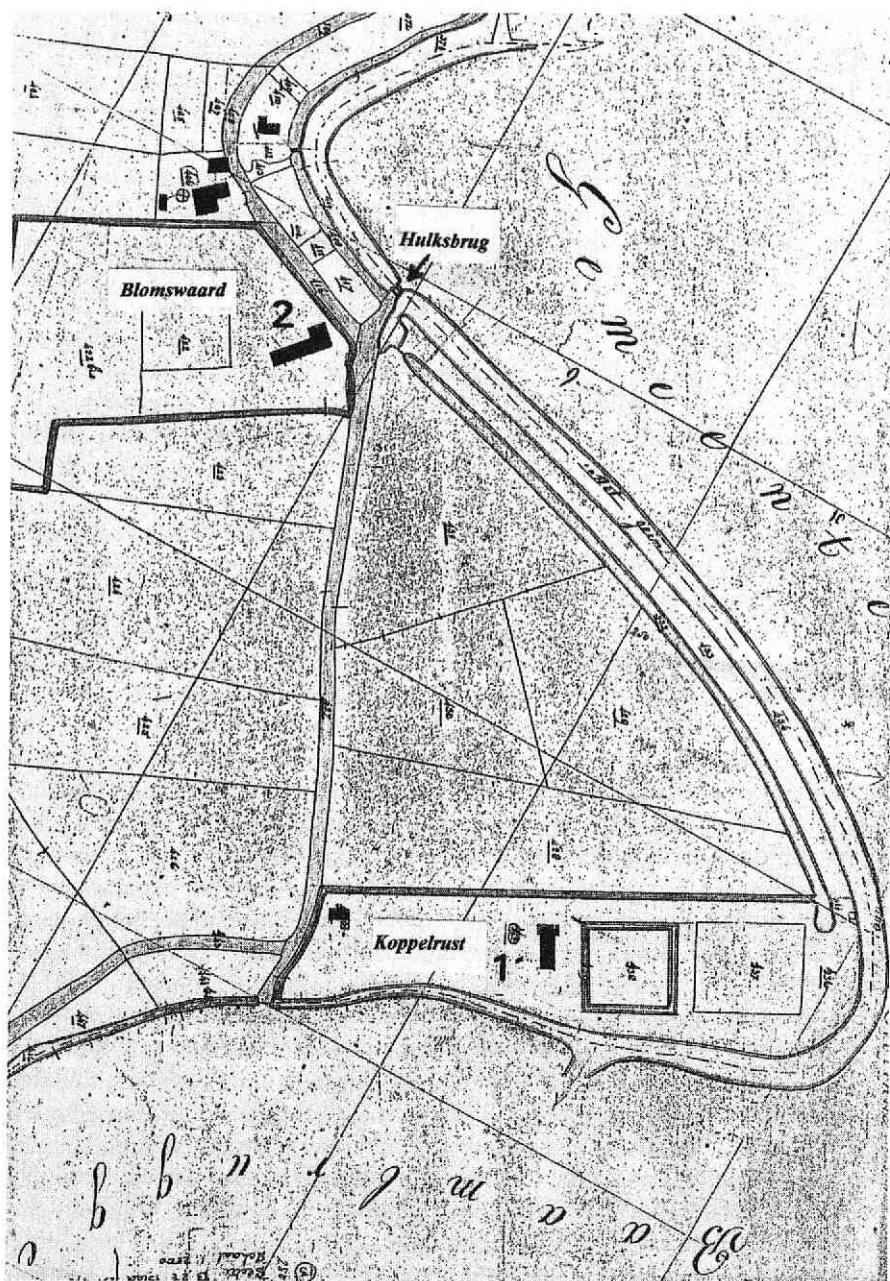
Aanvankelijk lijken de zaken tussen de kinderen van Henrico Staets enerzijds en zwager Jean de Pelichy anderzijds in goeden gemoede te kunnen worden geregeld⁴⁵, maar naarmate de tijd vordert, de mannelijke erfgenamen rond 1698-1706 overlijden, en de weduwen zowel voor zichzelf als voor hun kinderen moeten opkomen, gaat het moeizamer. Er is een Schepenvonnis van de Amsterdamse Schepenen uit 1719 op grond waarvan Margaretha Staets, weduwe van Jean de Pelichy geld te vorderen heeft van Hendrik Theodorus de Jongh namens de kin-

deren en kleinkinderen van Henrico Staets.⁴⁶ De oudste zoon van Margaretha, Theodore baron de Pelichy, die getrouwd was met Maria Gerarda Staets, oudste dochter van Gerardus, speelt om begrijpelijke redenen hierbij geen rol.

De buitenbezittingen

De eigendommen in Abcoude omvatten zowel buitenplaatsen en boerenhofsteden die later soms tot buitenplaatsen zouden uitgroeien, alsmede los land. Daaronder bevonden zich de door Henrico Staets verkregen plaatsen **De Coppel**, later **Koppelrust**, **Geyn Rust** en **De Ruige Boel**; respectievelijk op de kaart (afb. 13) aangeduid met de nummers 1, 4 en 5. Behalve deze behoorde ook de middels de stiefzoon, tevens schoonzoon, Hendrik Theodorus de Jonge, in de familie ingebrachte buitenplaats **Starnheim**, op de kaart aangeduid met het nummer 3, tot de bezittingen in de 18e eeuw. Tenslotte verdient ook de door de oudste zoon van Henrico, Gerardus Jacobus Staets, aan de familiebezittingen toegevoegde buitenplaats **Blomswaard**, aangeduid met het nummer 2, bespreking.

Naar in het *Repertorium op de lenen van Gaasbeek*, samengesteld door Dr. J.C. Kort, valt te lezen, hebben de namen **Koppel** en **Bloemenweerd** in deze omgeving, op het moment dat respectievelijk in 1682 en 1706 vader en zoon Staets in beeld komen, reeds een zeer lange voorgeschiedenis: ...- 1395: *Kunigonde, dochter van Daam van Bloemenweerd, bij overdracht door haar vader voor haar huwelijk met Jan van Elingen, eventueel te komen op haar vader of Hendrik, diens zoon.* Voorts: 8-1-1398 *Jan van Elingen, bastaard van de leenheer, gehuwd met Kunigonde, dochter van Daam van Bloemenweerd, draagt 6 morgen over aan de leenheer, waarop in datzelfde jaar: 32 morgen, verminderd met 6 morgen in een kamp, genaamd Koppel.* Het leen is in de daaropvolgende 15e en 16e eeuw verscheidene malen gesplitst en soms in onderdelen weer in één hand gesteld. In de 17e eeuw komen onder de beleenden voor: 26-7-1600: *Jan Duijs Willemsz.*, 30-3-1653 *Jan Duijs bij dode van zijn vader*, 1658: *Nikolaas Duijs bij dode van Jan zijn neef (2 X)* Zie hiervoor bij **2. Blomswaard**. De naam Bloemenweerd was in de 17e eeuw al geleidelijk veranderd in Bloemswaert. In deze spelling werd de naam aangetroffen als substituut-schout.⁴⁷ Het gaat dan om beleningen waar zowel **Koppelrust** als **Blomswaard** uit voortkomen. Op bijgaande kaart uit 1832 (afb. 14) zijn beide aangegeven. Bij **Blomswaard** vormen herenhuis en boerenbehuizing één geheel, terwijl bij **Koppelrust** deze beide onderdelen van de buitenplaats een 130 meter uit elkaar staan. Omdat de lotgevallen van de bezitters (beheerders) van de diverse buitenplaatsen, invloed hebben op de wijze waarop met de buitenplaatsen wordt gehandeld, worden de buitenbezittingen staaksgewijze besproken. Zo behoren **Koppelrust**, **Blomswaard** en **Starnheim** rond 1800 tot de bezittingen van de nazaten van Theodorus de Jonge, gehuwd geweest met Clementia Staets; bevindt

De Ruige Boel zich dan nog steeds in handen van de familie De Pelichy, en is **Geyn Rust**, wegens verkoop in 1726 door de nazaten van Bernardo Henrico Staats, in vreemde handen overgegaan.

Het voert te ver hier ook de andere bezittingen, boerderijen en los land en de buiten Abcoude gelegen vaste goederen in hun eigendomswisselingen te volgen: E.e.a. blijft thans beperkt tot die objecten, die de omschrijving *Buitenplaats* verdienen. Het valt overigens te betreuren dat van deze buitenplaatsen in de archivalia geen gravures, zoals van de langs de Angstel gesitueerde objecten, zijn aangetroffen.

Een bijzondere buitenbezitting, buiten Abcoude gelegen, verdient nadere vermelding. Die is aangekocht door de erfgenamen van de beide broers, Gerardus Jacobus en Bernardo Henrico Staats als herbelegging van verkochte onder de last van fidei commiss vallende goederen, o.a. **Geyn Rust**. Het betrof echter meerdere verkopen, immers met de aankoop was f21.000,- gemoeid. Het was een *steenplaats* (steenbakkerij) *en erven met zijn Heere Huisinge, gelegen buyten Gouda op de Haastrechtse dijk beneden Haastrecht*.⁴⁸

In 1781 wordt terzake geconstateerd dat deze goederen gemeen blijven onder de erfgenamen van wijlen Vrouwe Johanna Clumper, weduwe van Gerardus Jacobus Staats (de jonge), die de tweede zoon was van Bernardo Henrico Staats. Hij overleed in 1773 te Amsterdam. De gemeen blijvende goederen zijn gesteld onder bewaring van de enige zoon van Vrouwe Clumper, Henrico Gerardzn. Staats, hetgeen betekent: weer verhuren wat onverhuurd is, reparaties verzorgen en lasten voldoen, alle huurpenningen innen en, teneinde alle vorderingen betaald te krijgen daarover, indien noodzakelijk, procederen; kortom bepalingen als gebruikelijk in gevallen waarbij de vaste goederen onder de last van fidei commiss. worden vererfd. Behalve een boerderij behoren hier ook diverse stukken los land in Abcoude en elders toe.⁴⁹

Mogelijk is voor de aankoop van de steenplaats ook verkocht een object dat nog niet geplaatst kon worden, zijnde een in 1725 *ten versoecke van Henrico en Gerardus Staats, zonen van Bernardo Henrico Staats* (inmiddels handelings bekwaam geworden) *geestimeert seeckere huysinge en erve, huysmanswooningh, bergh en schuyr, bepotinge en beplantinge, mistgaders de annexe landerijen tesamen groot 13 mergen, staande en gelegen in het Geyn in de Oostseyder polder, in huure gebruikt bij Huybert Janse van Daal, getaxeerd op f4.000,-* (Was dit soms **Velzenbosch**??).⁵⁰

Tevens werd op die datum getaxeerd 10 morgen land, gelegen in het Geyn, bij de *Buyten Entse Moolen* in de Oostzijder polder eveneens in huure gebruikt bij Huybert Janse van Daal., vermoedelijk met het oogmerk van verkoop.⁵¹

Voorts dient nog vermeld te worden dat in de beide eerste decennia van de 18e eeuw de weduwe van Bernardo Henrico diens affaire voortzet tesamen met Guillermo Niengh. Diverse akten getuigen daarvan.⁵²

Afb. 15 en 16.

1. De Coppel – Koppelrust

Wij zagen reeds dat Henrico Staets in 1682 de eigendom verkreeg van 6 morgen, *genaemt De Coppel*, door aankoop van Joost Taets van Amerongen (afb. 6). Het is verleidelijk hieronder de 6 morgen te verstaan, die in 1398 werden afgesplitst van een leen dat oorspronkelijk 32 morgen omvatte.

Aan welke van de nazaten van Henrico **De Coppel** bij de provisorische scheiding van 1692 werd toegedeeld valt door de summiere omschrijving van e.e.a. niet te determineren. Feit is dat blijkens het testament van Theodore George de Pelichy, *in huwelijk hebbende* Vrouwe Maria Gerarda Staats (1694-1739), dit echtpaar in 1720 nog op **De Coppel** verbleef.⁵³ Maria was de oudste dochter van Gerardus Jacobus Staats (1659-1706), die met Turksweert beleend werd in 1689, *na doode van zijn vader*.⁵⁴ Het echtpaar De Pelichy-Staats heeft enige jaren op **De Coppel** gewoond, getuige het feit dat hun zonen Jean Philippe en Adrianus Gérardus respectievelijk in 1716 en 1719 op de buitenplaats zijn geboren. Ook diverse notarieele akten werden in die jaren gepasseerd ten huize van Theodore de Pelichy, *even buyten Abcoude, Proosdye Gerecht*.⁵⁵

Theodore George de Pelichy (1679-1734), werd geboren in Amsterdam, waar het echtpaar Jean de Pelichy (de lakenkoopman) en Margaretha Staets woonde.⁵⁶ Hij had nog twee zusters, die beide ongehuwd zijn overleden, resp. in

1732 en 1774. Theodore verkoos een militaire loopbaan en werd, als luitenant-kolonel in dienst van de Spaanse Koning, tijdens de Eerste Successie-oorlog bij de slag bij Oudenaarden in 1708 zwaar gewond, doch herstelde van zijn verwondingen⁵⁷ (Aanvankelijk voor dood op het slagveld achtergelaten, was hij gedurende 50 dagen praktisch blind vanwege ernstige hoofdwonden). Hij was vervolgens betrokken bij de onderhandelingen, die in 1713 en 1714 leidden tot de Vredesverdragen van Utrecht, die de Spaanse successieoorlog beëindigden, en waarbij de Zuidelijke Nederlanden, zoals door een groot deel van de belligerenten werd beoogd, aan Oostenrijk toevielen.⁵⁸ Voor dit gebied werd een nieuwe Staten Generaal in het leven geroepen bij welke Theodore in dienst kwam. Hij werd in 1726, wegens zijn verdiensten, door Keizer Karel VI te Wenen in de adelstand verheven en verkreeg de erfelijke titel van baron, d.w.z. verervend aan de eerstgeboren zoon, hetgeen Koning Willem I later verruimde, zodat het niet langer het prerogatief was van de eerstgeboorte.⁵⁹

Theodore de Pelichy was in 1713 in Vianen getrouwd met Maria Gerarda Staats (afb. 15 en 16) die, ingevolge het overlijden van haar vader in 1706, Vrouwe van Turksweert was geworden.⁶⁰ Theodore werd zo vanaf 1713 ook Heer van Turksweert, welk bezit op het geslacht De Pelichy overging.

Gerardus Staats, de vader van Maria, was in 1692 getrouwd met Clementia Theresia Wittert (1669-1709), een telg uit een oud geslacht, dochter van Adriaen Wittert, Heer van Langebackersoord en Deyffelsbroeck.⁶¹ De afbeeldingen no 17 en 18 geven beide echtelieden weer. Leek het bij Henrico Staets nog alsof hij even in zijn daagse plunje uit het comptoir was weggelopen, zijn zoon en schoondochter zijn meer in overeenstemming met hun stand vereeuwigd, zoals ook de eerste echtgenote van Henrico, Geertruyd Hobbe (afb. 9).

Gerardus werd op 26 Mei 1690 ingeschreven als poorter van Amsterdam, bij welke vermelding de aantekening staat dat zijn vader Henrico dat ook was; die inschrijving werd echter niet aangetroffen.⁶²

In 1723, vrij kort vóór het huwelijk van de tweede dochter van Gerardus, Clementia Elisabeth Staats (1697-1765) met Theodorus de Jonge (1698-1765) (de enige volwassen geworden zoon van Hendrik Theodorus de Jonge en Helena Maria Staats), vond een provisionele boedelscheiding tussen de kinderen van Gerardus plaats.⁶³ **De Coppel** is bij die gelegenheid toegescheiden aan Clementia en Geertruyd Staats gezamenlijk, beide zusters van genoemde Maria Gerarda Staats. Geertruyd (1699-1750) is in 1750, ongehuwd zijnde, overleden in het huis Herengracht 464 op de hoek van de Spiegelstraat⁶⁴, zodat de eigendom van **De Coppel** uiteindelijk bleef bij Theodorus de Jonge en zijn echtgenote. Aan het hiervóór genoemde echtpaar De Pelichy-Staats werd bij die boedelscheiding de buitenplaats **De Ruige Boel** toegedeeld. Zie onder no 5. De toewijzing van **De Coppel** aan de zusters Clementia en Geertruyd Staats heeft

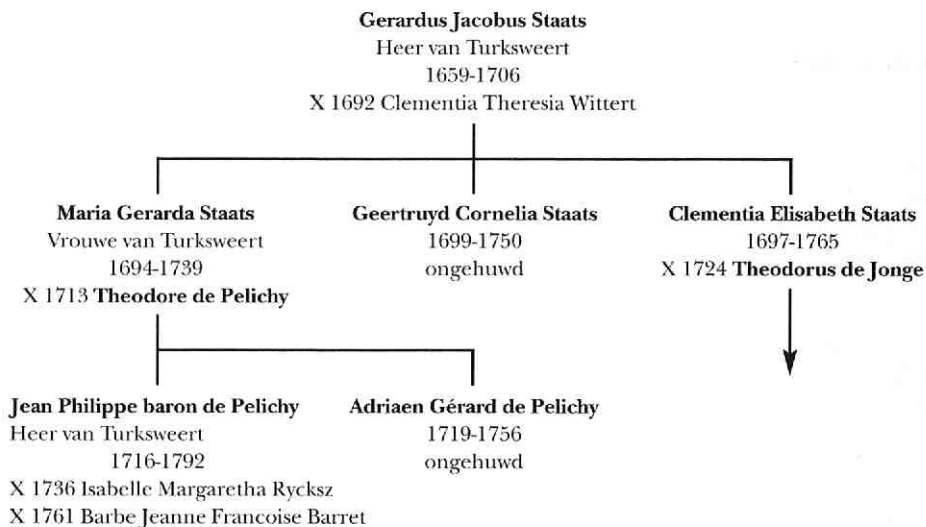

Ab. 17 en 18.

wel tot gevolg gehad dat het gezin De Pelichy-Staats in een andere huisvesting moest voorzien.

Zij kochten daartoe in 1724 een groot huis op een hoek van de Heerenstraat in Utrecht⁶⁵, een stad die Theodore tijdens de onderhandelingen over de Vrede van Utrecht en ook omdat zijn moeder daar woonde, goed had leren kennen. Zij hebben daar hun verdere leven gewoond en Theodore is in dat huis overleden.⁶⁶ In 1729 kochten zij bovendien *seeckere huizinge, erve, tuyn met de stallinge en koetshuys daer agter, staande en gelegen aan het St Jans Kerkhof*⁶⁷, in welk huis de oudste zoon, Jean Philippe, tot het overlijden van zijn eerste echtgenote in 1751 heeft gewoond. Daarna vertrok hij naar Brugge, waar hij een tiental jaren later burgemeester werd.⁶⁸ Het huis in de Heerenstraat schonk Maria in 1739, bij wijze van huwelijkscadeau aan haar jongste zoon, Adrianus Gerardus. In Juni van datzelfde jaar overleed zij.⁶⁹

Clementia en Geertruyd Staats hadden van de Hoge Overheid in 1721 een beschikking ontvangen waarbij zij ten behoeve van de bovengenoemde scheiding, die pas in 1723 zijn beslag kreeg, *veniam aetatis* meerderjarig verkaard waren.⁷⁰ In verband met de last van fidei commis. die op een aantal vaste goederen rustte werd bij de scheiding vastgesteld, dat ieder van de comparanten van de toegescheiden percelen de revenuen zou genieten en de lasten zou betalen.

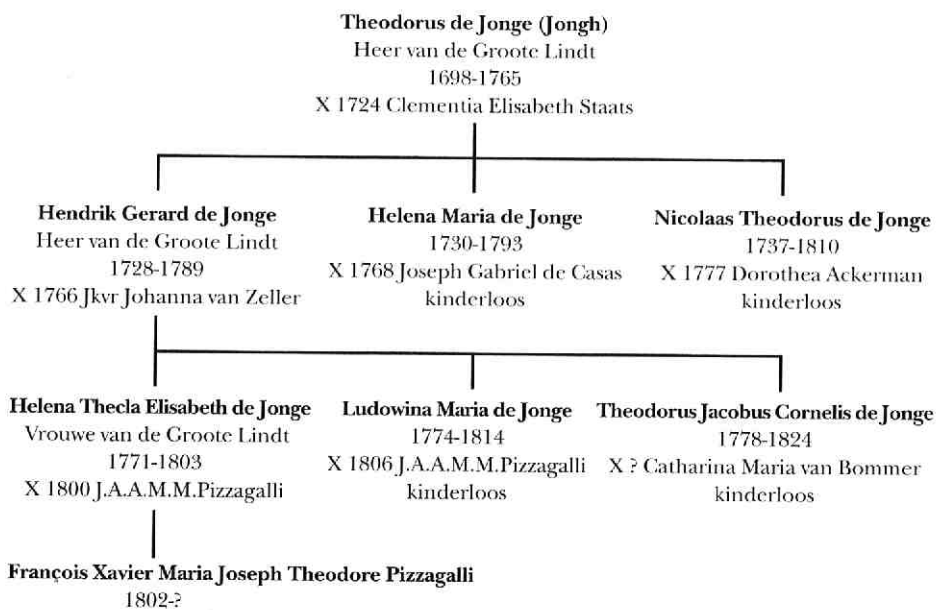
Nadat Clementia een jaar later was getrouwd met Theodorus de Jonge (de Jongh), heeft laatstgenoemde het beheer op zich genomen. In dat kader maakt Theodorus bij notarieele akte in 1735 bezwaar tegen een door het polderbestuur van de Waard en Asacker polder ingevoerde belasting en regeling inzake de bemaling, zulks omdat **De Coppel** niet in deze polder ligt, maar een eigen bemaling kent.⁷¹ Deze eigen bemaling werd blijkens het Groot Utrechts Placaatboek in 1755 beëindigd en zo kwam de buitenplaats later toch onder het waterbeheer van de genoemde polder.

In het beheer van de vele bezittingen, zowel in Abcoude, Ouderkerk, de West Bijlmer en de Demmerik, als ook in de Heerlijkheid De Grootte Lindt, zal Theodorus een dagtaak hebben gevonden. Contracten inzake koopmanschappen zijn niet aangetroffen, wel vele verhuringen van grond en opstallen.

Na het overlijden in 1765 van zowel Clementia als Theodorus in het 'familiehuis' Herengracht hoek Spiegelstraat, waar zij lange jaren hebben gewoond, vond een boedelscheiding plaats tussen hun drie kinderen.⁷² De Heerlijkheid De Grootte Lindt met de daarin gelegen eigendommen van Theodorus werd daarbij getaxeerd op f70.000,- (nu ongeveer 4 mln. euro), hetgeen vererfde aan de oudste zoon Henrico Gerardo de Jonge (1728-1789).⁷³ Ofschoon naast de eigendommen in Abcoude ook vaste goederen in Ouderkerk en de West Bijlmer polder tot de erfenis behoorden, heeft Henrico Gerardo, wegens de overwaarde van de Heerlijkheid, zijn zuster, Helena Maria de Jonge (1730-1793) en zijn broer Nicolaas Theodorus de Jonge (1737- 1810), financieel moeten compenseren. **De Coppel** bleef in gedeelde eigendom bij deze broer en zuster.⁷⁴

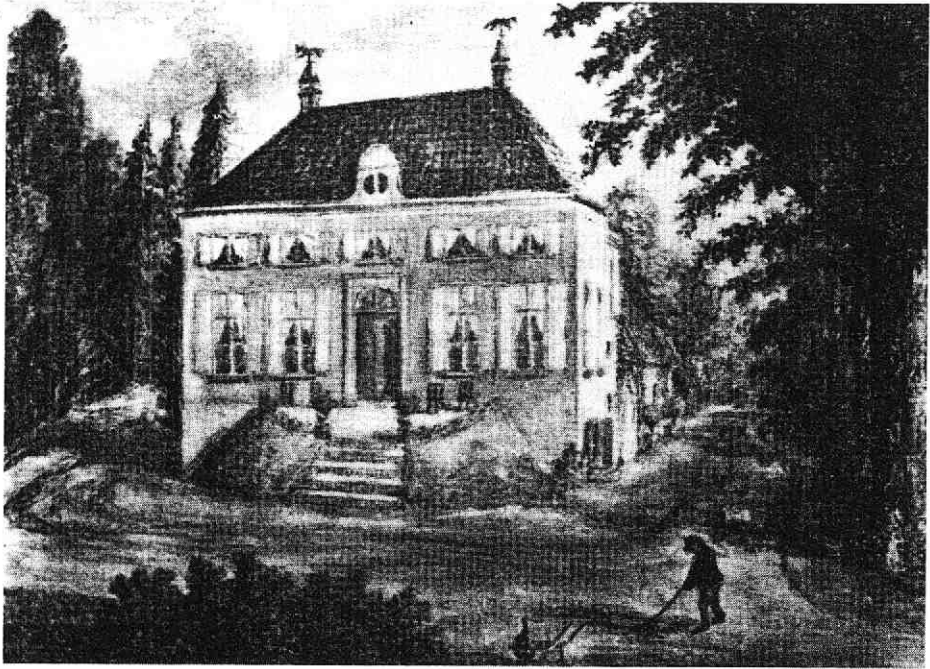
Die sluiten reeds in het volgende jaar een contract met Frans van Abswoude, Mr. timmerman te Abcoude, voor een ingrijpende verbetering en opknapbeurt van de diverse opstallen, de steiger, de schutting, de poort en diverse hekwerken.⁷⁵ Wanneer mevrouw Julia Tutein Nolthenius een eeuw later de buitenplaats betreft stelt zij vast, dat deze in twee perioden gebouwd lijkt.⁷⁶ De afb. no 19 van het huis, geeft hieromtrent weinig aanknopingspunten.

Helena en Nicolaas maken vermoedelijk beiden dankbaar gebruik van het in hun opdracht verbouwde herenhuis, immers dit blijft met de *thuynen en plantagien* buiten de verhuring wanneer de boerenopstallen en landerijen verhuurd worden.⁷⁷ Het geheel omvat dan, dankzij diverse aankopen van aanpalende landerijen, 16 morgen. Het oorspronkelijke bezit, zoals Henrico Staets dit in 1682 kocht, was slechts 6 morgen groot.

Helaas bleef het in 1768 gesloten huwelijk van Helena met de vier jaar oudere Joseph Gabriel de Casas (1726-1792, geboren in Victoria, Spanje), kinderloos, zoals ook Nicolaas in zijn in 1777 gesloten huwelijk met Dorothea Ackerman geen opgroeiende kinderen heeft gekend; zijn eerste echtgenote overleed in 1792.⁷⁸ Alleen hun oudste broer, Henrico Gerardo de Jonge, overleden in 1789 liet 3 volwassen geworden kinderen na: Helena Thecla Elisabeth de Jonge, Ludowina Maria de Jonge en Theodorus Jacobus Cornelis de Jonge. Nadat Hele-

Abb. 19.

na minder dan een jaar na haar echtgenoot, J.G. de Casas, in 1793 was overleden, kwam haar halve eigendom van **Koppelrust** middels een legaat in handen van de oudste dochter van haar broer, Helena Thecla Elisabeth de Jonge (1773-1803)⁷⁹, in 1800 getrouwd met Joseph Antonius Alexander Michael Maria Pizzagalli uit Milaan (1767-1823).⁸⁰ Het valt op dat de relaties, die Henrico Staets in de tweede helft van de 17e eeuw met Italië en Spanje onderhield, zich meer dan een eeuw later nog steeds lijken voort te zetten in echtgenoten uit Spanje en Italië. In het huis op de hoek van de Spiegelstraat behoorden ook een groot aantal 18e-eeuwse woordenboeken in de beide talen tot het inventaris.

Joseph Pizzagalli, de echtgenoot van de beide dochters van Hendrik Gerard de Jonge, woonde oorspronkelijk op het Singel, over de Doelen, waar in 1802 zijn zoon, Francois Xavier Maria Joseph Theodore, werd geboren en die gedoopt werd in de vlak naast hun huis gelegen kerk De Krijtberg.⁸¹ Na het overlijden van zijn eerste vrouw, Helena Thecla in 1803, is hij in het daarop volgende jaar met zijn zootje ingetrokken in het familiehuis Herengracht – hoek Spiegelstraat, waar Ludowina, die later zijn tweede vrouw werd, toen al woonde.⁸² Naast zijn participatie in de koopmans-affaire van Nicolaas de Jonge, die met zijn zwager, Theodorus J.C. de Jonge werd voortgezet, heeft hij tezamen met Joseph Ambrogio gedurende de speelseizoenen 1806-1807 en 1807-1808 van het toneelgebouw in de Amstelstraat de grote toneelzaal en de kleedkamers gehuurd voor het geven van Italiaanse opera's. In de zaal mochten toen geen stoven worden gebruikt en mocht niet worden gerookt teneinde de stembanden van de zangers te sparen.⁸³ In 1802 bracht Helena, gezamenlijk met haar oom Nicolaas, de buitenplaats in publieke veiling. Na ophouding ter veiling werd deze uit de hand gekocht door Jan Schorrenbergh.⁸⁴ Hij is een raadsman van de familie geweest en was tezamen met Nicolaas Theodorus de Jonge en Paulus Charlé aangewezen als voogd over de minderjarige kinderen van Henrico Gerardo de Jonge en diens echtgenote, Johanna van Zeller, terwijl de zuster van Henrico, Helena, na het overlijden van haar echtgenoot De Casas, hem ook aanwees als één der executeuren in haar nalatenschap.⁸⁵ Ook was hij door Nicolaas aangewezen als executeur-testamentair in diens boedel.⁸⁶

Wanneer deze Jan Schorrenbergh **Koppelrust** in 1810 opnieuw in veiling brengt⁸⁷ is de aanpalende buitenplaats **Blomswaard** inmiddels in handen gekomen van genoemde Joseph Pizzagalli, die samen met de broer van Helena Tecla, Theodorus Jacobus Cornelis de Jonge, 'genegotieerd' heeft en werd deze laatste, die dus zijn zwager was, eigenaar van **Koppelrust**.⁸⁸ Een jaar later, in 1811 had Jan Schorrenbergh een vijftal notarieele akten nodig om aan al zijn verplichtingen jegens de familie, terzake van zijn executeurschappen te voldoen.⁸⁹ Theodorus overleed, nadat hij twee maal zijn echtgenote ten grave had moeten brengen in 1824 kinderloos in het familiehuis Herengracht, hoek Spie-

gelstraat. Hij was daarheen verhuisd toen duidelijk was dat Joseph Pizzagalli niet meer terug zou komen. Joseph Pizzagalli is, na een aantal jaren in Italië wgens geestesziekte te zijn verpleegd, daar in 1823 overleden.⁹⁰

In 1822 verkochten Theodorus en zijn echtgenote **Koppelrust** aan de inspecteur der Registratie en Domeinen in de Provincie Noord Holland, Cornelis de Roon.⁹¹ Door vererving via de familie van diens echtgenote, Anna Boon, kwam de eigendom van de buitenplaats in bezit van Catharina Adriana Boon, echtgenote van Jacobus Johannes de Jonge, rustend predikant der Herv. Gem. te Oud Alblas, die ook op de buitenplaats heeft gewoond.⁹² Zij heeft met nog een andere rechthebbende de buitenplaats in 1844 laten veilen.⁹³

De beschrijving in 1844 luidt: *de buitenplaats Koppelrust met desselfs heerenhuizinge gemerkt 123, erve en grond, tuinmanswoning, koetshuis, stalling, koepel, schuur en verdere getimmerten, vijvers en goudvischkom, alsmede een bouwmanswoning, hooiberg, slingerbosschen, boomgaard, moes- en bloem-tuinen, bepotinge en beplantinge en de daarbij behorende landerijen, staande en gelegen nabij het dorp Abcoude, onder derzelver eigene bedijking en bekading met een vischkom bij het hek van de Plaats, strekkende van de Winkeldijk langs de wijk tusschen deze Plaats en de landen van het voormalig Slot van Abcoude, voorts langs het vaarwater (De Angstel) tot aan de Kerk- of Hulksbrug, vandaar met de zoogenaamden Koppeldijk, aan deze Plaats behorende, tot aan de voorschreven Winkeldijk toe, tezamen groot 14 bunder 33 roeden en 26 ellen.*

E.e.a. werd gekocht door twee broers, Joost Brouwer, logementhouder te Abcoude, en Gerrit Brouwer, veehouder in deze plaats, waarna het huis een maand later werd doorverkocht aan Julia Tutein, weduwe van Willem Hendrik Nolthenius, die in Amsterdam op de Keizersgracht bij de Muiderstraat woonde.⁹⁴ De landerijen bleven bij de heren Brouwer. In de jaren 1855-1860 volgden enkele verkopen van het huis elkaar snel op, waarna in 1861 in een notarieele akte wordt gesproken over *de plattegrond van de afgebroken hofstede.*

Zo was de eigendom van de buitenplaatsen **Koppelrust** en **Blomswaard** overgegaan op de beide dochters van Hendrik Gerardus De Jonge, die beiden immers getrouwd zijn geweest met Joseph Pizzagalli. Diens zoon François was de enige erfgenaam van het echtpaar De Jonge-Staats.⁹⁵ De forse kapitalen die deze jongeman aldus ten deel vielen verdwenen met hem naar Italië, waar zijn vader reeds in 1823 was overleden.

2. Blomswaard; tijdelijk Dorpsigt geheten; een liefdesnestje?

De eerste gegevens inzake **Blomswaard** in relatie tot het geslacht Staats zijn even summier als bij **De Coppel** moest worden geconstateerd. Dankzij een aantal akten uit de jaren 20 van de 18e eeuw werd duidelijk dat Gerardus Jacobus Staats kort voor zijn overlijden, 1706, met Cornelis Claes Duys uit Durgerdam

was overeengekomen *een bruyckweer lands met syn huysinge, berg en schuyl, benaemd Blomsweert*, groot 11 morgen en 2 hont, gelegen in de Assacker polder bij de *Hulckxbrugge*, te zullen kopen.⁹⁶ Zijn weduwe, Clementia Wittert rondde tezamen met Hendrik Theodorus de Jonge, respectievelijk voorgdesse en voogd, deze koop af ten behoeve van de drie onmondige kinderen. Geheel geregeld was e.e.a. daarmee niet. Clementia overleed in 1709. Het recht van nakoop werd eerst in 1725 voldaan en in 1728 werd pas definitief bepaald dat deze eigendommen waren toegescheiden aan Clementia Elisabeth Staats, in huwelijk hebbende Theodorus de Jonge, en Geertruyd Cornelia Staats gezamenlijk.⁹⁷

Cornelis Duys was aan het begin van de 18e eeuw Burgemeester van Ransdorp, maar als woonplaats wordt Durgerdam genoemd. Wij kunnen dit zien als een summier aanduiding van de relatie met de bij de leengoederen genoemde Jan Duijs Jansz te Durgerdam en Nikolaas Duijs Jansz (1658 t/m 1660). Bovendien heeft Jan Duys Jansz, *coopman tot Amsterdam in 1649 gekogt 12 1/2 mergen lants* in de Proosdylanden, waarvoor hij f8.000,- betaalde, hetgeen er op wijst dat dit meer was dan een eenvoudige boerenhofstede.⁹⁸

Theodorus de Jonge (de Jongh), Heer van de Groote Lindt, had in de 18e eeuw vrij veel vaste goederen in Abcoude en omgeving in beheer. Naast diverse boerderijen buiten Abcoude, o.a. in de Demmerick, Ouderkerk en de West Bijlmer polder, had hij, behalve de reeds genoemde buitenplaats **De Coppel**, de van zijn vader geërfd buitenplaats of hereboerderij **Starnheim** (zie onder 3.) en **Blomsweert**, door zijn echtgenote bij vererving verworven, onder zijn beheer. De naam **Dorpsigt** is eerst geleidelijk na 1749 in gebruik gekomen. Wanneer aan dit geheel een heerschapshuis werd toegevoegd is onduidelijk. In 1766 is wel sprake van een buitenplaats en wordt het **Heerenhuis op Dorpsigt** afzonderlijk vermeld. De boerenwoning stond aan het herenhuis vastgebouwd, van de weg (zandpad) af gezien achter het herenhuis.⁹⁹

In tegenstelling tot de overige objecten, die Theodorus verhuurde, veelal de heerschapshuizinge en de boerenbehuizing met het land aan twee verschillende personen, nam hij voor het toezicht op de *bouwerije van de hofstede*, in 1749 Grietje Janse van Schaick, gesepareerde echtgenote van Steeven Janse de Haan, in dienst:

Door hen is aengegaen en opgericht seeker contract, waarbij tussen hem, eerste, en haer, tweede comparant geconvenieerd en overeengekoomen is dat sy, tweede comparant, op de hofsteede en landerijen genaemt ..... (niet ingevuld) van de heere eerste comparant soude waerneemen de bouwerije voor reekening van de heere eerste comparant, soodanig en op sulken voet en wyze en met sodanige verdere qualificatie en authorisatie als in den briede bij hetelve contract staat uytgedrukt met verdere byvoeginge dat de tweede comparant soude gehouden syn daarvan jaerlyks aan den heere eerste comparant behoorlijk reekening en verantwoording te doen. Wyders, dat de tweede comparant voor het waerneemen van

*de bouwerye jaerlijks sal genieten ende by de afrekeningen gevalideerd worden een somma van f600.*¹⁰⁰

Gerekend met een factor van 50 à 60 in euro's, een niet onaantrekkelijk inkomen, hoewel zij daarvan ook de knecht en de dienstmaagden moest betalen.

Onder 'waerneemen van de bouwerye' moet hier verstaan worden de leiding van het boerenbedrijf t.a.v. de productie en verkoop van melk en kaas, alsmede de in en verkoop van het vee. Zij had daarvoor een knecht en dienstmaagden in dienst.

Enigszins doorzichtig wordt dit contract, dat Grietje van Schaick administratieve verplichtingen oplegt, als blijkt dat Grietje dit contract ondertekende met een kruisje!!

Na een halfjaar verzoekt zij Theodorus dan ook haar te ontslaan van deze administratieve verplichtingen *daer sy niet al te veel ter penne synde en niet in staet synde om de onmagtige, quaedwillige of delayerende debiteuren om betalinge te kunnen na-loopen of door middelen van regten daertoe te constringeeren.*¹⁰¹ Theodorus excuseert, *bevrydt en ontslaet haer grasiouselyck* van deze verplichtingen, zonder evenwel het overeengekomen salaris te veranderen.¹⁰²

Dorpsigt

In de akten van na 1749 wordt over de opstal steeds gesproken van *De Hofsteede Dorpsigt*; in de akte van 1749 is de naam van de hofstede niet ingevuld. Voor wat betreft de 'vergoeding' van f600,- per jaar, die Theodorus aan Grietje van Schaick toezegt: deze kan vergeleken worden met de huursom die Theodorus bij boerderijen van vergelijkbare omvang ontving, nl. f450,- a f500,- per jaar. Theodorus heeft zich in de loop der jaren veelvuldig tot een notaris moeten wenden teneinde lopende huurcontracten te verlengen, dan wel met nieuwe huurders contracten af te sluiten. Bij een van deze gelegenheden, in 1758, nam hij Paulus van Croonenberg, *syn dienstknegt op de boerderye, behandelt en geadmini-streert wordende door Grietje van Schaick, weduwe van Steeven de Haan* (de officieele lezing van het arrangement moest hoog gehouden worden), mee, teneinde een akte door deze knecht te doen opmaken en ondertekenen dat *hem comparant* (de dienstknecht) *met de uysterste bevreemdinge is voorgekoomen, dat Ariaentje de Coster, geweeseene dienstmaegt by voornoemde Grietje van Schaick, heeft wytgebragt en hem comparant ten laste gelegd, dat hy teegens haer, Ariaentje de Coster, soude gesegt hebben dat de voornoemde Heere van de Grootte Lindt vleeschelyke gemeenschap met gemelde Grietje van Schaick hield en pleegde; dat hy comparant om sulke leugen en laster ten allen tyde voor te koomen enof te myden, bekende en verklaerde voor de opregte waerheyd, ten versoeke van opgemelde Grietje van Schaick, dat hy comparant sulks nooyt gedagt en nog veel minder gesegt heeft en sulks van alle tyden ook bereyd (is) nader met solemneele eede te sterken.*¹⁰³

Mede getuige is Dirk Schut, tuynman op de Hofstede de Coppel.
(In die oude tijden sprak men bij de bedoelde gedragingen van **over de bezemsteel springen.**)

Deze poging van Theodorus om zijn blazen schoon te vegeen heeft niet veel geholpen. Al eerder, in 1751, krijgt hij, bij zijn pogingen om tot poldermeester van Baambrugge-Oostzijds te worden benoemd, nul op het request.¹⁰⁴ Als doekje voor het bloeden wordt gesteld dat hij als goed katholiek niet kan worden benoemd in bestuurlijke functies. Theodorus wist wel beter: de functie van poldermeester behoorde niet tot de uitgesloten ambten; zijn vader, zo mogelijk een nog beter Katholiek, was wel poldermeester in Abcoude, en later ook zijn zoon Henrico Gerardo de Jonge.¹⁰⁵

Wanneer in 1765 de krachten van zowel Theodorus als van zijn echtgenote verminderen – in Maart van dat jaar ondertekende hij een huurcontract met een kruisje *weegens swakheyd van syn hand* – neemt hij het initiatief om duidelijkheid te verschaffen. Op 31 Mei 1765, nog juist 3 dagen voor het overlijden van Clementia Staats, zijn echtgenote, wordt een akte opgemaakt bij de Abcoude notaris Tredee: de gang van zaken tussen hem en Grietje van Schaick wordt summier weergegeven met als eindresultaat dat hij reeds f4.000,- had betaald en nog f5.000,- aan Grietje schuldig was omdat zij de afrekening hadden laten slossen. *Hiervan is verder geen papieren. By onverhoopte aflyvigheyd van de eerste comparant (Theodorus) soude daervan door desselfs erfgenaemen ligtelyk een verkeerde sustenne ofte besluyt konnen worden gemaekt en selfs proces soude kunnen ontstaen.*¹⁰⁶

Het contract werd deswege beëindigd verklaard en een regeling voor de betaling van de schuld werd vastgelegd. Theodorus tekent, dan 67 jaar oud, met een wel zeer beverige hand. Bij een latere acte noteert de notaris: *Dit merk gestelt by de heer comparant, Theodorus de Jongh, welke vermits swaare beeving in de handen niet anders heeft kunnen teekenen.*¹⁰⁷

Theodorus is op 6 December 1765 te Amsterdam in het huis Herengracht hoek Spiegelstraat overleden, waarbij hij drie kinderen naliet: Hendricus Gerardus, Helena Maria en Nicolaas Theodorus de Jonge. De kinderen vaardigden 13 dagen later twee personen alsmede notaris Tredec af naar **Dorpsigt**, teneinde zich toegang te verschaffen tot dat deel van het herenhuis, dat door Grietje van Schaick werd bewoond.¹⁰⁸ Daarbij bleek dat in haar deel als eigendommen van Theodorus nog aanwezig waren: *een geschilderde schrijfflessenaar met vier onderladen, die toegesloten waren en bij die gelegenheid verzegeld werden, en voorts vier paardestaartkwasten, een zweep en een oude hoed.*¹⁰⁹

Het heeft de kinderen van Theodorus nog genoeg moeite gekost om de relatie met Grietje van Schaick te beëindigen. Ze is tenslotte met een afkoopsom van f10.000,- (!) tevreden gesteld onder de voorwaarde dat zij de boerderij op zeer korte termijn zou verlaten.¹¹⁰ Dit heeft effect gehad, immers reeds een half jaar

na het overlijden van zijn vader verhuurde de oudste zoon, mede namens zijn broer en zuster de boerderij met 13 1/2 morgen wei en hooiland alsmede *het herenhuis tot deze Plaats behorende*, voor de tijd van een jaar.¹¹¹

Twee maanden later komen de kinderen tot de boedelscheiding, waarover bij de behandeling van **Koppelrust** reeds werd gesproken. **Dorpsigt** werd daarbij toegescheiden aan de dochter, Helena Maria de Jonge, wonende te Amsterdam in het huis van haar ouders, Herengracht hoek Spiegelstraat.¹¹² Helena verlengde een jaar later het door haar broer gesloten huurcontract van **Dorpsigt**, waarbij zij echter het herenhuis van de buitenplaats met alle kamers, zolders en keuken, benevens ook de twee tuintjes, terug huurt. Getuige bij deze akte is Frans van Abswoude, meestertimmerman te Abcoude, die vele zaken voor de familie regelt.¹¹³

In 1768 liet Helena Maria, dat jaar getrouwd met Joseph Gabriel de Casas, geboren te Victoria in Spanje (1726-1792) later dat jaar **Dorpsigt**, samen met een aantal andere aan haar toegescheiden eigendommen, overboeken op haar echtgenoot.¹¹⁴ Wellicht is haar gezichtsvermogen dan al aan het afnemen; later moest zij haar testament met een kruisje – eerder een inktvlek – ondertekenen, *vermits comparante door ziekte en het misschen van haar gezicht niet kon schrijven*.¹¹⁵

Eerst bij de taxatie in 1766 werd een voor die tijd nauwkeurige omschrijving van de ligging van dit buiten gegeven: *staande en gelegen in de Waard en Assacker polder, strekkende met het voorlandje van het zandpad zuidwaards op tot de weduwe Cornelis Boudt c.s., belend ten oosten, met den Hamcamp, de Kleidijk en ten westen de erven Pieter Gijzen Schouten, mitsgaders nog 2 1/2 morgen, genaamd de Hamcamp, oostwaards en annex de voorschreven 11 morgen*. (Opgemerkt moet worden dat de naam **Hamcamp** ook reeds in de leenregisters voorkomt bij de eerder genoemde beleningen (1554).¹¹⁶

Het echtpaar De Casas-De Jonge bleef kinderloos. Joseph de Casas overleed in 1792, waarna zijn echtgenote op 21 Januari 1793, 5 dagen vóór haar overlijden, haar testament opmaakte.¹¹⁷ Dit begint met een groot aantal legaten, o.a. aan de broer van haar man, Pierre Michel de Casas f50.000,- en aan haar neef Facundo de Casas de affaire van haar man, *het comptoir van negotie onder de firma De Casas en Comp*, waarvan het balanstotaal eind 1793 sloot op het formidabele bedrag van f456.773,- Later vertrok deze neef naar Spanje, waarmee ook de firma De Casas en Comp handel dreef. Tot een afrekening met de erven van Helena Maria de Jonge kwam het niet.¹¹⁸ **Blomswaard** legateerde zij, tezamen met de halve eigendom van **Koppelrust**, aan de oudste dochter van haar inmiddels overleden broer, Helena Thecla Elisabeth de Jonge, terwijl **Starnheim** werd legateerd aan diens jongste dochter, Ludowina Maria de Jonge. Deze bezittingen worden niet gedetailleerd omschreven; **Koppelrust** en **Blomswaard** worden *hofsteede* genoemd, terwijl **Starnheim** wordt omschreven als *boerderij*.¹¹⁹

De naam Blomswaard keert terug

In de boedelscheiding van Helena, weduwe van J.G. de Casas, die dateert uit 1798, werd **Blomswaard** nauwkeuriger omschreven.¹²⁰ Deze omschrijving is geheel in overeenstemming met die van **Dorpsigt** uit 1766, zodat duidelijk is dat Theodorus dit voor hem bijzondere bezit na 1749 een andere naam heeft willen geven. De boerenhuizing werd sinds 1766 met de aanhorige landerijen verhuurd, terwijl het herenhuis voor eigen gebruik bleef tot na het overlijden van Ludowina Maria de Jonge.

Helena Thecla de Jonge, kwam zo in 1798 in het bezit van **Blomswaard**. Haar man, Joseph Pizzagalli, heeft vanuit het huis Herengracht hoek Spiegelstraat handel gedreven met de broer van Helena Thecla, Theodorus Jacobus Cornelis de Jonge, onder de firmanaam Pizzagalli de Jonge & Co.¹²¹ Op een dagboekblad heeft Christiaan Andriessen ons door een gewassen pentekening een kijkje gegund in het comptoir van de heer Pizzagalli (afb. 20). Hij overleed in Triëst.

Na het overlijden van Helena Thecla in 1803 kwam **Blomswaard** in handen van haar weduwnaar, die immers in 1806 hertrouwde met haar zuster Ludowina Maria. Eerst tijdens de langdurige afwezigheid van Joseph Pizzagalli in Italië werd het herenhuis ook verhuurd. In 1823 woonde daar Jan Floris Hendrik Carel graaf Nassau La Lecq, Ridder in de Militaire Willemsorde, met zijn vrouw.¹²²

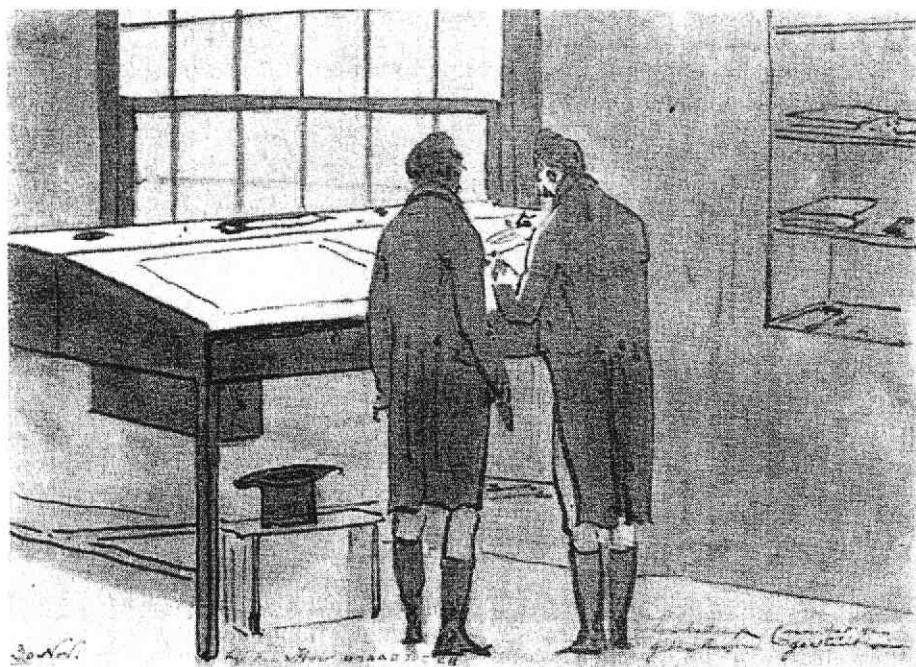
In 1825 werd **Blomswaard** verkocht aan Johannes Theodorus Knuppelder, rentenier, collectioneur van de Kon. Ned. Loterij, wonende aan het Singel te Amsterdam.¹²³ Uit de veilingpapieren: *veiling van de buitenplaats Blomsweerd met zijn dubbele heerenhuizinge, thuynmans-woning, koetshuis en paardenstal, menagerie, broeyeryen, moestuinen, boomgaard en Engelsch plantsoen, lanen, bosschen, vijvers en anderszins met een stuk voorgrond, zijnde mede beplant met Engelsch plantsoen en overig moesland*. Enkele jaren later is Johannes Knuppelder naar Kennemerland verhuisd¹²⁴ waar hij in 1832 een contract afsloot met twee slopers uit Haarlem, die alle opstallen amoveerden.¹²⁵ De grond werd daarna benut als *bouwland* (agrarisch gebruik), hetgeen tot 1882 duurde.

In dat jaar werd begonnen met de bouw van het Gemeente-/Polderhuis van Abcoude-Proosdij, gereed gekomen in 1883, dat thans de kern vormt van het sindsdien omvangrijker geworden Gemeentehuis van Abcoude-Baambrugge. Deze kern werd gebouwd op vrijwel exact de plaats waar **Blomswaard** heeft gestaan.

3. Starnheim

Deze buitenplaats dankt zijn bezit bij de familie niet aan de investeringen van Henrico Staets, maar is ingebracht door diens stiefzoon, tevens schoonzoon Hendrik Theodorus de Jonge (1668-1728).

Uit een reeks van akten, daterend uit de jaren 1715 en 1716¹²⁶, blijkt dat Hen-

'30 Nov. Bij den Heer Pizzagalli. Het hatelijk character van G. ten Hoopen gestuit.
Gewassen pentekening van Christiaan Andriessen. Coll. Mr. Chr. P. van Eeghen.

Afb. 20.

drik de Jonge, eerst *seeckere hoffsteede, genaemt Starrenheym met syn heerschapshuys, bepotinge en beplantinge, boerehuys, bergh en schuyr, schuytenhuys, hoenderhocken, duivehocken, erve en tuyn, boomgaard, bepotinge en beplantinge, mitsgaders de daarby aengehorende landeryen, gelegen aen 't Buyten Eynt in het Geyn in de Oostsyder polder, groot 16 mergen*, heeft gekocht. Door de aankoop van diverse aanpalende percelen zonder bebouwing heeft Hendrik dit bezit kunnen vergroten tot 37 $\frac{1}{2}$ morgen.¹²⁷

De eigenares, van wie Hendrik de oorspronkelijke buitenplaats kocht, was Anna Duym, weduwe van Jan Rotman.¹²⁸ Op dit goed rustten twee hypotheken, afgesloten in 1691, groot f4.000,- en f3.000,- door haar afgesloten bij haar schoonzuster Catharina Rotman, *weduwe van Willem Dix saliger*. Het bestond uit een heerschapshuizinge met daaraan vastgebouwd de stallen. Aan de westzijde, waarschijnlijk op korte afstand bevond zich de boerenwoning. In het boek *Het Gein, levensloop van een rivier* (1998), is de plattegrond van de huidige toestand te vinden.

Afb. 21.

Theodorus de Jonge werd door vererving ook van deze buitenplaats de eigenaar, waarbij blijkt dat hij wel de boerenopstallen en de landerijen verhuurde, maar het heerschapshuis, dat niet groot was, aan zich hield. De huurcontracten werden door de notaris meestal afgesloten op de hofstede **De Coppel**.¹²⁹

Uit een in 1761 afgesloten huurcontract blijkt dat de huurder van de boerenopstallen een kamer van het heerschapshuis, gelegen naar het dorp toe (d.w.z. aan de westzijde), in gebruik mocht nemen en ook de zolder.¹³⁰ Dit contract werd met Dirk Stik afgesloten voor 8 jaar en ging na die termijn, in 1770, over op diens zoon Jan. Theodorus de Jongh is dan al overleden, en de aan zijn dochter Helena Maria toegescheiden eigendom werd kort na haar huwelijk met Joseph Gabriel de Casas op diens naam overgeboekt.

Nadat deze beide echtelieden in 1792 en 1793 waren overleden, kwam **Starnheim**, op dezelfde wijze als **Blomswaard**, namelijk middels een legaat, in handen van de jongste dochter van Hendrik Gerard Ludowina Maria de Jonge, die het huurcontract met andere huurders ongewijzigd voortzette.¹³¹ Na het overlijden van haar zuster Helena Thecla Elisabeth de Jonge, die o.a. **Blomswaard** naliet, verkocht Ludowina op een publieke veiling **Starnheim** aan Gerrit Rinses Voormeulen, vermeld als notaris te Rinsmageest (Friesland).¹³² Hij heeft in Abcoude en Baambrugge diverse eigendommen verworven, o.a. heeft hij een rol

Afb. 22.

gespeeld bij de gebeurtenissen rond **Ipenburg** (1807-1820).¹³³ Anders dan bij deze hofstede, waarvan hij in 1820 zijn aandeel verkocht, vererfde **Starnheim** aan zijn dochter, Froukje Boekeren-Voormeulen.

Het is dan al lang een boerenhofstede, maar wel een met een bijzonder karakter. Wat in de jaren 1716 als heerschapshuis werd omschreven, waarbij dan een afzonderlijk boerenhuis werd vermeld, is een eeuw later een boerenwoning met allure geworden. Dit is geleidelijk gegaan: aanvankelijk was alleen de kamer aan de westzijde met enige bijruimten bij de boer in gebruik (van midden 18e eeuw tot in 1800).¹³⁴ De huidige voorgevel, die een 18e-eeuwse uitstraling heeft (afb. 21), lijkt een oudere voorgevel te hebben vervangen. In het verbindingsmuurtje naar de aanbouw aan de naar het dorp gerichte zijde, waar oudtijds de boerenbehuizing stond, is een grote steen ingemetseld (afb. 22), waar-

in o.a. het wapen van Muiden voorkomt en het jaartal 1646. Deze enigszins raadselachtige gevelsteen heeft reeds tot vele speculaties en veronderstellingen geleid, waaromtrent het laatste woord nog wel niet gezegd zal zijn. Het onderhavige onderzoek heeft daar geen nieuw licht op kunnen werpen.

In 1833 geraakte de boerenhofstede **Starnheim**, door verkoop namens Froukje Boekeren-Voormeulen, in handen van de van **Postwijk** bekende mevrouw Zeelt¹³⁵ en kwam na haar overlijden in 1865 in het bezit van de in Abcoude bekende familie van agrariërs: Schoenmaker.¹³⁶

4. Geyn Rust – Geinrust

Volgens het reeds genoemde boek *Het Gein* behoorde het perceel, waarop **Gein Rust** stond, in 1652 aan de erven van Arent van der Hem, een katholieke Amsterdammer, die door keizer Ferdinand II van Oostenrijk in de adelstand was verheven, vanwege zijn optreden tegen de ketterij. Arent is echter eerst in 1656 overleden, nalatende 4 kinderen.¹³⁷ Hij was de zoon van Harman Ysbrantse Hem, geboren in 1547, korenkoper te Amsterdam. Van keizer Ferdinand III verkreeg Arent in 1638 de Heerlijkheid Nedersteyn, Corl en Hildeprant.¹³⁸ Bij gevolg liet hij zich sindsdien Jonker Arnold van der Hem, Ridder, Heer van Nedersteyn enz noemen.¹³⁹ Op 31 Maart 1675 gaf Gerard van der Hem, Heer van Nedersteyn – derhalve een zoon van Jonker Arnold – procuratie aan Renes van Wykx ten behoeve van de verkoop, en kwam e.e.a. in handen van Henrico Staets, die evenzeer als goed katholiek bekend stond.¹⁴⁰

In 1692, bij de taxaties van de eigendommen van Henrico Staets wordt **Gein Rust** omschreven als: *20 morgen, huis en hofstede, mitsgaders plantage, nagelaten bij Henricus Johannes Staets*.¹⁴¹ De vermelding op de kaart van Gerrit Drogenham uit 1700: *Heer Staets syn Plaats*, geeft aan dat het dan reeds een buitenplaats is. Deze werd blijkbaar, na het overlijden van de mannelijke nazaten in 1705-1706, verhuurd: immers volgens *Het Gein* bracht familie van Jeronimus Velters (die haar naam aan de aan de overzijde van het Gein gelegen Velterslaan gaf), nl. het schoonzusje van Jeronimus met haar echtgenoot, Alexander Levinstone, in 1707 en daarna, de zomer op **Gein Rust** door.¹⁴²

Twee estimaties, respectievelijk uit 1719 en 1721 spreken van $\frac{1}{8}$ part in een hofstede, gen. **Geyn Rust**, nagelaten bij Helena Maria Staets.¹⁴³ Dit was de oudste dochter van Bernardo Henrico Staets; laatstgenoemde heeft vier kinderen gehad, twee zonen en twee dochters, zodat moet worden geconstateerd dat **Geyn Rust** bij de boedelscheiding van 1692 ten name van twee kinderen van Henrico Staets is gesteld. Gezien het verdere verloop bij de eigendomswisselingen zal dit de broer van Bernardo, Gerardus Jacobus, die in 1706 overleed, zijn geweest.

In 1726 werd **Gein Rust** door Henrico Staets, poorter van Amsterdam *by ede van 28-06-1736* en oudste zoon van Bernardo Henrico Staets, mede namens zijn

jongere broer Gerardus Jacobus Staats en zijn moeder Clementia Hendrina van Rhemen, verkocht aan Zeger Crap¹⁴⁴, die daarvan weinig genoeg zal hebben gehad. Reeds één jaar later werd de buitenplaats door diens weduwe en haar zoon, Pieter Constant Krab verkocht aan Ewaldus Deodatie.¹⁴⁵ De genoemde broers Staats, zonen van Bernardo, verloren met de verkoop van **Geyn Rust** de eigendom van een buitenplaats in Abcoude. Hoewel zij nog gedurende de gehele 18e eeuw boerderijen in Abcoude-Baambrugge in bezit hadden, en zij deswege in de op Abcoude betrekking hebbende archivalia zijn terug te vinden, worden hun wederwaardigheden hier verder niet vermeld.

Tien jaar later blijkt Matthys Romswinkel (1695-1747) **Geyn Rust** te hebben gekocht van een makelaar, Mattheus Last, met 19 morgen en 500 roeden.¹⁴⁶ Matthys, kanunnik van Oud Munster en ritmeester van de kurassiers, was handelaar in Spaanse wol, gevestigd in Amsterdam, en was een zoon van Matthijs Romswinkel, geboren te Mühlheim 1647¹⁴⁷, die in 1693 de hofstede **Ruygenhoff** te Loenen aan de Vecht kocht (in 1830 bij **Nieuwerhoek** getrokken). Ook stond de, aan de Amstel tussen **Amstelrust** en de Kalfjeslaan gesitueerde buitenplaats **Pingelenburg**, rond 1730 op naam van Matthys Romswinkel, niet duidelijk is of hier de vader, dan wel de zoon bedoeld is; gezien de leeftijden mogen wij aannemen dat het de zoon was.¹⁴⁸ Zoon Matthijs was geboren in Amsterdam en woonde op de Herengracht. Na diens overlijden kwam **Geyn Rust** in handen van zijn weduwe, Constantia Elout (1692-1753). Hun enig kind, Anna Constantia Romswinkel (1728-1778), erfde de buitenplaats in 1753.¹⁴⁹ Zij was in 1748 getrouwd met Mr Gysbert van der Hoop (1721-1783), die zijn schoonvader reeds was opgevolgd in diens wolhandel.¹⁵⁰

Geyn Rust bleef tot 1780 in het bezit van deze familie. In dat jaar, betrekkelijk kort voor zijn overlijden verkocht Gysbert van der Hoop **Geyn Rust** aan Jean Lepeltak (1750-1807).¹⁵¹ Deze domineeszoon was koopman te Amsterdam en juist twee jaar tevoren getrouwd met Sara Sandrina Matthes. De buitenplaats omvatte 22 morgen doch kende behalve het heerschapshuis wel een tuinmanswoning maar geen boerenbehuizing. Jean Lepeltak was een telg uit het oude Amsterdamse geslacht Lepeltack, dat tengevolge van de alteratie in 1578 niet langer voor bestuurlijke taken als gemeenteraad of schepen in aanmerking kon komen, maar waarvan leden zich later bij de Gereformeerde Kerk aansloten.¹⁵²

In 1817 is **Geyn Rust** geamoveerd en werden de door afbraak vrijgekomen materialen en ook 30 eikebomen, 48 beukebomen en een partij beukehaagstammen verkocht voor f511,60.¹⁵³ Zo was de grond van **Geyn Rust** weer gereed voor agrarisch gebruik. Wat aan de buitenplaats nog herinnert is het nu als Laantje van Lepeltak, ook wel Laantje van Snoek, bekend staande, aan de zuidzijde van de buitenplaats gesitueerde, pad dat toegang moest blijven geven tot de landerijen achter de buitenplaats.

5. De Ruige Boel

De Ruige Boel was de derde buitenplaats die Henrico Staets in 1687 aan zijn kinderen naliet.

De verwikkelingen rond de last van fidei commiss hadden geleid tot het al eerder genoemde Schepenvonnis uit 1719, bij de afwikkeling waarvan naast Margaretha Staets, weduwe van Jean de Pelichy (1632-1698), ook haar beide dochters, Maria Lucia en Jacoba Françoise optraden. Haar zoon Theodore (1679-1734), die in 1711 getrouwd was met de oudste dochter van Gerardus Jacobus Staets, liet om begrijpelijke redenen verstek gaan. **De Ruige Boel** werd in 1723, bij de reeds eerder besproken scheiding van dat jaar, meer definitief onder beheer gesteld van de oudste dochter van Gerardus Jacobus Staets, Maria Gerarda Staets (1694-1739), Vrouwe van Turksweert *na doode van haar Vader* in 1706.¹⁵⁴

Theodorus baron de Pelichy, nam in 1724 deze taak van zijn echtgenote over. Nog was de afspraak dat zij de revenuen van deze buitenplaats zouden genieten en de lasten zouden betalen. Van een definitieve eigendomsoverdracht was derhalve geen sprake. Dat het een buitenplaats was blijkt uit de omschrijving: *een huys en erve, alsmede huysmanswooningh, bergh en schuyr mitsgaders de annexe landerijen, tesamen groot 26 mergen 500 roeden lands, staande en gelegen in het Geyn in de Broekseyder polder, door Schout en Schepenen getaxeerd op f7.500.-*. Een bescheiden buitenplaats dus.¹⁵⁵

Volledigheidshalve zij vermeld dat baron De Pelichy zowel eigendommen in Amsterdam als elders in het buitengebied ten deel vielen, maar overigens geen vaste goederen in Abcoude.

De Ruige Boel is lang vererfd binnen het geslacht De Pelichy. Mede door de militaire loopbaan van Theodore baron de Pelichy concentreerde zijn aandacht zich op de stad Utrecht, waar hij, na aanvankelijk op **De Coppel** te hebben gewoond, vanaf 1724 is gaan wonen. Na zijn overlijden in 1734 blijkt opnieuw dat de last van het fidei commissoraal verband tot afrekeningsmoeilijkheden leidde.

De erfgenamen van Gerardus, Bernardo en Helena Maria Staets, weduwe Hendrik Theodorus de Jonge, gaven gezamenlijk opdracht aan Mr François Ellinkhuysen te Den Haag om tot een regeling te komen inzake een vordering die zij meenden te hebben op Maria Gerarda Staets, weduwe van Theodore baron de Pelichy, zelf ook behorend tot de erfgenamen van Gerardus Staets; een vordering die op f55.401 begroot werd.¹⁵⁶

In 1739 wanneer genoemde weduwe van baron de Pelichy komt te overlijden is e.e.a. nog niet geregeld, vandaar dat haar kinderen bij de notaris een verklaring doen optekenen, dat zij wel voor de begrafenis van hun moeder zullen zorgen, doch dat dit geenszins betekent dat zij de erfenis aanvaardden.¹⁵⁷

Het resultaat van de bemoeiingen van Mr. Ellinkhuysen is dat de schuld werd teruggebracht tot f40.000,-, hetgeen door de erven Pelichy niet lang daarna

werd geaccepteerd; zij konden toen ook de erfenis aanvaarden.¹⁵⁸ **De Ruige Boel** intussen had zijn betekenis als buitenverblijf voor de familie verloren omdat zij de beschikking hadden over **Turksweert**, waarvan bekend is dat de familie er vaak vertoefde en het soms ook als eerste woning gebruikte.¹⁵⁹

In 1787, toen Wilhelmina van Pruisen, echtgenote van Stadhouders Prins Willem V, de hulp inriep van haar broer, de in 1786 aan de regering van Pruisen gekomen Koning Frederik Willem II, konden de Pruisische troepen betrekkelijk gemakkelijk Amsterdam benaderen, o.a. komende van Utrecht langs het Gein naar de Duivendrechtse brug. Teneinde dit in de toekomst te kunnen verhinderen werd besloten om aan weerszijden van het Gein een *verdedigbaar aardwerk* aan te leggen. Wij kennen dit nu als 'de batterijen', die aan het eind van de 19e eeuw onder commando van de Stelling van Amsterdam werden gebracht. Ten behoeve van de schootsvelden zijn in de jaren van aanleg vrij veel bomen en bosschages verwijderd, waartoe ook behoorden op het terrein van **De Ruige Boel**: *110 willige boomen, 38 dito afgeknot, item 92 afgehakte struiken; totale vergoeding f111.*¹⁶⁰

Voor het overige lijkt **De Ruige Boel** het ongestoorde bezit van de familie De Pelichy te zijn geweest totdat in 1826 de nazaten tot publieke veiling overgaan. Daartoe treden gemachtigden op van *Mr. Francois Joseph Marie Therese Baron de Pelichy de Lichtervelde, Lid der Ridderschap van West Vlaanderen en Officier van Justitie bij de Regtbank van eersten aanleg te Amsterdam, aldaar wonende op de Botermarkt, als zoon voor 1/4 part erfgenaam van wijlen de Hoogwelgeboren Heer Theodoor de Pelichy, en voorts als gemachtigde van de Hoogwelgeboren 2 broeders en zuster, ieder voor 1/4 part erfgenamen van hun vader, te weten Jan Baron de Pelichy van Huerne, Ridder in de orde van de Gulden Spoor, grondeigenaar te Brugge, mitsgaders Jonkheer Mr Alexandre Theodore Marie Antoine Christiaan uit het geslacht Baron de Pelichy, doctor in de beide rechten en grondeigenaar, wonende te Gent in Vlaanderen alsmede Vrouwe Jeanne Therese Jacqueline Lucie Baronesse de Pelichy, echtgenote van Jonkheer Jean Pierre Louis Baron van Blocklant, grondeigenaar, wonende te Megen, Provincie Noord Brabant, bij brevet procuratie door dezelve Vrouwe Baronesse van Blocklant met haren echtgenoot geassisteerd op 14-09-1825 door Pieter Wiegand Notaris te Nijmegen, en ten derde in qualiteit van effectens van het testament door de Weled. Jonkvrouwe Gertruda Cornelia Maria de Pelichy, gewoonde hebbende te Brugge en aldaar overleden op 16-07-1824.*

Beschrijving: *Kapitale zeer welgelegen boerenhofstede genaamd De Ruigen Boel met deszelfs huismanswoning met stalling voor 40 stuks hoornvee, afzonderlijk wagenhuis of schuur met stalling voor 2 paarden en een varkenshok vóór de zes-roedige hooiberg, tuin, boomgaard, daarachter en daarnaast gelegen, met 22 bunder 57 roeden en 92 ellen, staande en gelegen in 't Geyn in de Broekzijder polder, strekkende uit het Geyn met een rietkraag die aan de hofstede behoort, met 3 weeren breedte noordwaards op tot en met de Hollandse kade in 7 kampen onder en 6 kampen boven de wetering. De voorschreven hofstede is door denzelver Ouders en Grootouders sedert onheuglijke tijden bezeten geweest.*

Op deze veiling werd e.e.a. gekocht door Sijmen van Caspel, wonende in het Geyn onder Weesperkarspel, veehouder, voor f8.600,- Jan van Abswoude is getuige.¹⁶¹ Hij heeft deze aankoop gedaan voor zichzelf en voor de heer Jacob Pieter Mercier, commissionair in assurance-zaken, wonende te Amsterdam, waarna Sijmen in 1829 ook de andere helft koopt.¹⁶² Het is duidelijk uit de beschrijving in de veilingpapieren dat **De Ruige Boel** toen reeds een boerderij was, doch van de sloop van het hiertoe in het verleden behorende heerschaphuis werden geen aantekeningen in de archieven gevonden. Waarschijnlijk is dit geleidelijk gegaan, zoals wij bij **Starnheim** hebben gezien, doordat het gebruik van de opstallen in de loop der tijd veranderde. De naam van de hofstede werd door Sijmen van Caspel veranderd in **Landlust**.

Zo zijn rond 1800 alle vijf buitenplaatsen, die destijds tot de eigendommen van het geslacht Staats hebben behoord, weer boerderijen geworden, zij het dat de terreinen van **Blomswaard** in het midden van de 20e eeuw zijn benut voor woningbouw. In dit buurtje zorgt een straatnaam er voor dat de oude buitenplaats niet vergeten wordt.

Mijn dank gaat uit naar de Heer W.W. Timmer, die mij tijdens het onderzoek met zijn adviezen en belangstelling is blijven aanmoedigen.

Ir. D.L.H. Slebos

Abcoude 2002.

Afkortingen:

RAU. Dorpsger.	Rijksarchief te Utrecht, Gerechtelijke archieven.
RAU. Not.	Idem, notarieel archief
RAU. D.T.B.	Idem, doop, trouw en begraafregisters.
RAZ. D.T.B.	Rijksarchief Zwolle, doop en trouwregisters.
GAA. Not.	Gem. archief Amsterdam, notarieel archief.
GAA. D.T.B.	Idem, Doop, trouw en begraafregisters.
Gen. Bur. Bibl.	Centraal Bureau voor Genealogie, bibliotheek.
OAAB.	Streekarchief Mijdrecht.
OAAB. Bibl.	Streekarchief Mijdrecht, bibliotheek.

Literatuur:

- Rademaker, A. *Hollands Arcadia*. Amsterdam 1730.
Elias, J.E. *De Vroedschap van Amsterdam*. Haarlem 1903-1905.
Philips, Caspar Jacobsz. *Het Grachtenboek*. A'dam 1768-1771
Kort, Dr. J.C. *Repertorium op de lenen van Gaasbeek*. Hilversum 2001.

Wittert van Hoogland, Jhr. Mr. C.B.F.F. *Geschiedenis van het Geslacht Wittert Deel II.*

Den Haag 1914.

Hemptinne, G. de et Douchamps, H. *La Famille de Pelichy.* Brussel 1999.

Beukeboom, J. *Het Gein, Levensloop van een rivier.* Abcoude 1998.

Afbeeldingen:

Rijksarchief Utrecht: nrs 5,6,13,14.

Nationaal Archief Den Haag: nr 12.

Amsterdams Historisch Museum: nr 7.

Het Grachtenboek: nrs 4 en 8.

La Famille de Pelichy: nrs 1,2,3,9,10,11,15 en 16.

Iconografisch Bureau te Den Haag: nrs 17 en 18

Nifstarlake Jrb. 1960: nr 19.

Amstelodamum Mndbl. Dec. 1964: nr 20.

Foto W.W. Timmer: nrs 21 en 22.

Noten

1. Dit wapen is ontleend aan het boek *Geschiedenis van het geslacht Wittert, deel II*; op het schilderij van Maria Gerarda Staats (afb 16.) komt het niet voor, terwijl op het schilderij van haar echtgenoot, Theodore baron de Pelichy, wel zijn familiewapen in de linkerbovenhoek is weergegeven.
2. RAZ. D.T.B.
3. GAA. Not. no 2180.
4. *Geschiedenis van het Geslacht Wittert deel II.* Den Haag 1914.
5. GAA, Poorterboeken.
6. Geslacht Wittert deel II.
7. C. Philips, *Het Grachtenboek.* Amsterdam 1768-1771. bijl.
8. Zie 7.
9. RAU, Dorpsger. doss. 58a.
10. Zie 7.
11. Vriendelijke meded. van de archivaris Bisdrom Haarlem.
12. Hemptinne & Douchamps, *La Famille de Pelichy.* Bruxelles, 1999.
13. *Amstelodamum.* Maandbl. jgn 51. Dec. 1964.
14. Leenregister Gelderland, excerpt in *Gesch.. van het Geslacht Wittert deel II.*
15. Id.id.
16. Zie 12.
17. GAA. Not. no 4770 B.
18. GAA. Not. no 4770 A.
19. GAA. Not. no 4098.
20. GAA. Not. Dirk van der Groe.
21. GAA. Not. no 4098.
22. RAU. Dorpsger. no 51.
23. GAA. D.T.B.
24. RAU. Dorpsger. no 50 en 58a.
25. GAA. Not. no 2183.
26. GAA. Not. Dirk van der Groe en not. Ploos van Amstel.
27. GAA. Not. no 18775.
28. RAU. Not. no 9 en 13 en not. Isaak Munniks.
29. Zie 19.
30. Zie 4.
31. Id.id.
32. Id.id.
33. GAA. Not. Adriaen Lock.
34. Zie 9.
35. Zie 33.
36. Zie 20.
37. GAA. Not. no 6575.
38. GAA. Not. no 6574.

39. Zie 12.
40. GAA. Not. no 4125.
41. RAU. Dorpsger. no 8 en 50.
42. RAU. Dorpsger. no 8, 9, 11 en 50.
43. RAU. Dorpsger. no 10 en 19.
44. Rademaker. A. *Hollands Arcadia*. A'dam, 1730.
45. RAU. Not. Woertman.
46. RAU. Not. J. v.d. Doorslag.
47. OAAB. Doss. no 8.
48. Zie 46.
49. GAA. Not. no 16332.
50. RAU. Not. no 16 en Dorpsger. no 10.
51. RAU. Dorpsger. no 10.
52. GAA. Not. no 6064 en 6090.
53. RAU. Not. no 2.
54. Zie 4.
55. Zie 53.
56. *De Nederlandse Leeuw* jgn. 1905.
57. Zie 12.
58. *Alg. Gesch. der Nederlanden*. Deel 9 Haarlem 1983.
59. Zie 4.
60. RAU. Not. Vosch van Avesact.
61. Zie 4.
62. GAA. Poorterboeken.
63. GAA. Not. no 8087.
64. GAA. Not. no 10098.
65. RAU. Not. B.J. van Zwaard.
66. RAU. Not. Vlaer.
67. Id.id.
68. Zie 56.
69. Zie 66.
70. GAA. Not. no 8087.
71. RAU. Not. no 23.
72. GAA. Not. no 12866
73. GAA. Not. Van Heel.
74. Id.id.
75. RAU. Not. no 19.
76. Van Goelst Meijer, *Niftarlake*. Jrb. 1960
77. RAU. Not. no 20.
78. GAA. Not. no 17581.
79. GAA. Not. Nicolaas Obbes.
80. RAU. Dorpsger. no 58.
81. Van Eeghen, Mej. Dr.I.H. *Amstelodamum*, Jrb.66.
82. Id.id.
83. GAA. Not. no 17344 en 17347.
84. RAU. Dorpsger. no 58.
85. Zie 79.
86. GAA. Not. no 18751.
87. RAU. Dorpsger. no 10.
88. Id.id.
89. GAA. Not. no 18759.
90. GAA. Not. no 18768 en 18775.
91. RAU. Not. no 68.
92. RAU. Not. no 89.
93. RAU. Not. no 95.
94. Id.id.
95. GAA. Not. no 18775.
96. RAU. Dorpsger. no 52.
97. Id.id.
98. OAAB. Doss. no 8.
99. Afbeelding no 14.
100. RAU. Not. Isaak Munniks.
101. RAU. Not. no 14.
102. RAU. Not. no 15.
103. RAU. Not. no 17.
104. *Het Gein. Levensloop van een rivier*. 1998 Abcoude.
105. RAU. Dorpsger. no 50.
106. RAU. Not. no 19.
107. Id.id.
108. RAU. Not. no 19.
109. Id.id.
110. GAA. Not. no 10099.
111. RAU. Not. no 20.
112. GAA. Not. no 12866.
113. RAU. Not. 20.
114. Id.id.
115. GAA. Not. no 17585.
116. RAU. Dorpsger. no 53.
117. GAA. Not. no 17585.
118. GAA. Not. no 17603.
119. Id.id.
120. Id.id.
121. Zie 13.
122. RAU. Not. no 68.
123. GAA. Not. no 18775.
124. RAU. Not. no 79.
125. RAU. Not. no 86.
126. RAU. Dorpsger. no 9.

127. Id.id.
128. RAU. Dorpsger. no 8.
129. RAU. Not. no 15, 16 en 17.
130. RAU. Not. no 18.
131. RAU. Not. no 36.
132. RAU. Dorpsger. no 17.
133. Slebos, Ir. D.L.H. *Niftarlake*, jrb 1989.
134. RAU. Not. no 38.
135. RAU. Not. no 86.
136. RAU. Dorpsger. 54.
137. Elias, J.E. *De Vroedschap* Haarlem 1903-1905.
138. Id.id.
139. De relatie van het geslacht van der Hem met de opvolgende keizers in Wenen lijken intensief geweest te zijn. Zo is een beroemde atlas in de Albertina collectie in Wenen opgenomen, toegeschreven aan een telg uit dit geslacht.
140. RAU. Dorpsger. no 58a.
141. Id.id.
142. *Het Gein, Levensloop van een rivier*. 1998 Abcoude.
143. RAU. Dorpsger. no 51.
144. RAU. Dorpsger. no 52
145. Id.id.
146. Id.id.
147. Zie 137.
148. Zie 44.
149. Zie 137.
150. Id.id.
151. RAU. Dorpsger. no 54.
152. Zie 137.
153. RAU. Dorpsger. no 54.
154. Zie 4.
155. GAA. Not. no 8087.
156. GAA. Not. no 8153.
157. RAU. Not. Vlaer.
158. Id.id.
159. Zie 12.
160. RAU. Dorpsger. no 62.
161. RAU. Not. no 72.
162. RAU. Not. no 93.

Oranjerieplanten op Kasteel Cronenburg te Loenen

Bij het doornemen van het notarieel archief van notaris Sanderson te Loenen (1811-1840) viel het oog op een interessante lijst.¹

Het betreft de inhoud van de oranjerie van kasteel **Cronenburg** te Loenen. Na het overlijden van haar man liet Sibilla Martini wed. Daniël Gerbrand van de Burgh, de oranjeriebomen en – planten veilen onder het toezien van de plaatselijke notaris op 25 Augustus 1824. Ook het trekjacht (niet verkocht) en enige andere schuitjes, een telescoop op driepoot, acht “metalen kanonstukjes” en vier daarbij behorende affuiten kwamen in de verkoop.

Wat de bomen en planten aangaat is interessant dat vaak de latijnse namen daarvan vermeld worden, wat duidt op grotere kennis van het groen dan meestal bij veilingen. Op de mogelijke reden daarvoor wordt hieronder ingegaan.

De namen van de kopers en de bedragen, die zij voor de verschillende posten over hadden zijn keurig opgevoerd. Niet verrassend is dat de meeste nummers naar bekende eigenaren van buitenplaatsen gingen. De volgende eigenaren worden genoemd:

“J.W. van Reenen Oud Over” nu te Loenen, die van **Vegtlust** een van de grotere buitenplaatsen aan de Vecht zou gaan maken. Hij kwam pas in 1827 in bezit van die buitenplaats door vererving van zijn vader, maar zo te zien was hij al zeer betrokken bij het gebeuren daar.²

“Willem van Loon, 's-Graveland”, die op **Schaepenburg** woonde nu hoofdzetel van Natuurmonumenten.

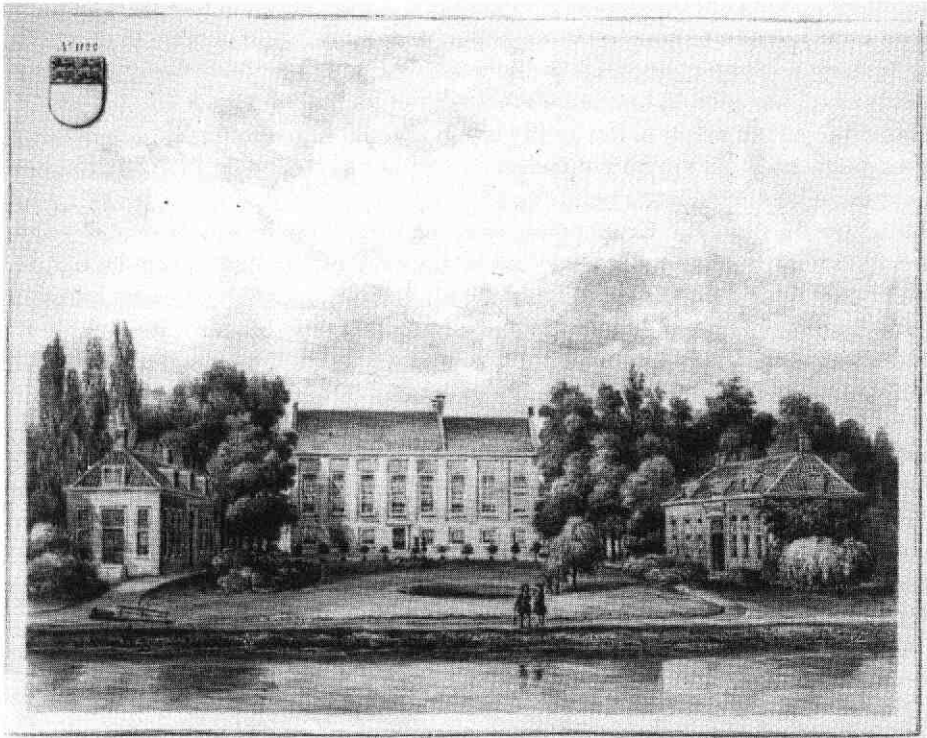
“Mr L.T. Nepveu Utrecht”

“Jhr P.A. Beelaerts van Blokland Utrecht”

“Leonard van Lennep Mijnden”, die in 1811 **Weerestein** met 20 morgen voor f15.500 had gekocht van Willem Berkhoff³

“Carl van Walree Vreeland”⁴, die op de buitenplaats **Welgelegen** woonde, veruit de meest uitgestrekte buitenplaats, die ooit aan de Vecht heeft bestaan. Daarvan rest nog een empire smeedijzeren hek op een dam aan de Bergse weg net ten noorden van de ponypaardenfokkerij Groot Kantwijk. Op de scheefgezakte hekpalen staat Weltevreden, maar dat slaat wellicht op de huidige eigenaars, maar niet op het oude buiten.

“Pieter van der Mersch Oud Over”, nu te Loenen, die **Oostervecht** bezat, dat

Afb. 1. De buitenplaats Kasteel Cronenburg met rechts de oranjerie met veel ramen op het zuiden en voor het huis de 14 oranjeboompjes in hun tobben. Aquarel uit 1808 van onbekende hand. RAU Top. Atlas en Jb. 1993 blz. 66.

lag op de plaats waar in onze tijd het anodiseerbedrijf Slijppol gevestigd was, en ten noorden waarvan hij zijn glasfabriek dreef.⁵

“Abraham du Bois Amsterdam” waarover hieronder meer.

Andere kopers waren: “Jan Twisk Cornelisz. Amsterdam”, een makelaar, die waarschijnlijk in opdracht kocht. “Jan Keyser Haarlem”; “Evert van Beusekom Loenen”, lid van een familie, die in Loenen in de 19e eeuw een geachte positie had; “Hendrik de Boo Loenen; Hermanus Schoo Vreeland” en “Hendrik Goudt Loenen”, een medewerker van de notaris.

Van belang als koper is “Hendrik van Lunteren Utrecht”, die in die stad een kwekerij – Flora’s Hof, naast de Domtoren(!) – stichtte en bekend werd als ontwerper van tuinen en parken. Zijn naam is genoemd als ontwerper van het park van **Vegtlust** voor J.W. van Reenen. Zijn aankopen op deze veiling omvatten 11

nummers voor samen f4,90. Je zou zo zeggen: nauwelijks de moeite waard om voor naar Loenen te komen, maar gezien de nauwkeurige naamgeving aan de te verkopen planten heeft hij wellicht als adviseur aan de verkoping meege- werkt of hij was toch in Loenen voor een opdracht.

Hendrik van Lunteren (1780-1848) was in zijn tijd minstens even veelgevraagd als tuinarchitect als zijn 10 jaar jongere vakgenoot J.D. Zocher jr, die echter een grotere bekendheid heeft behouden.⁶

Abraham du Bois, die **Cronenburg** zou gaan overnemen van de wed. Van de Burch is natuurlijk niet zo verrassend als koper. Wel is merkwaardig dat hij niet meer overnam dan het "schuitje van J.H. Pellekaan" voor f31,- en ook het "Schuithuis drijvend van dezelfde [Pellekaan]" voor f30,-.

Het fenomeen drijvend schuithuis is dus ouder dan men zou denken.

Wie Pellekaan was is nog onbekend.

Mogelijk liet Du Bois Jan Twisk de meeste oranjeboompjes kopen in plaats van zelf de wel erg logische bieder te zijn. Twisk kocht er negen.

Op de lijst van oranjerieplanten staan: "14 Oranjabomen in een tob", die voor tussen de f40 en f224 gingen en gemiddeld voor f173. Op **afb. 1** zijn die te zien vóór het huis. De oranjerie staat rechts met de hoge ramen op het zuiden.

Een "Pompelemoes in een tob" deed f100, een tweede f26 – (nu beter bekend als grapefruit).

Twee "Oranjabomen in een mortier" gingen voor resp. f9 en 11, dit waren dus nog kleine boompjes in waarschijnlijk keramische potten.

Als men bedenkt, dat een tuinbaas op een buitenplaats, die een aantal tuinlie- den onder zich had, in die jaren f350 p.j. ontving dan kan men constateren, dat die oranjabomen een kostbaar bezit vormden.

De volgende vijf nummers waren laurierbomen, zowel in tobben als in een mortier. De heer Van Reenen kocht er drie voor resp. f19, 21 en 24,- en een in een mortier voor f10; Twisk moest er voor één f32 neertellen.

Twee "Nerium oleanders" deden f5 aan Van Reenen.

Een "Sophora microphylla" f8,-, de nationale bloem van Nieuw Zeeland, en een "Aucuba japonica" f20 – nu een borderstruik.

Twee "Melianthus major" kostten Van Reenen 60 cent elk en een hortensia f2,25 en nog twee 60 en 80 cent. Die plant kwam met Koning Lodewijk Napo- leon zeer in zwang daar zijn vrouw Hortense die als haar lievelingsplant koos.

De volgende planten gingen per zes potten:

"Punica granata" f2, granaatappel

"Corchonis japonicus" voor 80 cent

"Agapanthus sambollata" voor 60 cent, uit Zuid Afrika

"Hippia frutescens" f1, mogelijk de amaryllis uit Midden Amerika

drie nummers "Pelargonium Zonaba" voor 40 cent elk
 "Pelargonium hybridum" 40 cent
 twee nummers "Pelargonium roseum" voor 40 en 60 cent
 "Pelargonium terebinthinaceum" 60 cent
 "Tencrinum frutescens" 30 cent
 "Rosmarinus populifolia" 80 cent
 een kleine "Aucuba japonica" voor 60 cent
 "Aloysia citrodora", uit Argentinië
 twee nummers "Passiflora coerulea" voor f1,40, uit Argentinië
 drie nummers "Fuchsia coccinea" voor 70 cent, uit de Andes
 "Chrysanthemum frutescens" voor 30 cent en "Chrysanthemum indicum" 60 cent, uit China
 drie nummers "Sempervivum arboreum" 40 cent, een vetplant
 twee nummers "Chelona campanulata" 40 cent, nu een borderplant
 "Jasminum frutescens" 60 cent en "Jasminum officinale" – uit China – f2,50
 "Senecio populifolia" 80 cent en "Senecio elegans" – uit Zuid Afrika – 50c.
 twee nummers "Phlomis fruticosa" 30 cent
 "Capsicum frutescens" 40 cent, Spaanse peper
 twee nummers "Canna indica" f1,10
 "Lavatera triloba" f1,50, Malva
 "Lobelia fulgens" 50 cent
 "Hypericum monogynium" 90 cent
 "Rosa semperflorens" 60 cent
 "Cheiranthus checri" 40 cent, muurbloem
 "Ceneraria ementa" 30 cent
 "Anagallis coccinea" 45 cent en "Anagallis coerulea" 40 cent
 "Calla aethiopica" 45 cent
 "Jucca gloriosa" 40 cent

Voorts twee nummers "boomanjelier" voor f1,60.

Een "Chamaerops humilis" – een palm uit Malta – werd voor Twisk op f31 afgehamerd.

Van Walree kocht de roeisluit voor f54, Van Reenen vier kanonnetjes voor samen f66,- en nog twee voor f16,50, Nepveu de twee resterende voor f18. Van Reenen nam de telescoop op drievoet voor f43 en vier affuiten, die kennelijk apart van de kanonnetjes gingen, voor f2,25.

De totale opbrengst bedroeg f2903,- wat te vergelijken is met €150.000 vandaag de dag.

Veel van het geveilde bleef dicht in de buurt, wat met de toenmalige moeiza-

mere transportmogelijkheden ook wel begrijpelijk is. Hoogstens is opmerkelijk dat maar zo weinig buitenplaatseigenaren meeboden.

E. Munnig Schmidt

Loenen 2002

Noten

1. RAU Notaris archief 34.1, inv.nr. 1004, not. Sanderson, volgnr. 105.
2. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman, *Plaatsen a/d Vecht*, 4e druk 1997, blz. 138.
3. RAU toeg. 34.1 Inv.nr. 547, Notaris Voigt te Breukelen, volgnr 417.
4. *Jb. Nijfslake* 1990, blz. 24.
5. Munnig Schmidt, E., op. cit., blz. 160.
6. Lammertse-Tjalma, P., in *Tiinkunst* nr 3, 1997, blz. 37-73.

dr R. van Luttervelt Restauratie Stichting

In 2002 kwam het hek van Grigia aan de Straatweg zuidelijk van de markt in Breukelen gereed en dat staat nu te pronken zoals het bedoeld is. Het krijgt nog een schilderbeurt.

Inmiddels is begonnen met het grootste karwij voor de stichting tot nu toe .

Dat is de restauratie van het hek van Doornburg. Het staat aan de Vecht net ten noorden van Maarssen- dorp en ten zuiden van Goudesteyn. Het woord uniek is voor dit hek hier op zijn plaats, want er is in Nederland geen tweede hek van dezelfde constructie en ingewikkeldheid. De heer Lisman begeleidt het werk dat weer door de smid Kees van der Horst wordt aangepakt. RDMZ en o.a de gemeente Maarssen subsidiëren en er zal een beroep gedaan worden op andere fondsen.

Het hek van Grigia gezien vanaf het laantje naar de Straatweg, September 2002. Foto EMS.

De bibliotheek in 2002

De contacten met leden en niet-leden verliepen ook in 2002 in eerste instantie per telefoon (0294 – 23 46 53, afspraken nog steeds bij voorkeur op donderdag). Verder is de bibliotheek per fax bereikbaar (0294 – 23 08 80) en sinds medio 2002 ook per e-mail: geuze-recter@planet.nl.

Uit gesprekken met leden bleek ook dit jaar uw interesse in een catalogus van het bibliotheekbestand ter eerste oriëntatie. U kunt de *Catalogus van de Bibliotheek* (bijgewerkt tot en met januari 1999) nog steeds bij ons verkrijgen voor €3,50, evenals het *Register op de Jaarboekjes* (bijgewerkt tot en met 2001) tegen betaling van €5,50. Aanvullingen op de *Catalogus* (1999-2002) kunt u op verzoek eveneens verkrijgen. Enigszins anders gestructureerd is het Niftarlake bibliotheekbestand ook te zien op de website www.vecht.nl onder het hoofdje 'Bibliografisch bestand'.

Uw oude jaarboekjes blijven wij graag ontvangen, er blijken altijd weer leden in geïnteresseerd te zijn. Zoals al eerder gemeld zijn de oudere jaarboekjes van de bibliotheek (1913 t/m 1961) in 2002 opnieuw ingebonden, zodat u ze weer kunt hanteren zonder het risico te lopen dat er bladzijden uitvallen.

Ook in 2002 konden weer een aantal boeken aan het bibliotheekbestand worden toegevoegd. Het waren er dit jaar meer dan gewoonlijk doordat er werken zijn verkregen uit de nalatenschap van ons lid de heer Pieter Fischer, kunsthistoricus en musicoloog te Amsterdam. Wij noemen u er een aantal met een korte beschrijving.

ALGEMEEN

Huizen en kastelen

Kastelenboek Provincie Utrecht. Uitg. De Haan, Bussum, 1975, ir. J.D.M. Bardet.

Voorloper van de grote uitgave *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht* uit 1995 (besproken in het Niftarlake Jaarboekje 1995). Zeer leesbaar geschreven klein handboek voor "de ontwikkelde leek, die wel ingelicht, maar niet verveeld wenst te worden" (voorwoord bij de eerste druk die tijdens de Tweede Wereldoorlog verscheen).

Bouwkunst

Tilman van Gameren (1632-1706), een Nederlandse architect aan het hof in Polen. Uitg. Stg. Koninklijk Paleis Amsterdam, Amsterdam, 2002, onder redactie van Eymert-Jan Goossens en Koen Ottenheim.

Catalogus bij de in de zomer van 2002 gehouden tentoonstelling in het Paleis op de Dam in Amsterdam. Na Philip Vingboons, Pieter Post en Jacob van Campen wordt nu ook Tilman van Gameren beschouwd als één van de belangrijkste bouwmeesters van het 17e-eeuwse classicisme. Van Gameren, geboren in Utrecht en opgegroeid in een milieu van kooplieden en kunstenaars, zocht aanvankelijk zijn artistieke geluk in Italië (Venetië), maar werd in 1660 uitgenodigd zich in Polen (Warschau) te vestigen als vestingbouwkundig ingenieur. Vanaf 1670 kreeg hij als architect van de hoge Poolse adel de gelegenheid om in Warschau paleizen en kerken te ontwerpen op een schaal die vrijwel ondenkbaar was in Holland.

Als u dit leest heeft u inmiddels mogelijk al de gelegenheid gehad de lezing over dit onderwerp van prof. Koen Ottenheim bij te wonen in maart 2003.

Restauratietechniek

Praktijkboek Instandhouding Monumenten. Uitg. Sdu Uitgevers, 's-Gravenhage, v.a. 1998, onder redactie van J.M. van der Veen...et al.

De eerste aflevering van het losbladige *Praktijkboek Instandhouding Monumenten* is in 1998 verschenen als opvolger van het *Restauratievademecum* (ook aanwezig in de bibliotheek, uitgebracht van 1985 tot 1998, 9 banden, voornamelijk beschrijvend de historische bouwkunde en de kunst van het conserveren en het restaureren).

Als opvolger van dit *Restauratievademecum* is het *Praktijkboek Instandhouding Monumenten* een handboek én naslagwerk voor hen die betrokken zijn bij zowel eenvoudige onderhoudswerkzaamheden (herstel van kleine gebreken) als bij specialistisch onderhouds- en restauratiewerk. Inmiddels zijn hier nu ook al weer 3 banden van uitgekomen. Daarnaast verscheen er vanaf 2001 ook elk jaar een zakboekje 'Monumenten' met een beknopte weergave van de regelgeving op het gebied van de monumentenzorg. Ook de geïnteresseerde non-professionaal kan hier veel uit opmaken.

Tuin elementen

Zijdebalen – luthof aan de Vecht, tuin- en tekenkunst uit het begin van de 18e eeuw. Uitg. Centraal Museum, Utrecht, 1981, P.J.M. van Gorp, Erik de Jong...et al.

Een catalogus van een expositie van jaren geleden kan, mits voorzien van een goede inleiding, zijn waarde behouden. En dat is hier zeker het geval, in drievoud zelfs. Behalve een artikel over de geschiedenis van 'Zijdebalen', van 1695

tot 1816 zowel buitenplaats als zijdefabriek, en een toelichting op de techniek van de zijdeproductie, is deze uitgave voorzien van een inleiding over de lusthof 'Zijdebalen' van de hand van drs. Erik de Jong. De Jong zou 12 jaar later promoveren met het proefschrift *Natuur en Kunst* waarin hij de Nederlandse tuinen en landschapsarchitectuur tussen 1650 en 1740 behandelt. Hoofdstuk 5 van deze dissertatie heeft als onderwerp 'Zijdebalen': de tuin als wereldbeeld van de doopsgezinde zijdehandelaar David van Mollem (1670-1746).

REGIO

Vecht en Plassengebied

Czaar Peter de Grootte bezoekt een buitenplaats aan de Vecht, 1717 (Huis Petersburg bij Nigtevecht, gezicht op den tuin en de waterwerken & gezicht op het huis en de rivier). Uitg. J.B. Wolters, Groningen / Den Haag, illustraties door J.W. de Jongh en H. Wagenvoort.

Deze twee 'Schoolplaten voor de Vaderlandsche geschiedenis' zullen bij de oudere lezers onder ons wellicht nostalgische herinneringen oproepen aan de geschiedenislessen op de lagere school en aan de meester die zo prachtig kon vertellen. In onze kinderjaren wisten we nog niet dat deze aquarellen vervaardigd zijn naar afbeeldingen uit *De Zegepralende Vecht* uit 1719 (waarover hieronder meer) en het *Huis Petersburg* in Nigtevecht voorstellen. En toch, hoe natuurgetroou de schilder Stoopendaals gravures ook gekopieerd heeft (een enkel detail daargelaten: een toegevoegd zeilbootje, wat meer sierlijke witte zwanen), de totale indruk is geheel verschillend van het 18e-eeuwse origineel. Zijn het de kleuren, het grote formaat, de rimpelingen in het water, die vooral het zicht op huis en rivier voor ons tot een zowel levendig als romantisch plaatje maken? Of is het toch alleen jugsentiment?

De Zegepralende Vecht 1719, Vertoonende verscheidene gesichten van lustplaatsen, ... etc. Uitg. Canaletto/Repro Holland BV, Alphen aan den Rijn, 1998, illustraties door Daniël Stoopendaal.

Deze herdruk van de oorspronkelijke uitgave van 1719 werd in 2002 door de voorzitter van ons genootschap, de heer Munnig Schmidt, aan de bibliotheek van Niftarlake geschonken. Uiteraard was een exemplaar van de originele uitgave uit 1719 reeds lang in het bezit van Niftarlake, maar dit bijna drie eeuwen oude boekwerk moest steeds met grote voorzichtigheid worden gehanteerd. Nú kunt u onbezorgd bladeren, van Utrecht tot Muiden, van Zijdebalen ('Sy-Baalen'² vooral de achterzijde is interessant: de zijdefabriek is als rechtervleugel tegen het woonhuis aangebouwd en is dus onderdeel van de buitenplaats!) tot Petersburg (maar liefst 12 afbeeldingen van huis en tuinen van de heer Christoffel van Brands, vishandelaar te Amsterdam).

Ook de 'Speelreis langs de Vechtstroom', het lange lofdicht van Claas Bruin op de Vechtstreek, de buitenplaatsen en hun eigenaren, blijft vermakelijk. Over Petersburg en zijn eigenaar, die "uit Baars wist goud te trekken" (eigenaar Brands had zijn fortuin in de vishandel verdiend) schrijft hij bijvoorbeeld:

*Dus Vorst'lyk kan een Koopheer leeven / Door 's-Hemels zeegen, zorg en vlyt:
Dit alles kan den handel geeven, / In weêrwil van de bitse nyd.
Cy kleene Prinssen, die uw zaalen / Ten roof aan de armoê geeven moet,
Laat af van al uw ydel praalen; / De Waereldstad aan d'Amstelvloed,
Hoe wonderlyk 't u klinkt in de ooren, / Teelt Koningen op Schryfkantvoeren.*

Achterin het boek is een artikel opgenomen van ons lid de heer A.J.A.M. Lisman met een toelichting op deze nieuwe uitgave. Bovendien heeft de heer Lisman onderzoek gedaan naar kopieën van Stoopendaals gravures door de eeuwen heen op sier- en gebruiksvoorwerpen, o.a. tegeltableaux, V.O.C. servies en Amstelporselein, en veel later ook schoolplaten (zie hierboven).

PLAATSEN

Amsterdam

Bouwen in Amsterdam, het woonhuis in de stad. Uitg. Architectura & Natura, Amsterdam, 1997, H.J. Zantkuijl.

Dit indrukwekkende naslagwerk is afkomstig uit de nalatenschap van de heer Pieter Fischer. Het is de 3e herdruk van de zestig afleveringen van de periodiek *Bouwen in Amsterdam* die tussen 1973 en 1992 verschenen zijn. Daarin gaf de auteur, de heer Henk Zantkuijl, destijds hoofdarchitect van het Bureau Monumentenzorg in de hoofdstad en tevens hoogleraar restauratiearchitectuur aan de T.H. Delft, een samenvatting van zijn colleges over de geschiedenis van het Amsterdamse woonhuis.

Oorspronkelijk opgezet als een handleiding voor de gemeente Amsterdam bij de beoordeling van bouwplannen, groeide het werk uit tot een complete architectuurgeschiedenis van het Amsterdamse woonhuis. Ter verduidelijking van de tekst zijn naast allerlei constructietekeningen talloze afbeeldingen van Amsterdamse woonhuizen opgenomen. Dit werk moge een bundeling zijn van zestig afleveringen in twintig jaar, het is tegenwoordig toch haast niet meer denkbaar, dat één auteur zo'n brede kennis bezit over een bepaald onderwerp dat hij of zij in staat is een periode van meer dan zeven eeuwen zo diepgaand te behandelen (ruim 700 bladzijden).

Dank aan de uitgever Architectura & Natura te Amsterdam, die deze heruitgave reeds in 1993 in de handel heeft gebracht, is zeker op zijn plaats.

Breukelen

Oudaen, afbeeldingen exterieur 1645 t/m 1982, interieur 1974 t/m 1984. Uitg. M.A. Dukes-Greup, Amsterdam, 2002, M.A. Dukes-Greup.

Van ons lid en voormalig bestuurslid mevrouw Dukes-Greup ontving de bibliotheek twee forse mappen met afbeeldingen van het exterieur en interieur van Kasteel Oudaen in Breukelen. De familie Dukes heeft ruim 10 jaar op Oudaen gewoond en in die periode is het kasteel grondig gerestaureerd. Het is de eigen collectie van de familie Dukes, door de jaren heen verzameld, die Niftarlake nu in bezit heeft gekregen en waarvoor het genootschap mevrouw Dukes zeer erkentelijk is.

Deel I, het Exterieur, bevat (kopieën van) afbeeldingen van Oudaen, vanaf 1645 (tekening van Roelant Roghman en voorbeeld bij de 20e-eeuwse restauratie) tot en met 1982 (tekening van Chris Schut zoals opgenomen in *Plaatsen aan de Vecht en de Angstel* van Munnig Schmidt en Lisman)

Deel II, het Interieur, is als het ware een verslag van de interne restauratie, met plattegronden en foto's.

Menigeen van onze leden heeft een restauratie van zijn of haar huis mogen begeleiden, maar weinigen van ons zullen daarbij voor problemen gesteld zijn zoals de familie Dukes die heeft ondervonden tijdens de jarenlange restauratie en reconstructie van de twee woontorens van het middeleeuwse Oudaen.

Loenersloot

Splinter. Uitg. Sjaloom, Amsterdam, 1999, Stanny Verster, Harmen van Straaten (tekeningen).

Splinter is voor zover ik heb kunnen nagaan het eerste echte jeugdboek in de bibliotheek van Niftarlake, maar het is er zeker op zijn plaats. Het is geschreven door ons voormalig lid mevrouw Stanny Verster uit Loenersloot, die daarvóór al twee kinderboeken schreef. Haar vierde boek, *Een plek om te schuilen*, werd door de Stichting Nederlandse Kinderjury genomineerd voor de prijs 'Beste boek 2002'.

Splinter speelt zich af rond kasteel Loenersloot en is geschreven in de 'ik-vorm': alle gebeurtenissen worden bekeken vanuit het perspectief van de hoofdpersoon, de 11-jarige Rens, die tegenover het kasteel woont, samen met zijn vader. Sinds zijn moeder is overleden voelt Rens zich eenzaam. Op school zit hij maar een beetje te dromen en tegen zijn stoere klasgenoten kan hij niet op, klein schrielt ventje als hij is. Daarom vlucht hij in zijn dromen. Dromen over zichzelf als de flinke dappere Heer Rens en over de roofridder Splinter, die in de 14e eeuw kasteelheer van Loenersloot was.

Het boek is aardig en geloofwaardig geschreven. Het deed mij denken aan *Kees de jongen* van Theo Thijssen, waarin de hoofdpersoon ook de alledaagse grauwe werkelijkheid ontvlucht door in zijn dromen fantastische avonturen te beleven,

waarin hijzelf de hoofdrol speelt. *Splinter* is geschikt voor kinderen vanaf 10 jaar.

Loosdrecht

Een droom wordt werkelijkheid: Leven en werk van jhr. C.H.C.A. van Sypesteyn. Uitg. Van Sypesteyn-Stichting, Loosdrecht, 2002, onder redactie van drs. Marijke de Vries.

Dit fotoboek is uitgegeven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Van Sypesteyn-Stichting, die in 1902 door jhr. van Sypesteyn (1857-1937) werd opgericht met als doel het verzamelen en conserveren van het familiearchief en de familiekostbaarheden. Van Sypesteyn was de laatste mannelijke telg van zijn geslacht. Ondanks zijn zwakke gezondheid heeft hij zich met grote toewijding ingezet voor zijn levenswerk: de herbouw van het voorvaderlijk kasteel met als ontwerpvoorbeeld een tekening van Jan de Beijer uit 1749 voorstellende *'t Huys Sypesteyn anno 1568*. Van Sypesteyn heeft hierbij een historisch integere constructie beoogd en geen romantische nabootsing van een middeleeuws slot. Bij de bouw is gebruik gemaakt van oorspronkelijke materialen, afkomstig van de sloop van oude gebouwen. Al in 1912 was de herbouw van het kasteel aardig gevorderd, getuige een foto van een bezoek van het oudheidkundig genootschap 'Niftarlake' in augustus van dat jaar (bladz. 90). Wegens geldgebrek kon het kasteel niet volgens de oorspronkelijke plannen worden afgebouwd, maar Van Sypesteyn had zijn doel bereikt: een kasteel met historische tuinen, dat plaats kon bieden aan familiecostbaarheden en een in de loop der jaren door hemzelf opgebouwde kunst- en kunstnijverheidscollectie, zoals bijvoorbeeld het bekende Loosdrechtse porselein.

Door het kasteel als museum open te stellen heeft Van Sypesteyn ook naar buiten toe gelegenheid geboden kennis te nemen van zijn unieke collectie, soms met minder gelukkig gevolg getuige de diefstal van een aantal klokken vorig jaar. Inmiddels bestaan er plannen om Kasteel-Museum Sypesteyn uit te breiden volgens de oorspronkelijke bedoelingen van de stichter.

Loenen aan de Vecht, januari 2003

G. Recter

Inhoud

Ereleden en bestuur	2
Ledenlijst 2002	3
Jaarbericht voor het 90-ste Genootschapsjaar	18
Concept staat van baten en lasten	20
Mededelingen	21
Bereveld en Serrurier. Een magnifiek buiten aan de vergetelheid ontrukkt en daarmee een weinig bekende Loenense tekenaar, L.P. Serrurier	23
De buitenplaats Roserust te Loenen	43
Gerrit Zegelaar. Een 18e-eeuwse kunstschilder uit Loenen a/d Vecht ...	62
Een Amsterdams geslacht en vijf Abcoude buitenplaatsen. De lotgevallen en wederwaardigheden met deze vijf objecten afzonderlijk verhaald	85
Oranjerieplanten op Kasteel Cronenburg te Loenen	128
Jaarverslag van de Dr R. van Luttervelt Restauratie Stichting	133
De bibliotheek in 2002	134